

**T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**FLÖRT ŞİDDETİNE MARUZ BIRAKILAN
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ KADINLARDA TRAVMA
SONRASI STRES BELİRTİLERİ VE TRAVMA
SONRASI BÜYÜME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülce YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bülent Kadri GÜLTEKİN

İSTANBUL - 2023

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**FLÖRT ŞİDDETİNE MARUZ BIRAKILAN
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ KADINLARDA TRAVMA
SONRASI STRES BELİRTİLERİ VE TRAVMA
SONRASI BÜYÜME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülce YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

“Bu tez .../.../2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gölce YILMAZ

03.01.2023

ÖN SÖZ

Yürütmüş olduğum tez yazım sürecinde engin bilgilerini benimle paylaşarak akademik gelişimime katkıda bulunan, aynı zamanda alandaki deneyim ve tecrübeleriyle de yoluma ışık tutan, düşüncelerimin önemsendiğini hissettiren, güler yüzüyle ve zorlandığım noktalarda alternatif çözümler üretebilme becerisiyle motivasyonumu sağlayan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Bülent Kadri GÜLTEKİN'e sonuna gelmekte oldukça zorlandığım bu süreci kolaylaştırdığı ve tüm emekleri için çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans ders dönemim boyunca değerli bilgi ve deneyimlerini içten bir şekilde aktardıkları, insan acılarına duyulması gereken özenli hassasiyeti bana kazandırdıkları için ve etik ilkelere bağlı bir klinik psikolog olmam yolundaki tüm çabaları için çok kıymetli hocalarım; Prof. Dr. Mehmet Zihni SUNGUR'a , Dr.Anıl GÜNDÜZ'e ve Dr. Burcu SEVİM'e teşekkür ederim.

Bu süreçte yardımını bir an bile esirgemeyen Uzm.Psk.Ayşegül KARADAĞ'a, birlikte yol aldığım, anlaşıldığımı ve desteğini sürekli hissettiğim arkadaşım Uzm.Psk.Dan.Gülşah BAYSAL'a ve her zorlanmamda şefkatimi kendime yöneltmemi hatırlatan arkadaşım Psk.Buse Deniz ABAY'a teşekkür ederim.

Hayatımdaki tüm zorlanmaları bilen ve hayli zor bu sürece de en yakından şahit olan, duyğum kaygı olduğunda beni harekete geçiren ve gözümdeki yaşı yüzümde gülümsemeye döndürebilen, 'o olmadan ne yapardım bilmiyorum' dedirten ve mücadelemizin her zaman ortaklaştığı ev arkadaşım, yoldaşım, dostum Fatma KAPLAN'a teşekkür ederim.

Bu süreci kolaylaştırmak için elinden geleni yapan, bana inandıkları ve güvendikleri için minnettar olduğum canım arkadaşlarımla tümüne teşekkür ederim.

Tüm hayatıma katkısı paha biçilemez olan, eğitim hayatımın maddi ve manevi destekçisi, her koşulda dayanağım ve gücüm biricik aileme, annem Belgin YILMAZ'a babam Recep YILMAZ'a ve kardeşim Barış YILMAZ'a sevgi ve şefkatleri ile beni sarmaladıkları için çok teşekkür ederim.

Bu tez, şiddetin, eril tahakkümün, eşitsizliğin ve cinsiyetçiliğin son bulduğu bir dünya özlemiyle, mücadelelerini gördüğüm görmesem dahi acılarını derinden hissettiğim tüm kadınlara adanmıştır.

Gülce YILMAZ

03.01.2023

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
KISALTMALAR.....	i
TABLO LİSTESİ	ii
ŞEKİL LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Şiddet Kavramı	5
1.1.1. Şiddet Türleri.....	5
1.1.1.1. Kendine Yönelik Şiddet	6
1.1.1.2. Kişiler Arası Şiddet	6
1.1.1.3. Kolektif Şiddet	6
1.1.2. Kadına Yönelik Şiddet	7
1.2. Flört Şiddeti Kavramı	13
1.2.1. Flört Şiddeti Döngüsü.....	18
1.2.2. Flört İlişkisinde Görülen Şiddeti Türleri	19
1.2.2.1. Fiziksel Flört Şiddeti	19
1.2.2.2. Psikolojik/ Duygusal Flört Şiddeti	20
1.2.2.3. Cinsel Flört Şiddeti.....	22
1.2.2.4. Ekonomik Flört Şiddeti	23
1.2.3. Flört Şiddetine İlişkin Kuramsal Açıklamalar.....	24
1.2.3.1. Bağlanma Kuramı	24
1.2.3.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	24
1.2.3.3. Feminist Kuram.....	25
1.3. Travma Sonrası Stres Belirtileri	27
1.3.1. Travma Kavramının Tanımı ve Tarihçesi	27
1.3.2. Stresin Tanımı	28
1.3.2.1. Genel Uyum Sendromu Yaklaşımı	28
1.3.3. Stresin Etkileri	29
1.3.4. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Belirtileri.....	30
1.4. Travma Sonrası Büyüme	33
1.4.1. Travma Sonrası Büyümenin Boyutları	34

1.4.2. Travma Sonrası Büyüme Açıklayan Kuramlar	35
1.4.2.1. Betimsel İşlevsel Model	35
1.4.2.2. Schaefer ve Moss'un Yaşam Krizleri ve Büyümenin Kavramsal Modeli.....	38
1.4.2.3. Organizmik Değerlendirme Kuramı.....	38
BÖLÜM 2: YÖNTEM	40
2.1. Araştırmanın Örneklemi	40
2.2. Araştırmanın Modeli.....	40
2.3. Veri Toplama Araçları	40
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	40
2.3.2. Şiddete Maruz Kalma Bilgi Formu	41
2.3.3. Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği (RİDÖ)	41
2.3.4. Olayların Etkisi Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu (OEO-R)	41
2.3.5. Travma Sonrası Büyüme Ölçeği	42
2.4. Verilerin Toplanması İşlemi	42
2.5. Verilerin Analizi	42
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	44
3.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular	44
3.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Bulgular	46
3.3. Katılımcıların Flört Şiddetine Maruz Bırakılma Durumlarına İlişkin Sosyodemografik Bulgular	47
3.3. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	48
3.4. Kategorik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	53
BÖLÜM 4: TARTIŞMA.....	55
4.1. Kadınların Flört Şiddetine Maruz Bırakılmasına Yönelik Sosyo-Demografik Bulgular	55
4.2. Flört Şiddetine Maruz Bırakılma, Travma Sonrası Stres Belirtileri ve Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	57
4.3. Kadınların Maruz Bırakıldıkları Flört Şiddeti Türüne Göre Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	63
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	68
KAYNAKÇA	70
EKLER.....	92
ÖZ GEÇMİŞ	98

KISALTMALAR

ASB	: Akut Stres Bozukluğu
APA	: American Psychological Association
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
DSM	: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
FRA	: Agency for Fundamental Rights
GAS	: General Adaptation Syndrom
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
OEO-R	: Olayların Etkisi Gözden Geçirilmiş Formu
OKB	: Obsesif Kompulsif Bozukluk
RİDÖ	: Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeğı
TSBÖ	: Travma Sonrası Büyüme Ölçeğı
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
WHO	: World Health Organization

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1 : Normallik Test Sonuçları.....	43
Tablo 2 : Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....	44
Tablo 3 : Katılımcıların Aile İçi Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Dair Bulgular	45
Tablo 4 : Katılımcıların Romantik İlişkilerine Dair Bulgular.....	45
Tablo 5 : Katılımcılara Ait Klinik Bulgular.....	46
Tablo 6 : Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri...	46
Tablo 7 : Flört Şiddeti Türlerine Dair Bulgular	47
Tablo 8 : Katılımcıların Şiddete Maruz Bırakılma Sıklığı.....	47
Tablo 9 : Katılımcıların Flört Şiddetine Ne Kadar Zaman Önce Maruz Bırakıldığına Dair Bulgular	48
Tablo 10: Romantik İlişkiyi Değerlendirme, Olayların Etkisi ve Travma Sonrası Büyüme Ölçek Değerleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları	48
Tablo 11: Katılımcıların Flört Şiddetine Maruz Bırakılma Durumlarına Göre Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	50
Tablo 12: Katılımcıların Maruz Bırakıldıkları Flört Şiddeti Türüne Göre Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	51
Tablo 13: Şiddete Maruz Bırakılma Durumu ile Anne-Baba Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki	53
Tablo 14: Şiddete Maruz Bırakılma ile Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyi Arasındaki İlişki.....	54
Tablo 15: Flört Şiddetine Maruz Bırakılma Sıklığı ile Aile İçi Şiddete Maruz Bırakılma Arasındaki İlişki.....	54

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Betimsel-İşlevsel Modele Göre Travma Sonrası Büyüme.	37
Şekil 2: Travma Sonrası Büyüme'ye Dair Kavramsal Model	38
Şekil 3: Organizmik Değerlendirme Kuramı	39

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Flört Şiddetine Maruz Bırakılan Üniversite Öğrencisi Kadınlarında Travma Sonrası Stres Belirtileri ve Travma Sonrası Büyüme

Tezin Yazarı: Gülce YILMAZ

Danışman: Doç .Dr. Bülent Kadri GÜLTEKİN

Kabul Tarihi: 03.01.2023

Sayfa Sayısı: v(ön kısım)+91(tez)+ 7(ek)

Anabilimdalı: Psikoloji

Bilimdalı: Klinik Psikoloji

Bu araştırma, flört şiddetine maruz bırakılan üniversite öğrencisi kadınların travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme durumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 18-30 yaş aralığında ve üniversite öğrencisi olan, hiç evlenmemiş ve daha önce flört ilişkisi/ilişkileri olan 317 kadın oluşturmuştur. Veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Şiddete Maruz Kalma Bilgi Formu, Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği, Olayların Etkisi Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu ve Travma Sonrası Büyüme Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların %48.3'ünün flört şiddetine maruz bırakıldığı görülmüştür. Flört şiddetine maruz bırakılan bu katılımcıların %10.5'i sadece fiziksel şiddete, %23'ü sadece cinsel şiddete, %15.8'i sadece psikolojik şiddete, %1.3'ü sadece ekonomik şiddete ve %49.3'ü birden fazla flört şiddeti türüne maruz bırakılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası stres belirtileri değişkenleri arasında yüksek ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur($r=0.63$; $p<0.01$). Flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur($r=0.27$; $p<0.01$). Travma sonrası stres belirtileri ile travma sonrası büyüme değişkenleri arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur($r=0.24$; $p<0.01$). Ölçek puan ortalamalarının katılımcıların flört şiddetine maruz bırakılma durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır($p<0.05$). Ayrıca, flört şiddetine maruz bırakılma ortalamalarının maruz bırakılan şiddet türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır($p<0.01$). Travma sonrası stres belirtileri ortalamalarının maruz bırakılan şiddet türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır($p<0.01$). Travma sonrası büyüme ortalamalarının maruz bırakılan şiddet türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır($p<0.05$).

Sonuç olarak, flört şiddeti genç kadınların hayatında, travma sonrası stres belirtileri şeklinde zorlanmalara neden olduğu gibi travma sonrası büyüme gibi olumlu yönde değişimlere de neden olmuştur. Travma sonrası stres belirtilerinin tedavisi sağlanırken, travma sonrasındaki olumlu değişimlere de odaklanılmasının şiddete maruz bırakılmış kadınları güçlendireceği düşünülmüştür ve bu konunun farklı boyutları ile ele alındığı kapsamlı araştırmalara ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Flört Şiddeti, Travma Sonrası Stres Belirtileri, Travma Sonrası Büyüme

ABSTRACT

Istanbul Kent University Institute of Graduate Education-Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: Post-Traumatic Stress Symptoms and Post-Traumatic Growth in University Student Women Exposed to Dating Violence	
Author: Gülce YILMAZ	Supervisor: Assoc. Prof. Bülent Kadri GÜLTEKİN
Date: 03.01.2023	Nu. of pages: v (pre text) +91 (main body) + 7(App.)
Department: Pyschology	Subfield: Clinical Psychology
This study was conducted to examine the relationship between post-traumatic stress symptoms and post-traumatic growth status of university student women who were exposed to dating violence. The sample of the study consisted of 317 women between the ages of 18-30, university students, never married and had a dating relationship/relationship before. Personal Information Form, Exposure to Violence Information Form, Romantic Relationship Evaluation Scale, Impact of Events Revised Form and Post Traumatic Growth Scale were used to collect data. It was observed that 48.3% of the participants were exposed to dating violence. Of these participants who were exposed to dating violence, 10.5% were exposed to only physical violence, 23% to only sexual violence, 15.8% to only psychological violence, 1.3% to only economic violence and 49.3% to more than one type of dating violence. According to the analysis results; A statistically significant and high correlation was found between exposure to dating violence and post-traumatic stress symptoms variables ($r=0.63$; $p<0.01$). A weak and positive statistically significant relationship was found between exposure to dating violence and post-traumatic growth variables ($r=0.27$; $p<0.01$). A weak and positive statistically significant relationship was found between post-traumatic stress symptoms and post-traumatic growth variables ($r=0.24$; $p<0.01$). It was determined that the mean scores of the scale showed a statistically significant difference according to the participants' exposure to dating violence ($p<0.05$). In addition, it was determined that the mean of exposure to dating violence showed a statistically significant difference according to the type of violence exposed ($p<0.01$). It was determined that the mean of post-traumatic stress symptoms showed a significant difference according to the type of violence exposed ($p<0.01$). It was determined that there was a statistically significant difference in the post-traumatic growth averages according to the type of violence exposed ($p<0.05$). As a result, dating violence caused difficulties in young women's lives in the form of post-traumatic stress symptoms, as well as positive changes such as post-traumatic growth. It was thought that focusing on the positive changes after the trauma while providing the treatment of post-traumatic stress symptoms would strengthen the women who were exposed to violence, and it was seen that there was a need for comprehensive studies that addressed this issue with its different dimensions.	
Keywords: Dating Violence, Post-Traumatic Stress Symptoms, Post-Traumatic Growth	

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet günden güne artış gösteren, toplumda yaygın şekilde görülen ve çok boyutlu bir halk sağlığı sorunudur. Kadına şiddet eylemleri, kadınların haklarını ihlal etmekte, toplumda var olmalarını sınırlandırmakta hatta yaşam kaybına neden olmaktadır. Sistematik olarak ve küresel boyutta araştırıldığında kadınların üçte birini etkiliyor olması önemli bir bulgu olarak gözükmektedir (WHO, 2013).

Flört şiddeti de toplum ruh sağlığı için risk haline gelen önemli bir konudur. Kişiler arası şiddet türlerinden partnere yönelik şiddet başlığı altında olan, alanyazına yeni kazandırılmış bir kavramdır. Flört şiddeti, evli olmayan partnerlerin ilişkisinde var olan şiddet davranışları anlamına gelmekte olup, bu davranışlar partnerlerin fiziksel, cinsel, ekonomik ya da psikolojik olarak birbirlerine zarar vermesine yol açmaktadır (Polat, 2015).

Flört ilişkisinde var olan şiddet bireyler üzerinde stres yaratmakta olup, stresin ise psikopatolojiler ile ilgisi bilinmektedir. Şiddet kaynaklı travmatik yaşam olaylarından sonra alınan en yaygın tanı ise Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) olarak karşımıza çıkmaktadır (Browne, 1993). TSSB için risk faktörü olarak karşımıza çıkan üniversite ve genç yetişkinlik dönemi (Bresleu ve diğerleri, 1998), aynı zamanda flört şiddetine maruz bırakılmak açısından da bir risk faktörüdür (Fidan ve Yeşil, 2018). Kadın olmak ise TSSB için başka bir risk faktörüdür (Kessler ve diğerleri, 1995). Aynı şekilde, bazı araştırmalara göre kadınların erkeklere göre daha fazla flört şiddetine maruz bırakıldığı bulgusuna ulaşılmıştır (Chan, 2011; Demir ve Biçer, 2017). Travma sonrası stres belirtileri ise bireylerde, olumsuz duygular ve düşünceler, hissizlik, olayı yeniden yaşıyormuş gibi istenç dışı gelen belirtiler, ilgi alanlarından ve olayı hatırlayacağı yerlerden kaçınma, irkilme tepkileri ve odaklanmada güçlük şeklinde gözükmektedir (APA, 2013).

Alanyazın incelendiğinde flört şiddetinin ve travma sonrası stres belirtilerinin farklı değişkenler ile incelenmiş olduğu ancak flört şiddetine maruz bırakılmış bireylerde travma sonrası stres belirtilerinin incelenmesi konusunda çok az çalışmaya rastlandığı ve bu çalışmaların ergen bireyler ile gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır (Callahan ve diğerleri, 2003; Demir ve diğerleri, 2016). Bu nedenler ile bu çalışmanın amaçlarından biri, flört şiddetine maruz bırakılan üniversite öğrencisi kadınların travma sonrası stres belirtilerinin incelenmesidir.

Travma sonrası büyüme kavramı travmatik yaşam olayları sonrasında ortaya çıkan bilişsel ve davranışsal boyutlardaki olumlu değişimler olarak tanımlanmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 2004). Travmatik yaşantıya maruz bırakılmış olan kişilerin %40 ile %70'inin travma sonrası büyüme deneyimledikleri sonucuna ulaşılmıştır (Calhoun ve Tedeschi, 2004).

Flört şiddetinin travmatik bir olay olduğu ve birey üzerinde stres oluşturduğu bulgularına dayanarak flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin de travma sonrası büyüme yaşayabileceği düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde travma sonrası büyüme ve şiddet kavramlarının, yakın partner ilişkisi üzerinden sıkça incelendiği ancak evlilik dışındaki ilişkilerde var olan şiddet anlamına gelen flört şiddeti açısından incelenmediği sonucuna ulaşılmıştır (Cobb ve diğerleri, 2006 ;Young, 2007). Bu nedenle bu çalışmanın ikinci bir hedefi, flört şiddetine maruz bırakılan üniversite öğrencisi kadınların travma sonrası büyüme durumlarını incelemek olacaktır.

Kadına yönelik şiddet konusunda kullanılan dilin içeriğine bakacak olursak, şiddete maruz bırakılan kadınlara “mağdur” ya da “ kurban” denmektedir. Şiddet alanında çalışmalara ortaya koyan birçok feminist bu kavramların kadınları erkeklerin uygulamış olduğu şiddeti pasif bir biçimde kabul ediyormuş gibi gösterdiğini ve kadınların şiddete karşı direnişlerini yok saydığını ifade etmiştir (Afşar, 2015). Alanyazın incelendiğinde de kadına yönelik şiddet bağlamında kullanılan kavramların karşımıza bu şekilde çıktığı, özellikle “ şiddete maruz kalan” ifadesinin sıkça kullanıldığı dikkat çekmiştir. Ayrımcılığın ve cinsiyetçiliğin dilde de sürmesi kadına yönelik şiddetin önlenmesinin önündeki engellerden biri olarak düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada kadını pasif ve çaresiz gösteren kavramlar yerine “şiddete maruz bırakılan” kavramı kullanılacaktır.

Kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin ülkemizde günden güne artmakta olduğu göz önünde bulundurularak hazırlanmış bu çalışmanın bir diğer önemli amacı ve itkisi kadına yönelik şiddeti önleme yolunda bir adım atmaktır. Ülkemizdeki kanun ve yasal düzenlemelerin bu amaç için yetersiz kaldığı görülmektedir. Flört şiddetini türleri, nedenleri ve sonuçları açısından ayrıntılı bir şekilde inceleyerek alanyazına katkıda bulunulması ve farkındalığın artırılması önemli bulunmaktadır.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu, flört şiddetine maruz bırakılan üniversite öğrencisi kadınların travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme durumları açısından incelenmesidir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, flört şiddetine maruz bırakılan üniversite öğrencisi kadınların travma sonrası stres belirtileri gösterme ve travma sonrası büyüme yaşama durumlarını belirlemek ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın Temel Sorusu

Araştırmanın temel sorusu “ Flört şiddetine maruz bırakılan üniversite öğrencisi kadınlar travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme deneyimleri mi ?” şeklinde belirlenmiştir.

Hipotezler

- 1) Flört şiddetine maruz bırakılma değişkeni bazı demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir.
- 2) Flört şiddetine maruz bırakılma travma sonrası stres belirtilerine ve travma sonrası büyümeye neden olur.
- 3) Flört şiddetine maruz bırakılma, travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler vardır.
- 4) Travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme değişkenleri flört şiddetinin farklı türlerine maruz bırakılma durumuna göre farklılık göstermektedir.

Araştırmanın Önemi

Kadına yönelik şiddet, ülkelerin öncelikli olarak çözmesi gereken problemlerendir (KSGM, 2014). Flört şiddeti alanyazına kazandırılmış olan yeni bir kavramdır. Evlilik dışındaki tüm ilişkilerde bulunan şiddetin, her türünü kapsamaktadır. Alanyazın incelemesi yapıldığında, flört şiddeti, travma sonrası stres bozukluğu ve travma sonrası büyüme ile ilgili çeşitli çalışmalara rastlanmıştır ancak flört şiddetinin, üniversite öğrencisi kadınlardaki travma sonrası stres belirtilerine ve travma sonrası büyümeye etkisinin çalışıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın, kadına

yönelik şiddetin önlenmesi konusunda yapılacak araştırmalara yol göstermesi ve flört şiddeti farkındalığını arttırması açısından faydalı olabileceği düşünülmüştür. Kadın maruz bırakıldığı şiddeti şiddet olarak algılamadığında, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusundaki çalışmaların yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre kadınlar evliliklerinde şiddetin yıllar sonra başladığını değil, daha evlenmeden şiddetten şüphelendiklerini belirtmişlerdir (Altıparmak, 2019). Bu nedenlerle sağlıklı ilişkiler ve evlilikler kurabilmek için flört şiddetinin tanınması ve sonrasında gerekli önlemlerin alınması kadınları şiddetten koruyabilecek önemli noktalardır. Bunun yanı sıra şiddete maruz bırakılan kadınların, travma sonrası stres belirtilerinin anlaşılmasının ve travma sonrası büyüme durumlarının araştırılmasının psikoterapi süreçlerine de katkı sağlayabileceği için önemli olduğu düşünülmüştür.

Araştırmanın Yöntemi

Katılımcılar 18-30 yaş aralığında, üniversite öğrencisi olan, yaşamları boyunca en az bir flört ilişkisi yaşamış ve hiç evlenmemiş, kadın bireylerden oluşmaktadır. Araştırma modelinin ilişkisel tarama modeli olması hedeflenmiştir.

Sayıtlar

1. Örneklemin evreni temsil ettiği sayılmaktadır.
2. Araştırmaya katılan bireylerin veri toplamak için uygun görülen anket ve ölçekleri içten ve dürüst bir şekilde cevapladığı varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Araştırmadaki örneklem 18-30 yaş arası, üniversite öğrencisi olan, 317 kadın birey ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın sonuçları, Kişisel Bilgi Formu, Şiddete Maruz Bırakılma Bilgi Formu, Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği, Olayların Etkisi Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu ve Travma Sonrası Büyüme Ölçeklerinin ölçtükleriyle sınırlıdır.
3. Araştırmaya katılan katılımcıların, ölçek ve formları, flört şiddetine maruz bırakıldığı dönemi göz önünde bulundurarak cevaplamasından dolayı bu dönemin zaman aşımına uğramış olabileceği ve bu nedenle de soruların yanlış cevaplanmasına yol açabileceği de sınırlılıklar arasındadır.

BÖLÜM 1: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Şiddet Kavramı

Şiddet kavramını etimolojik açıdan incelediğimizde Arapça'dan dilimize geçmiş olduğu, sert, sertlik ve kaba kuvvet kullanımı gibi anlamlara geldiği görülmektedir. Türk Dil Kurumu'na bakıldığında şiddetin tanımı 1. Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğnlik, sertlik. -2. Hız. 3. Bir hareketten doğan güç. 4. Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma. 5. Kaba güç. 6. Duygu veya davranışta aşırılık olarak karşımıza çıkmaktadır (TDK, 2020). Şiddet, İngilizce 'de (Oxford English Dictionary) “sertlik ya da haşnılık” ,”bedene zor uygulama” ya da “ bedensel zedelenmeye neden olma”, “ tutkulu davranışlara ya da dile başvurma ” gibi anlamlara gelmektedir (Bufacchi, 2005). Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele Koordinasyon Planı'nda (2019) şiddet “Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmıştır. Afşar (2015) ise , “izin verilmeyen, meşru olmayan, bu eyleme maruz kalan kişinin bedeni, psikolojik dünyası, özgürlüğü, değerleri gibi alanlarda tahribat yaratan, insan haklarını ihlal eden bir eylem biçimi” olarak şiddeti tanımlamıştır. Çeşitli tanımlar ile karşımıza çıkan şiddet kavramı topluma ve bireye verdiği hasardan dolayı evrenseldir (Ayan, 2006). Hasarı en aza indirebilme yolunda bu kavramın iyi anlaşılması önem kazanmaktadır.

1.1.1. Şiddet Türleri

Şiddet, maruz bırakılan kişiye göre ve uygulanış şekline göre ikiye ayrılmış bulunmaktadır. Maruz bırakılan kişiye göre gruplandığında; çocuğa yönelik şiddet, kadına yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, LGBTQ şiddeti, flört şiddeti, engelliye yönelik şiddet, kardeşler arası şiddet, akranlar arası şiddet, mülteci şiddeti, kişinin kendine yönelik şiddeti görülmektedir. Uygulanış şekline göre bakıldığında en çok karşımıza çıkan şiddet türleri; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddettir. Alanyazın incelemesine göre genel olarak, kendine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet olarak sınıflandırılmıştır (Polat, 2016).

1.1.1.1. Kendine Yönelik Şiddet

Şiddetin hedefinde kişinin kendisi bulunmaktadır. Bireyin kendine yönelik şiddeti, intihar düşünceleri, intihar girişimleri, intihar ve kendi bedenine yönelik kesme ve yaralama davranışları olarak görülmektedir (İftar, 2016). Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı da kişinin kendine yönelik gösterdiği şiddet için örneklenebilir (Ergil, 2001) .

1.1.1.2. Kişiler Arası Şiddet

Fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet davranışlarını içermektedir. Kişiler arası şiddet, aile içi şiddet/ kadına yönelik şiddet ve topluluk şiddeti olarak ikiye ayrılır. Aile içi şiddet ise kendi arasında çocuğa yönelik şiddet, partnere yönelik şiddet ve yaşlılara uygulanan şiddet olmak üzere üçe ayrılır. Aile içi şiddette kişilerin hedefinde tanıdıkları kişiler bulunurken, topluluk şiddetinde kişilerin hedefinde tanıdıkları ya da tanımadıkları kişiler bulunmaktadır.

Bu araştırmanın konusunu oluşturan flört şiddeti ise kişiler arası şiddet türlerinden partnere yönelik şiddet başlığı altındadır (Rutherford ve diğerleri, 2007).

1.1.1.3. Kolektif Şiddet

Kolektif şiddet kendi içinde siyasal şiddet, sosyal şiddet ve ekonomik şiddet olarak üçe ayrılmaktadır. Savaşlar, gruplar arası anlaşmazlıkların olması, kan davaları, ayaklanmalar ve terör kolektif şiddetin örnekleri arasında gösterilmektedir (Bal, 2014).

Şiddet olayları ile ilgili istatistiklere bakıldığında, Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, 15-44 yaş aralığında bulunan bir milyondan fazla kişi hayatını şiddet sonucu kaybetmiş olup daha fazla kişi ise hayati olmayan yaralanmalara maruz bırakılmıştır (Krug ve diğerleri, 2002). Adalet Bakanlığı'nın açıklamış olduğu son istatistiklere göre, 2020 yılında ceza mahkemelerine açılan davalardaki suç sayısı 2.144.852 olup, ilk üç sırayı, 469.313 ile malvarlığına karşı suçlar, 460.977 ile vücut dokunulmazlığına karşı suçlar ve 313.131 ile hürriyete karşı suçlar almaktadır (Adalet Bakanlığı, 2020).

Dünya Sağlık Örgütü (2015) şiddet olaylarında en çok karşılaşılan aracın ateşli silah olduğunu belirtmiştir. Ateşli silahlar şiddete maruz bırakılan kişinin hayati tehlikesini arttıran bir araç olduğu gibi şiddet uygulayıcısının da şiddete yönelimini arttırmaktadır. Bireysel silahlanmanın artışı ile doğru orantılı olarak, Türkiye dahil birçok ülkede ölümle sonuçlanan şiddet olguları artmış bulunmaktadır. Şiddet barındıran

ölümlerin % 60'ı ateşli silah ile gerçekleşmiştir. Evin içinde silah bulundurmanın, cinayet riskini 3 kat arttırdığı, intihar riskini ise 5 kat arttırdığı tespit edilmiştir (Aktaran: Polat, 2016).

Şiddet kavramı ana hatları ile belirgin olsa da zamana ve topluma göre değişen bir olgudur ve birçok toplumsal problemin kaynağında bulunur. Şiddet farklı davranışlarla kendini gösterebilmekte ve temelinde saldırganlık güdüsü bulunmaktadır. İnsanların nörolojik ve hormonal yapısı, toplumsal ve psikolojik gelişimi birbiriyle etkileşim içindedir ve bu etkileşim sonucunda insan davranışı ortaya çıkmaktadır. İnsanda bulunan saldırganlık güdüsünün şiddete dönüşebilmesi de bu şekilde açıklanmaktadır (Lorenz, 1996).

Tüm bunlara bakıldığında şiddetin evrensel bir sorun olduğu, farklı türleri olduğu, her türlü insan ilişkisi içinde var olduğu ve şiddet olaylarının artmakta olduğu açıktır. Bu noktadan sonra bu çalışmanın amacına yönelik olarak kişiler arası şiddet türünün alt başlıklarından olan kadına yönelik şiddet konusuna geçilecektir. Kadınların maruz bırakıldığı flört şiddetini kavramak için kadına yönelik şiddetin iyi anlaşılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

1.1.2. Kadına Yönelik Şiddet

Aile içi şiddet kavramı, aile üyelerinin (çocuk, partner, yaşlı) birbirine uyguladığı şiddeti incelemek için kullanılıyor olsa da pratikte en çok erkeğin kadına uyguladığı şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır (Polat, 2016). Amerika'da yapılmış olan bir araştırmaya göre erkeklerin kadınlara yönelik uyguladığı şiddetin, kadınların erkeklere yönelik uyguladığı şiddetten 3 kat daha fazla olduğu ortaya konmuştur (Goodyear Smith ve Laidlow, 1999). Aile içinde yaşanan kadına yönelik şiddet, tüm türleri ile varlığını sürdürmekte olup, mahremiyet ve ailenin kutsal olması gibi nedenlerle yine aile içinde kalmakta ve dile getirilememektedir (Afşar, 2015).

Aslan'ın (1998) araştırmasında kadına şiddetin kökeninin 3000 yıl öncesine kadar dayandığı görülmüştür. Bu sonuca Virginia Üniversitesi'nin o zamanların buluntuları üzerinde yaptığı çalışmayla ulaşılmıştır. Bu çalışmada ölümle sonuçlanmış ve nedeninin kişilerin arasındaki şiddetten kaynaklandığı düşünülmekte olan kafa kırıklarının oranı erkek mumyalarda %9-20 iken; kadın mumyalarda bu oranlar %30-50 arasındadır. Eric Berkowitz (2013) cinsellik ve hukuk sistemlerinin tarihi ile ilgili çalışmasında ise,

kadınlara yönelik şiddetin yasalar ya da kanunlar üzerinden uygulandığını, bu uygulamaların Babiller'in Hammurabi Kânunlarında, daha öncesinde Asurlular ve Sümerler'de dahi görebileceğimizi belirtmiştir. Eric Berkowitz aynı çalışmada “Asurlularda bakire bir kıza tecavüz eden evli bir adam suçlu olarak görülürken, asıl cezayı karısı çekerdi. Hukuk, kadının tecavüz edilsin diye kurbanın babasına teslim edilmesini öngörüyordu.” şeklinde aktarmıştır.

Kadına yönelik şiddet, Birleşmiş Milletler (1993) tarafından “cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış” şeklinde tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletlerin yapmış olduğu bu tanım, kadına yönelik şiddet literatüründe en fazla kabul gören tanımdır (Afşar, 2015). Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele Koordinasyon Planı'nda (2019) kadına yönelik şiddet için yapılan tanım ise “Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan her türlü tutum ve davranışı.” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddet yapısal olarak toplumsal cinsiyete dayanmaktadır. Kadınların erkeklere kıyasla daha ast bir konuma zorlamakta olan sosyal mekanizma kadına yönelmiş olan şiddettir. Kadına yönelik şiddet, kadınlar ve erkekler arasında bulunan eşit olmayan güç ilişkilerinden dolayı kadınların ayrımcılığa uğramasına, hayatlarında tam olarak ilerleyememelerine ve erkeklerin kadınlardan üstün tutulmasına neden olmaktadır (İstanbul Sözleşmesi, 2011). Öztürk (2013) toplumsal cinsiyet rollerini, toplumun kadına ve erkeğe uygun gördüğü davranışlar olarak ifade etmektedir. Toplumun kültürel, ekonomik, sosyal ve politik yapıları tarafından oluşturulan bu roller kadın ve erkek arasında eşitsizlik yaşanmasına neden olmakta ve erkeği kadın üzerinde egemen kılmaktadır. Toplumun erkeğe uygun gördüğü davranışlar erkeğin, mantıklı, girişken ve cesur olması, evini geçindirmesi, şiddeti kullanabilmesi ve kadını koruması yönündedir. Bu davranışların tam zıttı olan özellikler ise toplum tarafından kadına atfedilmektedir. Kadın topluma göre uysal, edilgen, duygusal, itaatkâr ve fedakarlık yapabilen biri olmalıdır. Bu roller erkeğin kadın üzerinde iktidar sağlayabilmesi için toplum tarafından kurgulanmaktadır. Eşitsiz rol dağılımı sonucu ortaya çıkan şiddet ise, erkeğin kadın üzerinde kurmak istediği iktidarlığı sürdürme, iktidar sarsıldığı anda ise iktidarı yeniden üretme işlevi görmektedir. Lundgren (2009) şiddetin

normalleşmesi ile ilgili çalışmasında kadına fiziksel şiddet uygulayan bir erkeğin toplum tarafından hatalı değil daha erkeksi gözüktüğünü, yaptığıнын yasalarca değil fakat toplum tarafından meşru kılındığını vurgulamaktadır. Bu durumda erkeğin kadına yönelik şiddeti ne yazık ki erkek için de kadın için de normal olarak görülmektedir.

Walby (1990) kadına yönelik şiddetin, ataerkil ve toplumsal yapının incelenmeden açıklanamayacağını vurgulamaktadır. Walby için kadına yönelik şiddeti açıklama noktasında üç yaklaşım vardır. Bunlar psikolojik nedenler, sınıfsal nedenler ve radikal feminizmdir. Walby psikolojik nedenlerden dolayı erkeklerin kadınlara şiddet uyguladığı açıklamasını yetersiz bulur çünkü bu yaklaşımın sosyal bağlam açısından eksik kaldığını ve anormal erkeklerin sayısının az sayıda olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda erkeklerin psikolojik sorunlar yaşaması nedeniyle kadına yönelik şiddette bulunması, kadınların şiddet gördükleri ilişkiyi neden devam ettirdiklerini de açıklayamamaktadır. Kadına yönelik şiddetin sınıfsal nedenlerle açıklanması ise sosyal bağlamı anlamak açısından önemlidir ve hiyerarşide alt basamaklarda kalan erkeğin ekonomik problemler sebebiyle kendisine en yakın kişiye şiddet göstermesi anlamına gelir ancak bu yaklaşım da tek başına yetersiz kalmaktadır. Radikal feminizm ise kadına yönelik şiddeti erkek egemen toplum ile açıklar. Bu yaklaşım sosyal unsurları ele alması ile birlikte devletin yetersiz kalmasına da vurgu yapabilmekte ve kadın-erkek davranışlarını kapsayabilmektedir (Walby, 1990).

Ertürk (2015) kadına yönelik şiddetin, ataerkil düzenin içinde kurumsallaşmış ve tarihsel süreç boyunca erkek ve kadın arasında temel işbölümünü sürdürmede kullanılan devamlı ve normalleştirilmiş bir araç haline geldiğini ifade etmektedir. Kadınların üreme potansiyelleri, toplulukların kendi nesillerini kabullenilebilen ilkelere göre yeniden üretmeleri sürecinde önem kazanmakta ve böylece kadın bedeni toplumsal denetime maruz bırakılmaktadır. Bu nedenle de erkeğin kadın üzerindeki egemenliği sınıfsal çevre oluşmadan çok daha önce başlamakta ve genelde baskı ve şiddet içermektedir.

Federici'nin (2004) çalışmasından aktarıldığı üzere; cadı avı tarihinde kadınlara karşı açılmış en kanlı savaşlardan olarak bilinmektedir. 14. yüzyıl sonlarında yeni nüfus politikası kapsamında, kadınlar çalışma hayatından dışlanmaya, değersizleştirilmeye, fakirleştirilerek erkeklere bağımlı kılınmaya, cinsel olarak metalaştırılmaya, tecavüze uğramaya, önce kurumsallaştırıp sonra ağır şekilde cezalandırılan fahişelik suçlamalarına maruz bırakılmaya ve bebeklerin katledilmesi ve doğum kontrolü suçlamalarıyla idam

edilmeye başlamaktadır. Cadı avının, 16. yüzyılda bu şekilde zirveye ulaşmış olduğu görülmektedir. Bu şiddetin amacının, kadınların kendi hayatları üzerindeki kontrollerini yitirmesi ve istenen nüfus artışına ulaşılması olduğunu açıklayan Federici, 17. yüzyıl sonunda, itaatkar, çok konuşmayan, sadık, edilgin, daima işiyle meşgul olan ideal bir eş ve yeni bir kadınlık modelinin ortaya çıktığını ifade etmekte ve 19. Yüzyıla gelindiğinde ise tüm bu tarihsel değişimler sonucunda tam gün ev kadınlığının da doğmuş olması ile birlikte, kadının toplumsal işlevinin tekrar tanımlandığını ve erkeklere bağımlılığının arttığını açıklamaktadır. Aynı zamanda bu süreci sadece eril bir oluşum olarak görmekten öte bir kapitalizm, devlet ve sınıf meselesi olarak açıklamaktadır. Federici, 16. Yüzyılda başlayan cadı avının, şu anki modern ataerkil düzenin kuruluşundaki önemli noktalardan olduğunu vurgulamaktadır (Aktaran: Özkazanç, 2021).

Günümüze gelindiğinde kadın bedeni üzerindeki hakimiyet aile ve evlilik kurumuyla, onaya dayanarak sağlanmakta ancak ataerkil toplumun kadını yerinde tutabilmek için zor kullanma ve şiddete ihtiyacını yok edememektedir. Çünkü kadın-erkek hiyerarşisinin doğasında var olan baskı her zaman zor yoluyla gerçekleşmektedir. Zor kullanımın ve şiddetin bulunduğu eşitsiz yapılar haliyle isyanı da ortaya çıkaracak ve kadınlar bireysel ya da toplu bir şekilde bu baskıya daima meydan okuyacaktır (Ertürk, 2015).

Kadın hareketi 1960’larda görünürlük kazanmaya başlamakla birlikte 1980’lerde ise güçlenmeye başlamaktadır. Güçlenme hareketi, güney ülkelerindeki kadınların, kaynaklara ulaşp bilgili ve donanımlı hale gelmeleriyle kendi içsel kapasitelerini geliştirmeleri ve örgütlenmeye başlamaları olarak açıklanmaktadır. Kadın On Yılı’nın değerlendirilmesi için yapılan Nairobi Konferansı’na gelindiği dönem ise, kadınlar güç kazanmış, ataerkil sistemi değiştirebilecekleri inancıyla birleşmiş ve çeşitli kadın oluşumlarını içinde bulunduran etkin bir küresel kadın kimliği yaratmışlardır. 80’li yıllar “ Kadın hakları insan hakkıdır.” söyleminin önem kazanmış olduğu yepyeni bir dönemin başlangıcı olarak görülmektedir. En önemli gelişmelerden biri BM tarafından 1979 yılında kabul edilen ve 1981 yılında 20 ülkenin onayı ile yürürlüğe giren Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Bertaraf Edilmesi Sözleşmesi (CEDAW) olmuştur. Bu sözleşme, kadınlara karşı ayrımcılığın ve alınması gereken önlemlerin ne olduğu konusunda hukuksal boyutta da geçerlilik kazanarak kadınlar için güçlü bir mücadele aracı haline gelmiştir (Ertürk, 2015).

Türkiye’ye bakıldığında kadın hareketinin yoğunlaşması 1980’leri bulmaktadır. 1987’de boşanmak isteyen bir kadına hakimın kurduğu “ Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemek lazım.” cümlesinden sonra davayı reddetmesi üzerine kadınlar manevi tazminat davası açmıştır. Bu kadına şiddete karşı ilk başkaldırılarından olarak görülmektedir (Altınay ve Arat, 2007). Ertürk (2015), Türkiye’de Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin (CEDAW) 1985 yılında kabul edildiğini ifade etmektedir. Kadınlar, bu sözleşmenin fiilen uygulanması için ilk yaygın kampanya olarak nitelendirilen bir imza kampanyası yürütmeye başlamaktadır (Altınay ve Arat, 2007). Devamında ise, şiddeti, kadın bedeni ve cinselliğini gündemlerine alıp örgütlenerek 1987’de Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü’nü, 1989’da Mor İğne Kampanyası’nı ve 1989’da Sokakları ve Geceleri İstiyoruz Kampanyası’nı düzenlemişlerdir (Özar, 2012).

2014 yılında yürürlüğe giren Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kadına yönelik şiddetle mücadele için geliştirilen en yeni uluslararası hukuki metindir. Bu sözleşme 2011 yılında İstanbul’da imzaya açılmış ve Türkiye, sözleşmeyi onaylayan ilk ülke olmuştur. Bu nedenle İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinmektedir. İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik olan şiddetin nedeninin erkek ve kadın arasındaki eşitsizlik olduğunu kabul etmekte ve toplumda var olan bu eşitsizliğin yok edilmesini, bununla olan mücadelede de kadının güçlendirilmesini önermektedir(Ertürk, 2015). Afşar’a (2015) göre bu sözleşme, Türkiye’ye bakıldığında sadece kağıt üzerinde kalmakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırma konusunda gerekli adımlar atılmamaktadır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun 2019 yılı raporuna göre son on yıl içinde kadın cinayetlerinde düşüş yaşanan tek yıl, sözleşmenin imzalanmış olduğu 2011 yılıdır. Buna rağmen, 19 Mart 2021’de, İstanbul Sözleşmesi Cumhurbaşkanı Kararı ile Türkiye Cumhuriyeti bakımından feshedilmiştir (Resmi Gazete).

Mor Çatı Vakfı’nın 2016 yılında hazırlamış olduğu raporda kadınlara şiddet uygulayan kişilerin kim olduğuna bakıldığında, yaklaşık tamamının kadınların yakınındaki, tanıdıkları, iletişim içinde oldukları ve güven duyduğu erkekler olduğu görülmektedir. Rapora göre, görüşülen kadınların sadece %7’si az tanıdıkları ve ya tanımadıkları kişiler tarafından şiddete maruz bırakıldığını ifade etmiştir. %43’lük bir oranla karşımıza çıkan ise, kadınlara en çok şiddet uygulayan kişilerin kocaları olduğudur (Mor Çatı Vakfı, 2016).

Kadına yönelik şiddet ile ilgili dünya çapında yapılan en kapsamlı araştırmanın, 2014 yılında AB Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından yayınlanmış olan rapor olduğu görülmektedir. Bu çalışmada 42.000 kadınla görüşülmüş olup, bu kadınlar Avrupa Birliğine üye ülkelerdeki kadınlardır. Partneri olan veya olmayan kişiler tarafından, 15 yaşından itibaren en az bir defa fiziksel şiddet, cinsel şiddet ya da tehdit kullanımıyla psikolojik şiddete maruz bırakılmışlardır. Rapora bakıldığında en yüksek şiddet oranına sahip ülke %52 oranında Danimarka, en düşük şiddet oranına sahip ülke ise %19 ile Polonya olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliği ortalamasına bakılınca ise, kadınların %33' ünün şiddete maruz bırakıldığı belirlenmiştir (FRA, 2014). Türkiye'de bu konuda yapılan en kapsamlı çalışmaya bakıldığında ise karşımıza Hacettepe Nüfus Etütleri Merkezi'nin 2008 yılında ortaya koyduğu Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Çalışması çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında 51 ilde 12.795 kadın ile görüşüldüğü ifade edilmektedir. Çalışmanın sonucuna göre her on kadından dördünün fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldığı ortaya konulmaktadır (KSGM, 2014). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008 yılında yapılan çalışmayı takip niteliğinde aynı isimle 2014 yılında yeni bir çalışma daha sunmuştur. Bu çalışma için 7.462 kadın ile yüz yüze görüşülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre, kadınların %36'sı hayatlarının herhangi bir döneminde evli ya da birlikte oldukları partnerleri tarafından fiziksel şiddete , %12' si cinsel şiddete, % 30'u ekonomik şiddete ve %44' ü en yaygın şiddet türü olan psikolojik şiddete maruz bırakılmıştır. Ayrıca, fiziksel şiddetin her 10 kadından 1'inde gebelik döneminde de sürdüğü görülmektedir (KSGM, 2014).

Kadına yönelik şiddeti küresel düzeyde ele alarak 102 ülkeyi inceleyen bir çalışmaya göre en yüksek şiddet düzeyine sahip olan ülkeler, Yemen, Senegal, Umman, Kamerun, Uganda, Burundi, Nijerya, Ürdün ve Bangladeştir. En düşük şiddet düzeyine sahip ülkeler ise, Kuzey Avrupa ülkeleri, Kanada ve Maltadır. Bu sıralamada Türkiye, yüksek şiddet düzeyine sahip ülkeler arasında ve 54. sıradadır (Cepeda ve diğerleri, 2021).

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin en üzücü sonucu olarak karşımıza çıkan kadın cinayetleri ise Adalet Bakanlığı'nın açıklamasına göre 2002 ile 2009 yılları arasında %1,400 artış göstermiştir (Ntvmsnbc,2009). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun yayınladığı raporlara göre 2014 yılı içerisinde toplam 294 kadın ve 2019 yılına gelindiğinde toplam 474 kadın erkekler tarafından öldürülmüştür. Alanyazın incelendiğinde kadına yönelik şiddetin artışının ve cinayetlerin nedeni kadınların kendi

hayatlarına dair kararlar almak istemesidir (Çetin, 2014). Afşar (2015: 25) şiddetinin artışını şu şekilde açıklamaktadır: “ Erkek şiddeti artıyor çünkü kadınlar bir erkeğe emanet edilmek istemiyor, kadınlar kendi namuslarına kendileri sahip çıkmak istiyor, içinde bulunmak istemediği evliliklerden kurtulmak yani boşanmak istiyor, çocuklarını yanına almak, miras konusunda erkekle aynı payı almak istiyor ve bu isteklerinde de ısrar ediyorlar. Kadınların bu ısrarı, erkeğin cinsiyete dayalı eşitsizlik ağı içerisinde yükselttiği iktidarını kaybetme tehdidine yol açıyor, daha doğrusu erkekler açısından güç kaybına ve erkeklik krizine neden oluyor. İşte erkekler de tehdit altındaki erkekliklerini şiddet uygulayarak devam ettirmeye çalışıyorlar.” 2020 yılına gelindiğinde ise, COVID-19 nedenli eve kapanma süreci kadınlara yönelik şiddetin arttığı bir dönem olarak ortaya çıkmaktadır. 28 şehirden 1873 kadınla görüşülerek gerçekleştirilen bir araştırmanın sonucuna göre Türkiye’de kadına yönelik şiddet %27,8’lik bir artış göstermektedir (Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi, 2020). Tüm dünyada benzer bir durumun yaşandığı ise Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından hazırlanan “COVID-19 Kadınlara Yönelik Şiddetin Sonlandırılması” adlı raporda ortaya konmaktadır. Bu rapora göre Arjantin’de ev içi şiddetle ilgili acil durum aramalarında %25; Fransa’da ev içi şiddet şikâyetlerinde %30; Almanya, Kanada, İngiltere, İspanya ve ABD’de ev içi şiddet dolayısıyla acil barınma ihtiyacı taleplerinde artış gözlenmiştir (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, 2020). Böylece, evin herkes için güvenli bir ortam olmadığı sonucuna tekrar ulaşılabilmektedir.

Özet olarak kadına yönelik şiddetin, ne anlama geldiği, nedenleri, kimler tarafından uygulandığı, günden güne artmakta olduğu ve cinayetlerle dahi sonuçlandığı; şiddeti önleme konusunda atılan resmi adımlar, bu adımların yetersiz kalması ve kadınların mücadelesi bu kısımda açıklanmaktadır. Kadına yönelik şiddeti birçok yönüyle ele almak, şiddetin tanınması, fark edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması açısından önem kazanmaktadır. Alanyazından edinilen bilgilerden yola çıkıldığında kadına yönelik şiddet uygulayıcılarının çoğunun kadınların birlikte olduğu ya da evli olduğu erkekler olduğu görülmüştür. Flört döneminin ise, şiddet sinyallerinin fark edilebileceği bir dönem olabileceği ve gerekli önlemlerin bu dönemde alınmasının kadınları şiddetin ciddi sonuçlarından koruyabileceği düşünülmektedir.

1.2. Flört Şiddeti Kavramı

Flört, iki birey arasında yaşanan cinsel, romantik ve duygusal çekimi barındıran, arkadaşlık kavramına uymayan bir ilişki türü olarak tanımlanmaktadır (Mıhçıokur ve

Akın, 2015). Kişiler sosyal faaliyetlerini açıkça birlikte sürdürmekte olup taraflardan biri ya da her ikisi ilişkiyi sonlandırmak istemeden ya da taraflar evlenme kararı almadan önceki süreçtir (Straus, 2004). Bu kavram heteroseksüel ve homoseksüel partnerler arasında bulunan ilişkiyi içermektedir (Jackson, 1999). Flört şiddeti ise evli olmayan iki kişinin yaşamakta olduğu romantik ilişkide bulunan şiddet anlamına gelmektedir. Bu şiddet karşı tarafa zarar vermeyi amaçlamakta ve saldırganlık olarak tanımlanan davranışları içermektedir (Carlson, 1987). Başka bir tanıma göre flört şiddeti, partnerlerin birbirlerine cinsel, fiziksel, ekonomik ya da sosyal kısıtlamalar getirerek sözel ya da duygusal şiddet içeren davranışlar uygulamasıdır. Bu şiddetin amacı kişinin üzerinde baskı oluşturarak karşı tarafın davranışlarını kontrol altında tutmaya çalışmaktır (Polat, 2016).

Flört şiddetinin yaygınlığı konusunda yapılan araştırmalara göre flört şiddeti en az evlilikte uygulanan şiddet kadar yaygındır (Makepeace, 1981; Roscoe ve Bemask, 1985). Dünya geneli temel alınarak bakıldığında psikolojik şiddet dışarıda tutularak flört şiddetine maruz bırakılma durumu %10 ve %50 oranları arasında değişiklik göstermektedir (Aslan ve diğerleri, 2008). İncelemekte olduğunuz bu çalışmanın örneklemiyle benzerlik göstermekte olan, Makepeace'in (1981) araştırması flört şiddeti hakkında yapılan ilk araştırma olup, araştırma sonucunda üniversite öğrencisi kadınların %92'sinin ve erkeklerin ise %31'inin flört şiddetine maruz bırakıldıklarını ortaya koymuştur. Yaş aralığı 18-25 olan, 863 üniversite öğrencisi kadın ile yapılan başka bir araştırmada, bir kez flört şiddetine maruz bırakılanların oranı %48 olarak, birden çok flört şiddetine maruz bırakılanların oranı ise %39 olarak belirlenmiştir (Amar ve Gennaro, 2005). Üniversiteli kadınlarla yapılan başka bir çalışmada, katılımcıların %72.8'i flört şiddetine hem maruz bırakılan, hem de maruz bırakan olduklarını ifade etmişlerdir (Kaukinen ve diğerleri, 2012).

Türkiye' de yapılan araştırmaların sonuçlarına bakıldığında Aslan ve diğerlerinin (2008) yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin %21,6'sı sürmekte olan ilişkisinde şiddete maruz bırakıldığını ifade etmiştir. 315 öğrenci ile gerçekleştirilen başka bir araştırmada öğrencilerin %45,8'i sürmekte olan ilişkisinde psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet türlerinden en az birine maruz bırakılmıştır. Sırası ile bu oran %39,5, %8,5 ve %3,9 'dur. Bu öğrencilerin %75,4'ünün geçmişinde romantik ilişki yaşamış olduğu ve %19,9'unun bu ilişki deneyimlerinde şiddete maruz bırakıldığı bulgularına ulaşılmıştır. (Selçuk ve diğerleri, 2018).

Flört şiddetini oluşturan risk faktörlerini incelemenin önem kazandığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda alanyazın incelemesi yapıldığında, yaş, cinsiyet, madde kullanımı, yaşanan coğrafya riskli cinsel birliktelikler, çocukluk çağında şiddete maruz bırakılma ya da tanıklık etme, düşük özsaygı, toplumsal cinsiyet rolleri ile kadına yönelik şiddete karşı tutum, ilişkide geçirilen süre ve düşük sosyoekonomik ve eğitim düzeyi olarak risk faktörleri sıralanabilir.

Yaş açısından bakıldığında 17-29 yaş arasındaki üniversite dönemlerine denk gelen bu dönem flört şiddeti açısından en riskli dönem olarak kabul edilmekte olup, bu riskin 30 yaşından sonra azalmaya başladığı görülmektedir (Merrill ve diğerleri, 2005). Özellikle adölesan yaş grubunda bulunma önemli risk faktörlerinden biridir (Price ve diğerleri, 1999). Riskli cinsel birlikteliklerin de daha çok bu dönemlerde yaşandığı düşünülürse bu durum da flört şiddeti için risk faktörü oluşturabilmektedir (Kaukinen, 2014).

Cinsiyet açısından oluşan risk faktörlerine bakıldığında ise genelde karşımıza kadınların erkeklere göre daha fazla şiddete maruz bırakıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır ancak flört şiddeti açısından incelendiğinde bu durum farklılık göstermektedir (Lewis ve Fremouw, 2001). Yapılan bazı araştırmaların sonucunda kadınların erkeklere göre daha fazla flört şiddetine maruz bırakıldığı ortaya konmuştur (Chan, 2011; Demir ve Biçer, 2017). Başka çalışmaların sonuçlarına bakıldığında ise, erkek ve kadınların flört şiddetine maruz bırakılma oranlarının anlamlı derecede birbirinden farklı olmadığı saptanmış olup, flört şiddeti uygulayıcısı iki taraf da olabilmektedir (Riggs ve O’Leary, 1990; Simonelli ve Ingram, 1998).

Çocukluk döneminin yetişkin hayatımız üzerine etkileri düşünüldüğünde, şiddete çocukluk döneminde maruz bırakılmanın ya da tanıklık etmenin ileriki dönemlerde flört şiddeti açısından risk oluşturabileceği düşünülmüştür. Alanyazın incelendiğinde de görülmüştür ki çocukluk döneminde şiddetin varlığı flört şiddetinin hem uygulayıcısı hem de maruz bırakılanı olmayı getirebilmektedir (Aslan ve diğerleri, 2008; Choi ve Temple: 2016; Karlsson ve diğerleri, 2016). Ayrıca şiddete akran ilişkilerinde tanıklık eden ve şiddet gören gençlerin flört ilişkilerinde de saldırgan davranışlarda bulunma ya da şiddete maruz bırakılma durumları gözlenebilmektedir (Yumuşak, 2013).

Araştırmalara bakıldığında ilişkide geçirilen sürenin flört şiddetini yordayıp yordamadığı hakkında net bir bilgiye sahip olunamamaktadır. Yapılan bir araştırma ilişkide geçirilen sürenin şiddet ile ilgisi arasında anlamlı bir fark bulamazken (Koenig ve diğerleri, 2003), başka bir araştırma ilişkide geçirilen sürenin arttıkça flört şiddetine maruz bırakılma olasılığının da arttığını ortaya koymuştur (Mıhçıokur ve Akın, 2015). Flört ilişkisindeki şiddeti yordayan ve flört şiddeti tutumlarını belirleyen bir başka risk faktörü de toplumsal cinsiyet temelli rollerdir (Aslan ve diğerleri, 2008; Reidy ve diğerleri, 2015; Qu Wang ve Zhao, 2018).

Flört ilişkisinde şiddet için risk oluşturacak diğer bir etmen düşük sosyoekonomik düzeydir (Makepeace, 1987) . Düşük eğitim seviyesinin de flört ilişkisindeki şiddeti yordadığı görülmüş olup, özellikle kadınların eğitim seviyelerinin artması ve gelir düzeylerinin yükselmesiyle ilgili olarak ilişkide yaşanan şiddetin sıklığının azaldığı tespit edilmiştir (Demir ve Biçer, 2017). Başka bir çalışmada ise farklı olarak, kadınların eğitim ve sosyoekonomik düzeylerinin artmasının, ilişkide şiddetin varlığına neden olduğu sonucuna ulaşılmış ve nedeninin ise erkeğin güç ve kontrol kaybı olabileceği ifade edilmiştir (Riger ve diğerleri, 2000). Şiddetin bütün alt türlerine daha sık ve daha çok maruz bırakılan kadınların, eğitim seviyelerinin de düşük olması karşımıza çıkan başka bir bulgudur (Ergin ve diğerleri, 2006). Bireyin ailesinin eğitim düzeyi de aynı şekilde ilişkide şiddetin varlığını yordayan faktörlerdendir (Foshee ve diğerleri, 2009). Demografik değişkenler açısından bakılmaya devam edildiğinde, kentsel ya da kırsal kesimde yaşama durumu da flört şiddeti için risk oluşturan durumlardan biri olarak karşımıza çıkabilmektedir (Foshee ve diğerleri, 2004).

Lewis ve Fremouw (2001) çalışmalarında belirttiği üzere, düşük özsaygıya sahip olmak flört şiddeti uygulayıcısı ya da maruz bırakılanı olmak bakımından risk faktörü oluşturmaktadır. Alkol ve madde kullanımı ise her iki cinsiyet açısından da bir risk faktörü olarak görülmektedir (Burcky ve diğerleri, 1988; Silverman ve diğerleri, 2001). Son olarak flört şiddeti için risk oluşturacak diğer durumlara bakıldığında karşımıza psikopatolojilerin çıktığı görülmektedir. Psikopatolojiler şiddet sonucunda oluşabileceği gibi şiddetin nedeni de olabilmektedir. Foshee ve diğerlerinin (2001) yaptığı bir başka araştırmada depresyonun şiddet uygulayıcısı olma riskini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda antisosyal ve borderline kişilik yapılanmaları da şiddet uygulayıcısı olma durumunu yordamaktadır (Chan ve diğerleri, 2008).

Flört şiddeti sonuçları açısından incelendiğinde, kısa vadeli ve uzun vadeli etkileri olduğu ve bir halk sağlığı sorunu olduğu görülmüştür (Avşar Baldan ve Akış, 2017). Bireyler üzerinde akut veya kronik olarak psikolojik ya da fiziksel hasarlara neden olmaktadır (Tuz, 2015). Avşar Baldan ve Akış (2017) kısa dönem etkilerinin yaralanmalar ve hatta ölümler olabileceğini açıklarken, uzun dönem etkilerinin daha geniş kapsamlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Flört şiddetinin uzun vadeli sonuçlarını Silverman ve diğerleri (2001) alkol ve sigara kullanımı, yeme bozuklukları, erken yaşta cinsel ilişkiye girme (15 yaşından önce), cinsel partnerin çok sayıda olması, ilişki öncesinde madde kullanımı, korunmasız cinsel ilişki gibi riskli cinsel birliktelikler sonrasında istenmeyen gebelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların sık oluşumu şeklinde açıklamışlardır. Kaukinen (2014) aynı şekilde, şiddetin var olduğu ilişki içinde olan kadınların kondom kullanmadan cinsel ilişkiye girme gibi riskli cinsel davranışlarının daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Cinsel flört şiddeti fiziksel açıdan beklenmeyen gebelik, düşük yapma, baş ağrısı, fibromiyalji, cinsel yolla bulaşan hastalıklar gibi sonuçlar yaratmaktadır (Mihçioğur ve Akın, 2015).

Flört şiddetine maruz bırakılan kişiler, düşük benlik saygısı, öfke patlamaları, yüksek kaygı seviyesi, üzüntü ve suçluluk yaşadıklarını belirtmişlerdir (Carlson, 1987; Smith ve Donnelly, 2000). Aynı zamanda flört şiddetinin depresyon ve kaygı düzeylerinde artışa sebep olduğu da karşımıza çıkan bulgulardan biridir (Callahan ve diğerleri, 2003; Dikmen ve diğerleri, 2018). Golding J. (1999) yaptığı bir araştırma sonucunda flört şiddetine maruz bırakılan kadınların travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon belirtilerini karşıladığını ortaya koymuştur. Ackard ve Neumark Sztainer (2002) ise araştırmalarında flört şiddeti sonucunda erkek ve kadın bireylerin tıknırcasına yeme gibi düzensiz yeme davranışlarında bulundukları sonucuna ulaşmıştır. İntihar düşünceleri ve intihar girişimleri de flört şiddetinin acı sonuçlarından bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır (Baker ve diğerleri, 2015; Silverman ve diğerleri, 2001). Flört ilişkisinde şiddet varlığının, ileriki zamanlarda evlilik içindeki şiddetin öncülü olduğu ile ilgili de çalışmalar bulunmaktadır. (Frieze, 2000; Smith ve Donnelly, 2000).

Fidan ve Yeşil'in (2018) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin flört şiddetine maruz bırakıldıklarında bu durumu şikayet edilmesi gereken önemli bir durum olarak görmediklerini ve ailelerinin bu olayı öğrendiklerinde verecekleri tepkilerden korktukları için şiddeti gerekli kurumlara bildirmediğini ifade

etmişlerdir. Flört şiddeti bireylerin genelde diğer kişi ve kurumlardan gizlemeyi tercih ederek, kendi içlerinde çözmeyi denedikleri, bir ihtimal akranları ile paylaştıklarında ise akranlarının de benzer durumlar yaşamaları dolayısıyla şiddeti “normal” olarak adlandırabildikleri ve müdahale etmenin de zor olduğu bir şiddet türüdür (Aslan ve diğerleri, 2008).

Tüm bunlara bakıldığında flört şiddeti, ölüm ve yaralanmalar gibi çok ciddi sonuçlar ortaya çıkarmakta ve uzun dönem etkileri ile de insan hayatına baş etmesi güç acılar katabilmektedir. Flört şiddetinin, evlilikte ve aile içinde yaşanabilecek şiddetin bir öncülü olarak değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir. Flört şiddetinin yaygınlığı ve sonuçları itibarıyla ne kadar önemli olduğu açıktır. Bu önemin daha iyi anlaşılabilmesi ve farkındalığın artırılması açısından flört şiddeti döngüsünün ve flört şiddeti türlerinin de bilinmesi önemli görülmektedir.

1.2.1. Flört Şiddeti Döngüsü

Romantik ilişkilerde var olan şiddet bir döngü halinde sürmektedir. Her ilişki için bu döngünün varlığından söz etmek mümkün olmasa da genel olarak ilişkilerdeki şiddet karşımıza bir döngü halinde çıkmakta ve bu döngü şiddet yaşantısını sürdürmektedir. Şiddet döngüsü üç aşamadan oluşur. Bu aşamalar sırası ile gerginlik aşaması, şiddet aşaması ve balayı aşamasıdır. Gerginlik aşamasında şiddet uygulayıcısı sürekli gerilim yaratır, küçük olayları büyütür gerilimin seviyesini artırır. Şiddete maruz bırakılan taraf ise, gerilimi azaltma yoluna gider ancak şiddet faili bu durumu kullanarak karşı tarafı daha çok kontrol ve baskı altında tutmaya çalışır. Psikolojik şiddetin sıkça görüldüğü bir evredir. İkinci aşama olan şiddet aşamasında ise, gerilimi arttıran şiddet uygulayıcısı eyleme geçer. Şiddetin fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik türlerinin biri ya da birkaçı bu aşamada uygulanabilir. Şiddete maruz bırakılan kişi kendisini ve çevresindekileri korumaya çalışmaktadır. Son aşama olan balayı aşaması ise, şiddet uygulayıcısının pişmanlık duyduğunu ifade ettiği, güzel sözler ve bazen hediyeler ile karşı tarafın gönlünü almaya çalıştığı, bir daha tekrarlanmayacağı ile ilgili sözlerin verildiği, özürlerin dilendiği ve ilginin arttığı bir dönemdir. Bu aşamada şiddet uygulayıcısı yapıcı bir tutum sergilerken, şiddete maruz bırakılan taraf tüm bunlara inanmak için çaba sarf eder ve yeni bir şans daha verir. Şiddetsiz geçirilen bir süre sonrasında şiddet uygulayıcısı birinci aşama olan gerginlik aşamasına tekrar geçer ve aynı döngü sırasıyla tekrarlanır ((Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı e-Bülteni). Kemerli'nin

(2003) ifadesine göre zamanla evrelerin arasındaki süre kısalmakta ve her defasında daha şiddetli bir hale gelmektedir (Aktaran: Aslan ve diğerleri, 2008). Döngünün her tekrarlanışında ise, şiddete maruz bırakılan kişinin karşı koyabilmek için var olan motivasyonunun düştüğü ve zamanla edilgen hale geldiği gözlenir. Bir şeyleri değiştirmek konusunda gücünün ve becerilerinin yetersiz olduğunu düşünerek kendini yargılayabilir, depresyon ve anksiyeteye meyilli hale gelebilir (Hill, 2021).

Romantik ilişkilerde yaşanan şiddeti bu döngüyle tanımak, şiddete maruz bırakılan bireylerin yaşadıklarını anlamlandırabilmesi ve bu kısır döngüyü kırabilmesi açısından faydalı olabilmektedir.

1.2.2. Flört İlişkisinde Görülen Şiddeti Türleri

Şiddet temel olarak fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve psikolojik/ duygusal şiddet olarak üç gruba ayrılmış olsa da bunların dışında farklı türler de karşımıza çıkabilmektedir. Bu türler arasında var olan sınırlar için net ayrımlar yapılmamış olup, hepsi birbiriyle ilişkili gözükmemektedir (Aslan ve diğerleri, 2008). Flört ilişkisinde görülen şiddet türleri geniş kapsamda incelendiğinde, fiziksel şiddet, psikolojik (duygusal) şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet, sosyal şiddet, ısrarlı takip (stalking) ve dijital şiddet olarak görülmektedir. Sosyal şiddet, ısrarlı takip (stalking) ve dijital şiddet psikolojik şiddetin alt türü olarak ortaya çıkmaktadır.

1.2.2.1. Fiziksel Flört Şiddeti

İlişkideki taraflardan birinin diğerinin bedenine kasıtlı olarak zarar vermesi durumudur (Fidan ve Yeşil, 2018). Fiziksel şiddet, tokat, yumruk ve tekme atmak, saçını çekmek, kolunu bükme, hırpalamak, sarsmak, itmek, bağlamak, boğazını sıkmak, vücuduna sigara söndürmek, kaynamış su ya da kezzap gibi maddelerle yakmak, işkence yapmak, sakat bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanılmasına engel olmak ve sağlıksız şartlarda hayatı sürdürmeye mecbur kılmak gibi davranışların tamamı olarak adlandırılır (KSGM, 2009). Silah, bıçak gibi aletleri kullanmak ve bunlarla tehdit etmek de fiziksel şiddet kapsamındadır (KSGM, 2014). Boğma davranışı gelecekte işlenecek cinayetin bir işareti olabilir. Yapılan bir araştırmaya göre bu davranışta bulunan istismarcıların öldürme ihtimallerinin sekiz kat daha fazla olduğu belirtilmiştir (Glass ve diğerleri, 2008).

Makepeace (1981) tarafından yapılan çalışmada flört ilişkisinde en az bir kez fiziksel şiddete maruz bırakılanların oranı %21 olarak görülmektedir. Aynı çalışmada fiziksel şiddete maruz bırakılan tanındıkların bulunma oranı ise %61,5'tir. Türkiye'de 834 üniversite öğrencisi ile yapılan başka bir araştırmada ise, fiziksel flört şiddetine maruz bırakılan kadınların oranı %46, erkeklerin ise %35 olarak görülmektedir (Toplu ve Hatipoğlu Sümer, 2011). 16 ülkede 31 üniversitede yapılan bir araştırmada üniversitelerden 21'inde, kadın bireyler erkeklere göre oranla daha fazla fiziksel şiddete maruz bırakıldıklarını ifade etmişlerdir (Straus, 2004).

1.2.2.2. Psikolojik/ Duygusal Flört Şiddeti

Psikolojik flört şiddeti, ilişki içerisinde olan bir tarafın diğer taraf üzerinde kendine olan güvenini ve saygısını azaltacak şekilde korku uyandıracak ve baskı altında bırakacak sözel ve davranışsal eylemlerde bulunmasıdır. Partnerin davranışlarını sürekli olarak kontrol altında tutmaya çalışmak, partnere danışmadan onun yerine kararlar almak, giyinme biçimine ve iletişim tarzına sürekli eleştiriler yöneltmek psikolojik şiddet olarak adlandırılır (Fidan ve Yeşil, 2018). Kendine zarar vermek ve intihar etmek ile tehdit etme de psikolojik şiddettir ve şiddete maruz bırakılan tarafın empati ve bağlılık duygularının sömürülmesine yol açar (Hill,2021). Bu davranışlara ek olarak hakaret ve küfür etmek, başka kişilerin yanında küçük düşürmek, başka kişiler ile kıyaslamak, yetersiz ve değersiz hissettirmek, şiddetin nedeninden sorumlu tutarak suçluluk yaratmak, kiminle görüştüğü nerede olduğu bilgilerini sürekli takipte olmak ve kısıtlayıcı davranışlarda bulunarak sevgi ve kıskançlığı ileri sürmek, etraftaki nesnelere vurarak ve bağırarak korkutmak, partnerin sevdiği eşya, kişi ve hayvanlara zarar vermek ile tehdit etmek de psikolojik şiddettir (Öztürk, 2017). Avustralyalı kadınlar ile yapılmış bir araştırmada kadınlarından %50'sinden fazlası evcil hayvanlarının da tekmeleme, yüksekten atılma, bıçaklanma gibi davranışlar ile şiddete maruz bırakıldığını ifade etmiştir (Volant ve diğerleri, 2006). Evcil hayvanlarına bunların yapıldığını gören kadınlar, kendilerine de zarar verileceği ile ilgili korku hissetmekte, baskı ve kontrol altında tutulmaya devam edilebilmektedir. Psikolojik şiddet olarak aşağılamanın ise ileri boyuta ulaşabileceği, bazı kadınların tasma takmaya, karınları acıktığında havlamaya, yerden yemeye ve bir istekleri olduğunda diz çökerek yalvarmaya zorlandıkları ifade edilmiştir (Stark, 2013).Karşı tarafı kendinden şüphe ettirecek şekilde davranılması da manipüle etmek (gaslihging) anlamına gelen bir psikolojik istismar çeşididir. Bu yöntemle şiddete maruz bırakılan kişi, olaylardan, anılarından ve düşüncelerinden şüphe

duyar ve bu durum kendi akıl sağlığının bozulduğu sorgulamasını yapacak kadar ileri gidebilir (York Morris, 2017). Mansplaining olarak alanyazına giren ve erkek açıklaması anlamına gelen başka bir psikolojik şiddet biçimi ise erkeklerin kadınlara kibirli bir şekilde açıklama yapma ve üstünlük kurma eğiliminde olmaları, bir durumu kadınlardan daha iyi bildiklerini ve anladıklarını ifade etmeleri ve böylece kadınların susturulması ve sözlerinin değersizleştirilmesi anlamına gelmektedir (Kidd, 2017).

Sosyal şiddet, bireyin sosyal ilişkileri kısıtlayarak ve kontrol altında tutarak çevreden soyutlaştırılması, yalnızlaştırılması olarak karşımıza çıkmaktadır (Fidan ve Yeşil,2018). Örneğin, partnerinin arkadaşları ya da ailesi ile görüşmesini zorlaştırabilir, sosyal ilişkilerinin ona iyi gelmediğine inandırabilir, partnerinin ailesi ya da arkadaşlarının yanındayken uygun olmayan davranışlarda bulunarak ziyaret etmelerine son vermesine sebep olabilir (Hill, 2021).

Stalking (ısrarlı takip) ise, çoğunlukla birlikteliğin sonlandırıldığı ilişkilerde bir tarafın diğerini sürekli takip ederek izlemesi durumudur ve korkutmayı amaçlamaktadır (Fidan ve Yeşil,2018). Takip davranışı fiziksel yollarla ya da sanal olarak, karşı tarafın hayır cevabını reddederek ısrarlı ve sistematik bir şekilde gerçekleşmektedir. Örnek olarak evinin ya da gittiği yerlerin önünde beklemek, sık sık karşısına çıkmak, görüştüğü kişileri ve gittiği yerleri takibe almak ve aramalarla rahatsızlık vermek davranışları verilebilir (Öztürk, 2017). 18-35 yaş aralığındaki kadın üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, partnerleri tarafından ısrarlı takibe maruz bırakılan kadınların oranı %45 olarak belirlenmiştir. Bu kadınların %90'ı psikolojik şiddete maruz bırakıldıklarını ifade etmiştir (Coker ve diğerleri, 2008).

Son olarak dijital flört şiddeti, kontrolün ve baskının dijital araçlar ve sosyal medya aracılığı ile gerçekleşmesidir. Örneğin; sıkça mesaj atmak ve aramak, sosyal medya hesaplarının şifrelerini istemek, izinsiz telefonunu karıştırmak, özel fotoğraf ya da bilgilerini yayınlamak ve bununla tehdit etmek, paylaşımlarının altına aşağılama ve hakaret içerikli yorum yazmak, nerede olduğuna dair konum istemek. Dijital şiddeti diğer şiddet türlerinden ayıran ve tehlikeli hale getiren durumlar ise, anonimlik, sınırsız izleyicinin olabilme ve sınırsız kez kopyalanma ihtimali, paylaşımların silinememesi ve bireyin her an ulaşılabilir ve şiddete maruz bırakılabilir durumda olmasıdır (Öztürk, 2017).

230 kadın katılımcı ile yapılan bir çalışmada, kadınlar %99 oranla en fazla psikolojik şiddete maruz bırakıldıklarını ifade etmiştir (Follingstad ve diğerleri, 1991). Psikolojik şiddete maruz bırakılan partner, karşı tarafın şiddet davranışlarını sevgi göstergesi ve affedilebilir olarak algılayabilmektedir. Böylece şiddetin üzerini kapatarak var olan şiddeti sürdürmekte ve olumsuz etkilerini yaşamaya devam etmektedir (Kaplan, 2020). 2602 kadın ve 2105 erkek bireyin katılımıyla Amerika’da gerçekleştirilen bir araştırmada, erkeklerin %81 i ve kadınların %88’i yaşamları boyunca en az bir defa sözel şiddet uygulamış ve sözel şiddete maruz bırakılmıştır (White ve Koss, 1991). 424 kadın ve erkek bireyin katıldığı başka bir çalışmada flört şiddetine maruz bırakılma oranı %24 olarak bulunmuş olup, %12,5 oranı ile psikolojik şiddet diğer şiddet türlerine göre daha fazla yaşanmıştır (Akış ve diğerleri, 2019). Fiziksel şiddet görünür olması ile daha kolay fark edilebilirken, görünür olmadığı için daha zor tedavi edilen psikolojik şiddet, şiddet türlerinin en tehlikelisi (Fidan ve Yeşil, 2018). Hill (2021) 1970 yıllarında açılan sığınmaevlerine yerleşen kadınların, aile ve arkadaşlarından uzaklaştırıldıklarını, sürekli nasıl davranmaları gerektiği konusunda talimat aldıklarını, manipüle edildiklerini, aşağılandıklarını, cinsel saldırılara maruz bırakıldıklarını ve ölüm ile tehdit edildiklerini ifade etmiştir. Fiziksel şiddetin oldukça yaygın olduğunu fakat hiç fiziksel şiddete maruz bırakılmayan kadınların da bu sığınmaevlerinde olduğunu aktarmıştır. Sığınmaevindeki bu kadınların istismarın en kötü tarafının fiziksel şiddet olmadığı konusunda ısrarcı olmaları da dikkat çeken başka bir noktadır. Bu ifadelerden yola çıkarak psikolojik ve cinsel şiddetin fiziksel şiddetten daha acı verici olabileceği düşünülmektedir.

1.2.2.3. Cinsel Flört Şiddeti

Cinsel şiddet, bir kişiyi evli olsun ya da olmasın cinsel birlikteliğe zorlamak (tecavüz) , istenmeyen bir yerde ve zamanda ilişkiye girmek, fuhuş, gasp ve enseste zorlamak, mesaj ve sosyal medya aracılığı ile tehdit etmek, cinsel organlara zarar verecek davranışlarda bulunmak, başkaları ile cinsel birlikteliğe zorlamak ve çocuk doğurmamaya ya da doğurmaya zorlamak gibi davranışların tamamı olarak tanımlanmaktadır (KSGM,2014). Başka bir tanımlamaya göre, doğum kontrol yöntemlerine ulaşımı engellemeye çalışmak, partneri utandırmak ve başkaları ile kıyaslamak, cinsellik ya da yaklaşma konusunda kişinin hayır cevabını kabul etmemesi ve evet cevabını alabilmek için ikna edilmeye çalışılması da cinsel şiddettir. Bu ikna çabası ‘onay inşası’ olarak adlandırılır ve fiziksel zorlama olmadan tatlı sözler söyleyerek, iltifatlar ederek, suçlu hissettirek ya da kendini acındırma yoluna giderek psikolojik baskının kullanılması

anlamına gelmektedir. Baskı altında verilmiş evet cevabının gerçek bir onaylama olmadığına bilinmesi cinsel şiddeti önleme konusunda önem kazanmaktadır. Gerçek bir onaylama için sesli ve istekli bir evet cevabının alınması şarttır (Öztürk, 2017).

Yapılan bir araştırmada flört ilişkisinde yaşanan cinsel şiddetin yaşam boyu sıklığı %13-61 arasındadır (Garcia Moreno ve diğerleri, 2006). Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir araştırmada flört ilişkisinde cinsel saldırıya maruz bırakılan kadınların oranı %77,6 iken, erkeklerin oranı %57,3 olarak bulunmuştur. Aynı araştırmada tecavüze uğrayan kadınların oranı %14,7 ve erkeklerin oranı %7,1'dir (Muehlenhard ve Linton, 1987). Kadın Dayanışma Vakfı'nın yaptığı bir araştırmada ise kadınların %20'den daha çoğu istemedikleri cinsel yaklaşımlara zorlanmaktadır. Aynı zamanda %50' den fazlası da onaylamasalar dahi cinsel birlikteliğe zorlandıklarını ifade etmişlerdir (Özcan, 2009). Kadınların, evlilik içinde ya da flört ilişkisinde olsun, hayır cevabını verdiklerinde cinsel ilişkiye zorlanmalarının hatta evet cevabı alınması için ısrarcı olunmasının bir şiddet olduğu konusunda bilgilendirilmesi çok önemli görülmektedir.

1.2.2.4. Ekonomik Flört Şiddeti

Partnerlerden birinin diğeri üzerinde ekonomik kaynakları ya da parayı, yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanması ekonomik flört şiddeti olarak tanımlanmaktadır (Akgül ve Uğurlu, 2021). Partnerin, karşı tarafın para harcamasını engellemesi, ekonomik konudaki kararları tek başına vermesi, çalışmaya izin vermemesi, işten ayrılmaya ya da atılmaya neden olması, iş bulmayı engellemeye çalışması, ev harcamaları için para vermemesi, karşı tarafın parasına el koyması, zorla çalıştırması ve dilendirmesi gibi eylemler ekonomik şiddette örnektir (KSGM, 2016).

Flört ilişkilerinde özellikle kadının maruz bırakıldığı ekonomik şiddet, kadının zaman içinde maddi kaynaklarını kaybetmesiyle kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme konusunda dahi partnerine bağımlı duruma getirmekte ve koşulları daha da zorlaştırmaktadır (Fawole, 2008). Kadınların güç algısını belirleyen ve boşanmak istemeleri sonucu yoksullaşma riskini arttıran da yine ekonomik şiddettir. Bu nedenle kadınlar kendilerinin ilişkide yaşanan şiddete katlanmak zorunda olduklarını düşünmektedirler (Afşar, 2015).

Türkiye genelinde ekonomik şiddet davranışlarından en az bir tanesine hayatının herhangi bir zamanında maruz bırakılan kadınların oranı %30' iken, son 12 ayda bu davranışlara maruz bırakılan kadınların oranı %15'tir. Kadınlar tarafından en fazla belirtilen ekonomik şiddet davranışları çalışmaya engel olma ve işten ayrılmaya sebep olma davranışlarıdır (KSGM, 2014). Romantik ilişkisi olan 500 kadın öğrencinin dahil edildiği bir araştırmada, kadınların partneri tarafından duygusal şiddete %88, sözel şiddete %22,2, ekonomik şiddete %21,4, fiziksel şiddete %16,4 ve cinsel şiddete %7,2 oranında maruz bırakıldıkları karşımıza çıkmaktadır (Dikmen ve diğerleri, 2018)

1.2.3. Flört Şiddetine İlişkin Kuramsal Açıklamalar

1.2.3.1. Bağlanma Kuramı

John Bowlby tarafından 1940 yılında ortaya koyulan bu kuram, çocukların ailesi ile olan ilişkisinin kişiliklerine etkisini açıklamakta ve diğer kişilerarası ilişkileri ele almaktadır (Jones, 2015). Bebeklik döneminde bebeğin var olan ihtiyaçlarının karşılanabiliyor olması, bu ihtiyaçları karşılarken tutarlı olunabilmesi ve sevginin var olduğu bir ortam yaratılması yaşamın güvenilir olarak algılanmasını sağlayacak ve böylece erişkinlik döneminde de bu algı sürecektir (Mcvay, 2012). Dolayısıyla çocukların bu dönemde ailesi ile kurduğu güven ilişkisi ileriki zamanlarda romantik ve sosyal ilişkilerinin güven ilişkisi içinde sürdürülebilirliğini sağlayacaktır (Waters, 1993).

Bowlby'nin ortaya koyduğu bağlanma kuramına katkıları ile bilinen Mary Ainsworth bu kuramı bireysel farklılıklar açısından incelemiş ve bağlanma stillerini güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma olarak üç grup şeklinde ele almıştır (Collins ve Read, 1990). Alanyazın incelendiğinde bağlanma stilleri ile şiddete maruz bırakılma ya da şiddet uygulayıcısı olma arasında ilişki bulunmaktadır. Bebeklik döneminde bakım verenine kaygılı-kararsız ya da kaçınan bağlanan bireylerin ileride psikolojik ya da fiziksel flört şiddetine maruz bırakıldığı görülmektedir (Fournier ve diğerleri , 2011; Wekerle ve Wolfe, 1999). Güvensiz bağlanma yaşayan kişilerin ileride flört şiddeti uygulayıcısı olma durumları arasında ise güçlü bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir (Sutton ve diğerleri, 2014).

1.2.3.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

'Sosyal öğrenme' terimini 1947 yılında ilk defa kullanan Julian Rotter olmuş ve 1960 yılında ise Albert Bandura terimi genişleterek sosyal öğrenme kuramını ortaya

koymuştur. Bandura bu kuram ile insanların nasıl öğrendiklerini açıklayabilmeyi amaçlamaktadır (Bayrakçı, 2007). Rutledge'nin (2000) aktarımına göre bireyler çevrelerindeki diğerk kişilerin davranışlarını ve davranışlarının da sonucunu gözlemleyerek öğrenebilmektedirler. Böylece diğerk insanların deneyimlerinden yola çıkarak bireyin kendi davranışı pekişerek artabilmekte ya da olumsuz sonuçlar alındığında davranış azalabilmektedir. Bu süreçte algı (biliş) önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda biliş sayesinde çevreden edinilen bilgiler ileride hatırlanmak ve kullanılmak üzere saklanmaktadır (Bayrakçı, 2007).

Sosyal öğrenme kuramından yola çıkarak şiddet davranışı incelendiğinde, bireyin ailesinin bu davranışın öğrenilmesinde etkisi olabileceğı açıklanmaktadır. Çocukluk döneminde ailesi dolayısıyla şiddete tanıklık eden kişi, bu davranışı model alarak öğrenmektedir (O'Leary ve diğerkleri, 2008). Şiddeti tanıklık ederek öğrenen kişi, bu davranışı normal olarak algılayabilir ve sorunların çözümü olarak şiddete başvurabilir. Bu noktada flört ilişkisinde şiddetin varlığı da sosyal öğrenme kuramı ile açıklanabilir gözükmektedir. Alanyazın incelemesi yapıldığında, ailesinde şiddete tanıklık etmiş olan çocukların ilerideki flört ilişkilerinde şiddete maruz bırakılma ve şiddet uygulayıcısı olma ihtimallerinin arttığı görölmektedir (Fang ve Corso, 2007; Foshee ve diğerkleri, 2008; O'Keefe, 1998). Sosyal öğrenme kuramının açıklayamadığı bir durum olarak karşımıza çıkan ise, ailesinde şiddeti deneyimleyen çocukların ilişkilerinde şiddet uygulayıcısı olmayabileceğı ve ailesinde şiddet deneyimlemeyen çocukların ise ilişkilerinde şiddet uygulayabileceğidir (Jackson, 1999).

1.2.3.3. Feminist Kuram

Flört ilişkisi de dahil olmak üzere yakın ilişkilerdeki şiddetin varlığını anlayabilmek için sıkça incelenen kuramlardan biri feminist kuramdır. Bu kuram, kadın erkek arasında var olan güç dengesizliğine, erkeklerin kontrol etme arzusuna, erkeklerin kadınlara göre ayrıcalıklı olmasının kadınlar üzerindeki etkilerine ve ataerkil sistemi odağına almaktadır (Shorey ve diğerkleri, 2008). Aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin kadınları değersizleştirdiğine açıklık getiren de feminist bakış açısıdır (Wekerle ve Wolfe, 1999). Bu roller kadınların şiddete maruz bırakılma ihtimalinin artmasına neden olmaktadır (Anderson, 2005). Saldırganlık ile ilgili yapılan çalışmalar bu bulguları doğrular nitelikte ve ataerkil düzen ve şiddet arasındaki ilişkiyi de doğrudan ele almaktadır (Jackson, 1999). Toplumsal cinsiyet rollerine uygun geleneksel bakış açısıyla düşünen ve ataerkil düzeni desteklemekte olan erkeklerin yakın ilişkilerinde

partnerlerini şiddete maruz bıraktığı bulgusu da başka bir çalışmanın sonucu olarak karşımıza çıkmakta ve feminist kuramı desteklemektedir (Bulut ve diğerleri, 2020).

Feminist model, şiddet uygulayan tarafın geçmiş yaşantılarının şiddet konusunda belirleyici faktör olmadığını ifade etmekte ve nasıl yetiştirildiklerinin, hastalıklarının, toplumsal sınıfın ve madde kullanımı gibi durumların istismarcının davranışlarında etkisi olabileceğini ancak şiddet davranışının nedeni olmadığını açıklar (Hill, 2021).

Sosyoloji ve Cinsiyet Çalışmaları Bölümü'nde Profesör olarak görev yapan Michael Kimmel, ataerkiyi ikili bir güç sistemi olarak tanımlamaktadır. Bu ikili güç sistemi erkeklerin kadınlar üzerinde ve aynı zamanda bazı erkeklerin diğer erkekler üzerinde sahip olduğu güç anlamına gelmektedir. Bu güç erkeklerin kendilerini güçlü hissetmeleri nedeniyle değil, gücün sahip oldukları bir hak olduğunu hissetmeleri nedeniyle ortaya çıkmaktadır (Aktaran: Hill, 2021).

Hill, erkeklerin de ataerki sistemin içinde baskıya maruz bırakıldığını ifade etmektedir. Erkekler kadınlar karşısında grup olarak baskın ve ayrıcalıklı olsalar da birey olarak bakıldığında bu ayrıcalıklara sahip olmak amacıyla bedel ödemek zorunda kalmaktadırlar. “Gerçek bir erkek” olarak algılanmak için ataerki sistemin standartlarına ve kurallarına uymaları gerekmektedir. Bu standartlara ve kurallara uyulup uyulmadığını denetleyenler ise diğer erkeklerdir. Ataerki düzen “erkek gibi erkek “ olmak isteyen erkeklere sezgilerinden, duygusal zekalarından, empatiden kurtulmalarının gerekli olduğu, güçlü olmak istiyorlarsa kontrol altında tutabilmenin önemli olduğu yalanlarını daha küçük yaşlardayken empoze etmektedir. İşte bu yalan, erkekleri de kadınları da öldüren şeydir (Hill, 2021).

Bazı feminist kuramcılar kadınların da erkeklere şiddet uyguladığını ancak bu şiddeti kendini savunmak zorunda kaldıkları noktalarda uyguladıklarını açıklamakta ve feminist bakış açısına eleştirel yaklaşmaktadırlar (Hutchinson, 2012; Shorey ve diğerleri, 2008). Feminist kuramın eleştirildiği noktalar olsa da, flört şiddetinin açıklanmasına en büyük katkıyı sağlayan kuramdır (Shorey ve diğerleri, 2008).

1.3. Travma Sonrası Stres Belirtileri

1.3.1. Travma Kavramının Tanımı ve Tarihçesi

Travma kavramı ilk olarak Yunan kaynaklarında “yara” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım “vücutta beklenmedik şekilde oluşan sakatlık ya da ölüme neden olabilecek bir kaza sonucu oluşan yaralanmalar” anlamında kullanılmaktadır (Altmaier, 2019). Psikolojik travmanın araştırılması için ise daha önce denemeler yapılmış olsa da ilk olarak kadın psikolojisindeki bozukluğu açıklayan “histeri” kavramının çalışılması ile 19. Yüzyıl sonlarında başlamıştır. Daha sonraları ise psikolojik travmaya verilen isimler, savaşlardan dönen erkeklerin yaşadığı olumsuz psikolojik durumlar için kullanılan bomba şoku ve muharebe nevrozu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmalar Birinci Dünya Savaşı ile başlamış ve Vietnam savaşı sonrasında oldukça sık çalışılmaya başlanmıştır. Son ve en yakın tarihli olarak ise cinsel şiddetin ve ev içi şiddetin araştırılmaya başlanması ile ruhsal travma kavramı bugünkü haline gelebilmiştir (Herman,2020).

Travma kavramının tanımı zaman içinde değişim göstermiştir. Psikolojik bozuklukların tanımlandığı DSM üzerinden travma kavramının değişimini aktarmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Travma ilk olarak DSM-1’de ‘ Büyük Stres Reaksiyonu (Gross Stress Reaction)’ olarak yer almış ve büyük stres yaratan olaylar yaşantılayan insanların fiziksel bir kayıp yaşamalarına bağlı travma reaksiyonları verebileceği ve olay bittikten sonra bu reaksiyonların zamanla azalabileceği şeklinde açıklanmıştır. Aynı zamanda büyük stres yaratan olaydan etkilenen bu kişilerin tamamen normal olmadığı kabul edilmiştir (APA, 1952). 1966 yılında yayınlanan DSM-2’de ise farklı olarak bu reaksiyonların geçici olmayabileceği kabul edilmiş ve bu doğrultuda farklı bir tanı kullanılabileceği belirtilmiştir. Zorlu yaşam olaylarına travma adı verilmesi ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu ise ilk defa 1980 yılında DSM-3’ de resmi olarak tanımlanmıştır. DSM-3’de diğerlerinden farklı olarak, travma tepkisi gösteren insanların sadece anormal insanlar olmadığı, hemen herkeste belirgin şekilde sıkıntı gözlenebileceği açıklanmıştır (APA,1980). Böylece travma tepkileri anormal bir yaşam olayına verilen normal bir tepki olarak dönüşmüştür (Çolak ve diğerleri, 2010). Aynı zamanda dikkat çeken diğer bir nokta travmatik olayların ‘alışılmış insan sınırları dışında’ şeklinde tanımlanarak karşımıza çıkmasıdır. Oysa kadınların hayatında oldukça yaygın olan tecavüz, cinsel ve ev içi şiddetin diğer türlerini olağan deneyim sınırları dışında diye tanımlamak hatalı gözükmemektedir (Herman, 2020). DSM-3-R ile tekrar revize edilen travma tanımında olayın nasıl yaşandığına ilişkin bilgi sağlanması hedeflenmiştir. Buna

göre, kişinin kendisi yaşamasa dahi diğer insanların zorlu yaşam olaylarına şahit olmuşsa travma tepkileri gösterebileceği açıklanmıştır (APA, 1987). DSM-4' e gelindiğinde verilen tepkilerin arasında korku, çaresizlik ve dehşete kapılma duygularının var olması gerektiği kanısına varılmıştır (APA, 1994).

Son olarak travma kavramı en güncel haliyle DSM-5' e göre; ölüm ve ölüm tehdidi oluşturacak ciddi yaralanmaları ve ya cinsel saldırı gibi korkunç olayları doğrudan yaşayarak, başkaları tarafından yaşanan olaylara tanık olarak, çevreden birinin bu olayları yaşamış olduğunu öğrenerek ya da meslek gereği bu olaylara tekrar tekrar maruz kalarak hayatın olumsuz yönde etkilenmesi anlamına gelmektedir (APA, 2014).

Travma sonrası stres bozukluğunu ve belirtilerini kavramak amacıyla anlaşılması gereken diğer bir kavram strestir. Stresin tanımı ve etkileri bu araştırmanın amacına yönelik olarak kısaca açıklanacaktır.

1.3.2. Stresin Tanımı

Selye (1956) stres konusunda araştırmaları bulunan bilim insanlarından biridir. Stresi, bir uyarıcıdan (stresör) etkilenilmesi sonucu organizmanın verdiği genel bir tepki olarak tanımlamıştır. Stresörler travma, soğuk, çevresel-kültürel değişimler ve içsel-dışsal çatışmalar şeklinde fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu stresörler organizmanın dengesini (homeostasis) bozabilmektedir. Bu stresörler aracılığı ile organizmanın dengesinin bozulmasıyla ortaya çıkan fiziksel ve psikolojik tepkiler de stres olarak adlandırılmaktadır. Stresörlerle karşılaşan bedenin vermiş olduğu tepkileri anlayabilmek için Genel Uyum Sendromu'nu açıklamak önem kazanmaktadır. Selye'ye göre bu belirtiler stres yaşayan her organizmada görülmektedir.

1.3.2.1. Genel Uyum Sendromu Yaklaşımı

Selye'nin (1976) Genel Uyum Sendromu (General Adaptation Syndrom/GAS) olarak adlandırdığı bu yaklaşım bedenin strese yönelik verdiği üç aşamalı tepkiyi açıklamaktadır. Bunlar alarm, direnme ve tükenme aşamalarıdır. Bu aşamalar özel olmayan tüm değişimleri içermektedir.

İlk aşaması olan alarm aşamasında organizma stresörü ve etkilerini farkederek. Böylece sempatik sinir sisteminin devreye girmesiyle ortaya çıkan “savaş, kaç ya da dona kal” tepkileri bu aşamada görülmektedir. Alarm aşamasının organizmayı bu tepkilere

hazırladığı söylenebilir. Böylece kalp atışı ve solunum hızlanmakta, adrenalin yükselmektedir. Direnme aşamasında ise organizma strese karşı koymaya çalışmaktadır. Direnme aşamasının sonunda strese uyum gösterebilen organizmada parasempatik sinir sisteminin devreye girmesi ile alarm aşamasında görülen kalp atışının ve solunumun hızlanması gibi belirtiler düzenlenerek ortadan kalkar ve organizmanın strese uyum sağladığı görülür. Direnme aşamasında başarılı olamayan, stresörün yoğunluğuna bağlı olarak stresle baş edemeyen organizmanın son aşama olan tükenme aşamasına geçtiği görülür. Stresörün varlığı devam eder ancak tükenme durumundan dolayı parasempatik sistem devrededir.

1.3.3. Stresin Etkileri

Bireyin stres yaratan bir yaşam olayıyla karşılaşması sonucu var olan dengesi bozulmaktadır. Bu dengenin bozulması ise bireyi fizyolojik ve psikolojik açıdan etkilemektedir. Stres düşük düzeyde ve kısa süreli yaşandığında hayata uyum sağlamak açısından işlevsel gözükmemektedir (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002). Stres uzun süre boyunca bireyin hayatında olmaya devam ettiğinde ortaya çıkan çarpıntı, nefes darlığı, göğüs ağrısı, kronik yorgunluk, mide bulantısı, iştahsızlık, deri hastalıkları ve migren fizyolojik semptomlar arasındadır (Selye, 1976). Duygusal olarak yoğun öfke, kaygı, suçluluk, utanç ve yorgunluk karşımıza çıkarken bununla birlikte kişilerarası ilişkilerde çatışmalar, güvensizlikler yaşanması ve buna bağlı olarak sosyal olarak içe çekilme gibi davranışsal boyutta sonuçlarına rastlanmaktadır (Şahin, 2014).

Travmatik stresin sonuçlarına bakıldığında etkilerinin zamanla kaybolmayabileceği gözlenmektedir. Buna bağlı olarak ortaya çıkan TSSB tanısının en sık gözlenen bozukluk olduğu rapor edilmektedir (APA, 2013). Travmatik stresin sıkça karşılaşılan diğer olumsuz sonuçları ise, kaygı bozuklukları, depresyon, intihar ya da kendine zarar verme davranışları, madde kullanımı, bedensel rahatsızlıklar, sosyal ilişkilerin bozulması, benlik saygısında düşüş, uyum bozuklukları, borderline kişilik bozukluğu, yeme bozuklukları, somatik rahatsızlıklar ve panik bozukluk şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Bilgiç,2011; Brown ve diğerleri, 2001;Carlson ve Dalenberg, 2000).

Bu noktada travmatik yaşantıların da bir stresör olduğu ve oluşan bu stres sonucunda en sık karşılaşılan patolojinin TSSB olduğu anlaşılmaktadır. Bu kısımdan

sonra TSSB belirtilerinin ayrıntılı incelemesi yapılacaktır. Bu doğrultuda travmatik yaşam olayları, TSSB'nin yaygınlığı, belirtileri ve risk faktörleri açıklanacaktır. Böylece travmatik yaşantıya verilen tepkilerin anlaşılma ile birlikte flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin de bu tepkileri verebileceğinin anlaşılması hedeflenmektedir.

1.3.4. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Belirtileri

Travmatik yaşam olaylarını ayrıntılı olarak ele alacak olursak bu olaylardan bazılarının DSM-5'de savaş, rehin alınma, doğal ya da insan kaynaklı felaketler, fiziksel şiddet ya da tehdidinde bulunma, cinsel şiddet ya da tehdidinde bulunma, terör saldırıları, trafik kazaları, ölümcül hastalıklar ve işkence olarak karşımıza çıktığı görülmektedir (APA, 2013). Çocuklukta yaşanan istismar, sevilen bir yakının kaybedilmesi, boşanma, salgın hastalıklar ve ekonomik kriz gibi durumlar da bireyin başa çıkma eşiğini aşabilen travmatik yaşantılar arasında sıralanmaktadır (Aker, 2012).

Travmatik olaylar iki şekilde gruplanmaktadır. Birincisi taciz, tecavüz, savaş, kaza gibi insan eliyle oluşan ve ikincisi sel, deprem gibi doğal yolla oluşan olaylardır. Aynı zamanda insan eliyle oluşan travmatik olaylar da insanların istemli ve kazara yapmış olmalarına göre ikiye ayrılmaktadır (Dürü,2006). Daha önce de belirtildiği gibi bu olaylar, bireyin kendisinin yaşamayı, doğrudan olaya şahit olması ve olayın sevdiği birinin başına geldiğini öğrenmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Travmatik yaşam olaylarının yaygınlığına baktığımızda Benjet ve diğerlerinin (2016) 24 ülkede yaptığı araştırma göze çarpmaktadır. Bu araştırmaya göre travmatik yaşam olaylarının yaygınlığının %55-80 arasında değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ülkemizde yapılan bir çalışmada bu oran %67.3 (Gül, 2014), başka bir çalışmada ise %58.6 (Karancı ve diğerleri, 2012) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üniversite ve genç yetişkinlik döneminin travmatik yaşam olayı ile karşılaşma ve TSSB belirtisi geliştirme açısından risk faktörü olduğunu belirten Bresleu ve diğerlerini (1998) destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Üniversite örneklemleri ile çalışılan bu araştırmalarda bireylerin travmatik yaşantı ile karşılaşma oranlarının %70 ile %81,8 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır (Cusack ve diğerleri,2019; Overstreet ve diğerleri, 2017). Türkiye'de yapılan üniversite örneklemleri başka bir çalışmada en az bir kez travmatik yaşantı deneyimleme yaygınlığı %99.8 olarak bulunmuştur (Dursun ve diğerleri, 2014).

TSSB yaşam boyu yaygınlığına bakıldığı zaman %1 ile %14 arasında değişim gösterdiği görülmektedir. Risk altındaki gruplarda ise bu oranın %3-%75 arası farklılık gösterdiği şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu oranlara tedavi için başvuran hastalardan bilgi alınarak ulaşılmaktadır. Bu nedenle TSSB'nin yaygınlığını saptamada bir takım zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar TSSB belirtileri gösteren tüm insanların tedavi için başvuru yapmamasından ve tedaviye gelse dahi travmalarından söz etmemesinden kaynaklıdır. Oysa ki TSSB tanısı için bir travmanın varlığından söz edilebilmelidir (Kaya ve Sungur, 1997).

Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (2014) DSM-5'te yaptığı önemli değişikliklerden biri travmaya bağlı yaşanan tepkileri anksiyete bozuklukları sınıfından çıkararak 'Travma ve Stresörle İlişkili Bozukluklar' başlığı altında toplamasıdır. Buna göre travmatik yaşantı sonrası ortaya çıkabilen bozukluklardan biri Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ve diğeri Akut Stres Bozukluğudur (ASB).

TSSB'nin belirtilerini ayrıntılı şekilde inceleyecek olursak:

Travmatik olaya maruz kaldıktan sonra ortaya çıkan ya da kötüleşen ve 1 aydan daha uzun süren,

1. Olumsuz duygular, düşünceler ve hissizlik (Süreklilik gösteren olumsuz duygular ve dünyaya ve kendine ilişkin olumsuz, çarpıtılmış düşünceler)
2. İstenç dışı gelen belirtiler (Flashbackler, olay yeniden yaşanıyor gibi hissetme, olayla ilgili düşünceler ve rüyalar)
3. Kaçınma belirtileri (İlgi alanlarından kaçınma, olayı hatırlamama, olayı hatırlayacağı yer ve kişilerden uzak durma)
4. Aşırı uyarılma hali (İrkilme tepkileri, odaklanma ve dikkatte güçlük, irritabilite ve uykusuzluk) karşımıza çıkmaktadır (APA, 2013).

TSSB belirtileri olaydan sonraki 3 ay içinde ortaya çıkmaktadır. Bu süre sonrasında düzelebilen belirtiler olduğu gibi elli yıla kadar süren kronikleşmiş belirtiler de gözlenmektedir. Belirtiler travmatik yaşantı sonrasında 3 gün ile 1 ay arasında ortaya çıkması durumunda 'Akut Stres Bozukluğu'olarak adlandırılır. Olaydan 6 ay sonra ortaya çıkan belirtiler için ise ' Gecikmeli Dışavurum' kullanılmaktadır (APA,2013).

TSSB beklenmeyen bir anda tek bir olay şeklinde oluşurken, Kompleks(Karmaşık) Travma travmatik olaya uzun süre maruz kalındığında ve tekrarlayan şekilde yaşandığında ortaya çıkmaktadır. İstismar edilen ve şiddete maruz bırakılan çocuk ve

yetişkinlerde görülmektedir (Brewin ve diğerleri, 2017). Bu nedenle ev içi şiddete ve flört şiddetine maruz bırakılan kadınların da karmaşık travma semptomları gösterebileceği düşünülmektedir.

DSM-5'te TSSB tanısı için travma sonrasında hissedilen olumsuz duygularla ilgili 'korku, çaresizlik, dehşet' sınırlandırılması kaldırılmış olup, duyguların çeşitli şekilde yaşanabileceğinin üzerinde durulmaktadır (Pai ve diğerleri, 2017). Travmatik yaşantı sonrası hissedilen duygular anormal bir yaşam olayına verilen normal tepkiler olarak değerlendirilebilir ve bu duyguların bireyin düşüncelerinden dolayı oluştuğu söylenebilir. Travma sonrasında ise bu düşünceler çarpıtılmış işlevsiz düşünceler şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Pai ve diğerleri, 2017).

Janoff Bulman'ın (1992) Temel Varsayımlara Modeline uygun olarak travma yaşayan insanların öncesinde 'dünyanın güvenilir bir yer olduğu ' ve ' kötülük olsa dahi bu durumun kendi kontrolünde olduğu' varsayımlarının bulunduğu görülmektedir. Yaşanan travma ile bu varsayımlar yıkılmaktadır. Böylece birey gerçeklikle yüzleşip dünyanın kötü bir yer olabileceği ve kontrolün ne kadar kendisinde olduğu hakkında düşünmeye başlamaktadır. Beklenmedik travmatik bir olay ile dünya kötü bir yer diye düşünüp, kontrol kaybı yaşayan bireyin olumsuz duygular deneyimlemesi normal gözükmemektedir. Aynı zamanda daha gerçekçi şekilde düşünülmesine de katkı sağlayabilmektedir.

Travmatik yaşantı deneyimleyen bireylerde TSSB gelişebildiği ile ilgili araştırmalar olduğu gibi birçok kişinin travmatik olay yaşasa dahi TSSB geliştirmediğini ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur (Mc Laughlin ve diğerleri, 2013). Bu durum TSSB'nin ortaya çıkmasında başka risk faktörlerinin olduğuna işaret etmektedir. Bu sebeplerden dolayı risk faktörlerinin incelenmesi önem kazanmaktadır.

TSSB'ye özgü risk faktörlerinin başında travmanın türü gelmektedir. Sel, deprem gibi doğal yolla oluşan travmalara göre tecavüz, saldırı gibi insan eliyle ve kasıtlı oluşan travmalar TSSB oluşumunda daha riskli bulunmaktadır (Frans ve diğerleri, 2005). Aynı zamanda travmanın tanınmayan bir kişi tarafından gerçekleştirilmesi, tehdit ve fiziksel güç kullanımı da bir risk faktörüdür (Bownes ve diğerleri, 1991). Travmanın şiddetini arttıran bir başka faktör bireyin sosyal destek mekanizmalarıdır. Buna bağlı olarak travma yaşantısı olan bireyin çevresindeki kişilerin olayla ilgili bireye suçlu hissettirmesi ve

olaydan kendisini sorumlu tutması ikincil travmaya sebep olarak travmanın şiddetini arttırmakta ve kronikleşmesine sebep olabilmektedir. Örnek olarak tecavüze uğramış bir kadına tecavüzcüyü tahrik ettiği yönündeki bir söylem, bireyin olaydan kendini sorumlu tutmasına ve ikincil bir travma daha yaşamasına sebep olacaktır (Sungur, 1999). Travmatik olayın birey tarafından algılanan şiddeti de bir diğer risk faktörüdür (Dekel ve diğerleri, 2014). Yapılan araştırmalara göre TSSB için diğer risk faktörleri, bireyin kendisinde ve ailesinde psikiyatrik hastalık öyküsü (Brewin ve diğerleri, 2000; Petrakis ve diğerleri, 2011), çocukluk dönemi travmatik yaşantıların varlığı (Brewin ve diğerleri, 2000), daha önce travmatik bir olay yaşanması ve disosiyasyon varlığı (Özer ve diğerleri, 2003), işlevsel olmayan başa çıkma yöntemleri (Ehlers ve diğerleri, 1998; Hooberman ve diğerleri, 2010), genç ya da yaşlı olma, eğitim ve gelir düzeyi, kişilik özellikleri (Johansen ve diğerleri, 2007), ergenlik dönemi (Özgen ve Aydın, 1999) ve kadın olmak (Kessler ve diğerleri, 1995) şeklinde sıralanmaktadır.

1.4. Travma Sonrası Büyüme

Travmatik yaşam olaylarından sonra bireylerin hayatında ortaya çıkan olumsuz duygu durum ve TSSB gibi psikopatolojilerin yanında olumlu değişimlerinde olabileceği gözlenmektedir (Tedeschi ve diğerleri, 1998). Bu nedenle travma sonrası tepkileri daha iyi anlayabilmek adına ortaya çıkan olumsuz değişimlerle birlikte olumlu değişimlerinde üzerinde durulması önem kazanmaktadır (Linley ve Joseph, 2004). Felsefede, edebiyatta ve dini öğretilerde acının insan hayatına kazandırdıkları yüzyıllardır yer almakta olup sonrasında hümanist ve varoluşçu yaklaşımlar ile de psikolojide yerini almış bulunmaktadır (Dürü, 2006; Tedeschi ve diğerleri, 1998). Varoluşçu psikolojinin öncü isimlerinden Victor E. Frankl da yaşanan acıda bir anlam bulmanın önemini toplama kampındaki deneyimlerinden yola çıkarak “İnsanın Anlam Arayışı” kitabında aktarmıştır (Frankl, 2020). Travma sonrası büyüme kavramı da benzer olarak, acı veren yaşam olayına bireyin olumlu bir bakış açısıyla yaklaşması şeklinde ifade edilebilir.

Calhoun ve Tedeschi (1998) travma sonrası büyüme kavramını ilk kavramsallaştıran isimler olmuştur. Travma sonrası büyüme kavramı travmatik yaşantılardan sonra meydana gelen davranışsal ve bilişsel boyutlardaki olumlu değişimler olarak tanımlanmaktadır. Bu değişim kişiye özel olarak farklılık göstermektedir (Tedeschi ve Calhoun, 2004). Büyüme kavramı bir iyileşme ya da travma yaşantısı öncesindeki haline geri dönme anlamına gelmemektedir. Travmatik olay sonrası

kazanılan bir özelliktir (Linley, 2003). Calhoun ve Tedeschi'nin (2004) ortaya koydukları bir araştırmanın bulgularına göre, travmatik yaşantıya maruz bırakılan bireylerin %40 ile %70'i travma sonrası büyüme deneyimlemişlerdir.

Linley ve Joseph'in (2004) 39 çalışmayı inceleyerek yaptıkları derleme araştırmasında travma sonrası büyümeyi belirleyen etkenler incelenmiştir. Bu araştırmaya bakıldığında kişilik özellikleri, bilişsel süreçler, bilgi işleme, baş etme, sosyal destek mekanizmaları, demografik değişkenler, yaşam kalitesi ve dini inanç gibi faktörlerin sıkça karşımıza çıktığı görülmektedir. Aynı zamanda kontrol ve farkındalık algısı, deneyime açık olma, uyumluluk, özyeterlilik, dışa dönüklük, psikolojik iyi oluş, probleme yönelik sorun çözme, ruminasyon gibi değişkenler de incelenmiştir. Demografik değişkenler açısından genç katılımcılarda ve kadınlarda daha fazla travma sonrası büyüme görüldüğü ortaya konmuştur. Eğitim seviyesi ve gelir düzeyi yüksek olan bireylerin de daha fazla büyüme yaşadıkları bildirilmiştir. Etkili diğer faktörlere bakıldığında, Linley ve Joseph travma sonrası büyümenin bir süreç olduğunu ve büyümenin bazen travmatik olaydan hemen sonra bazen ise yıllar sürebileceğini açıklarken; Weiss (2004) travmatik olaydan sonra geçen sürenin travma sonrası büyümeyi etkileyebileceğini açıklamıştır. Travmanın şiddetinin ise travma sonrası büyümeyi etkileyip etkilemediği konusunda farklı bulgular mevcuttur (Karancı, 2005; Linley ve Joseph, 2004). Dürü ise (2006) travmanın türünün travma sonrası büyümeyi etkilediğini, doğal afet deneyimi yaşayan bireylerin daha yüksek seviyede travma sonrası büyüme bildirdiklerini ortaya koymuştur.

1.4.1. Travma Sonrası Büyümenin Boyutları

Travma yaşantısı sonrası büyüme durumu “kendilik algısındaki değişim”, “kişilerarası ilişkilerde yaşanan değişim”, “yaşamın değerini anlama”, “yeni seçeneklerin fark edilmesi” ve “inanç sistemindeki değişim” olmak üzere 5 alanda ortaya çıkmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1996). Bu boyutlar acının olumlu yöndeki değişimlerini açıklamaktadır. Birey travmatik yaşantı nedeniyle bu beş alandan herhangi birinde olumlu değişim gösterirken diğer alanlarda olumlu değişim göstermeyebilir (Ceco, 2018).

Kendilik algısındaki değişim: Kişinin kendisini kurban ya da mağdur olarak algılaması yerine hayatta kalabilen olarak algılaması ile ilgili yaşanan bir değişimdir. Bu şekilde algılayabilen bireylerde “Yaşadığım bu olay ile başa çıktıysam, hayatta karşıma

çıkan bir çok olumsuz durumla da başa çıkabilirim.” düşüncesi hakimdir. Bu algıya sahip birey kendi gücünü farkederek ve böylece kendine olan güveni artar (Calhoun ve Tedeschi, 2004). Böylece yaşanan travma kendilik algısını bu şekilde olumlu etkileyebilmektedir.

Kişilerarası ilişkilerde yaşanan değişim: Travmatik yaşantı sonucu ortaya çıkan stres tepkisi ile baş edebilen bireylerin sosyal ilişkilerinin daha anlamlı ve yakın ilişkilere dönüştüğü sonucuna varılmıştır. Kişilerin daha empatik yaklaştığı ve daha kolay kendilerini açtıkları görülmüştür (Calhoun ve Tedeschi, 2004).

Yaşamın değerini anlama: Travmatik olay sonucunda oluşan diğer değişim bireyin kendi yaşamında anlam bulması, daha önceden önemsemediği şeyleri önemsemeye başlaması ve bunları önceliklendirmesi, hayattan duyduğu memnuniyetin artması ve yaşamı takdir etme yönündeki bir değişimdir (Calhoun ve Tedeschi, 2004).

Yeni seçeneklerin fark edilmesi: Bireyin hayatı ile ilgili amaçlar oluştururken işlevsiz amaçlarından vazgeçip yeni seçenekleri fark edebildiği yönündeki bir büyüme anlamına gelmektedir. Böylece baş etme becerilerinde de artış gözlenecektir (Calhoun ve Tedeschi, 1998).

İnanç sistemindeki değişim: Travmatik yaşantı deneyimleyen bireylerin olay sonrası varoluşsal sorgulamalarının arttığı ve yüce bir varlığa olan inançlarında artış gözlemlendiği rapor edilmiştir (Tedeschi ve diğerleri, 1998).

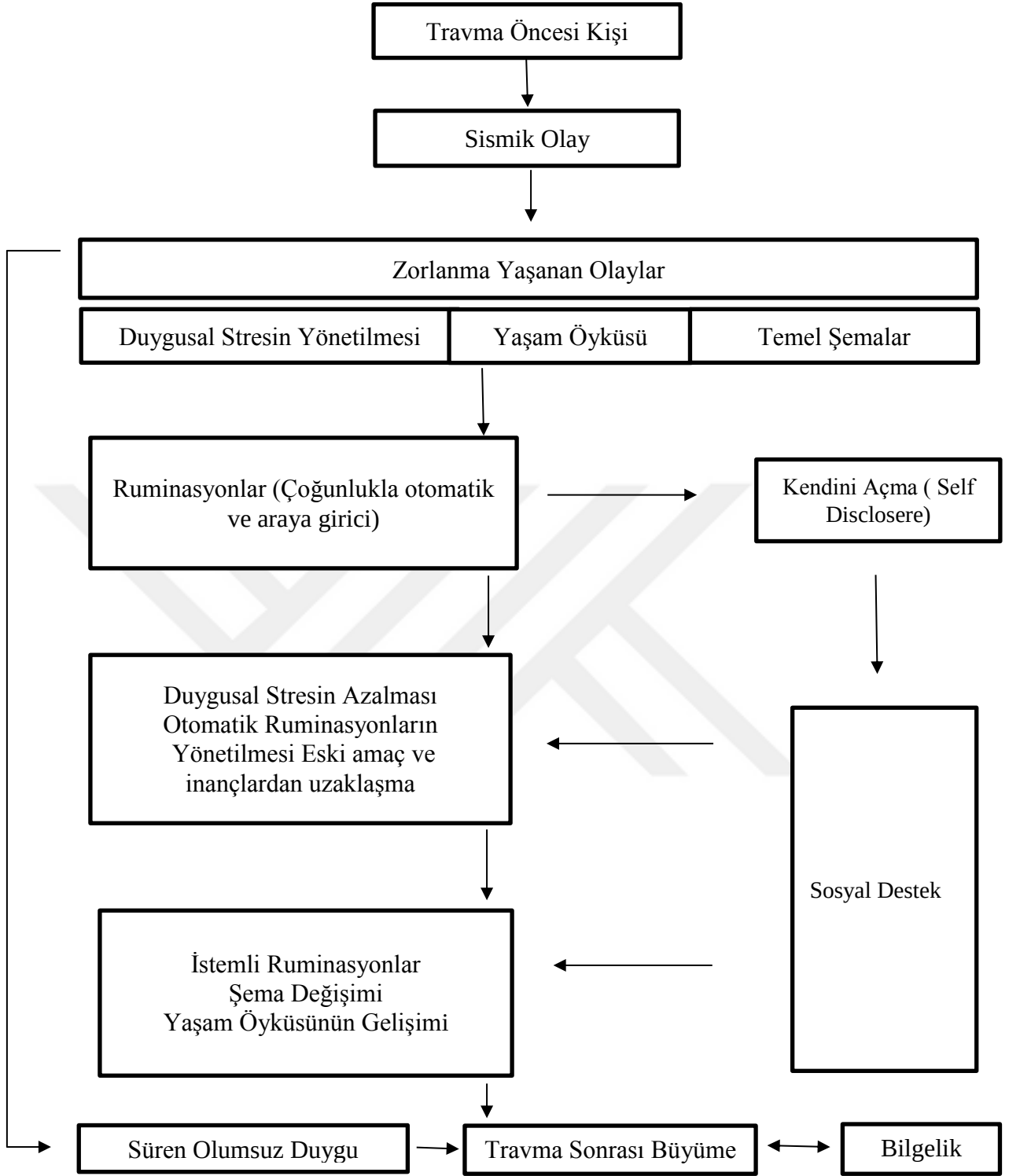
1.4.2. Travma Sonrası Büyümeyi Açıklayan Kuramlar

1.4.2.1. Betimsel İşlevsel Model

Calhoun ve Tedeschi (2006) travma sonrası büyüme kavramını açıklamak için Betimsel İşlevsel Model’i geliştirmişlerdir. Travmatik yaşam olayı sonrası ortaya çıkan travma sonrası büyüme doğrudan bir sonuç olarak görmemektedirler. Travma sonrası büyümenin ortaya çıkmasında travma olayının öncesindeki etmenler, travmatik yaşantının özellikleri, travmatik yaşantı sonucu oluşan stres ve travmatik olayın ruminasyonlar (geçmişe yönelik tekrar eden düşünceler) aracılığı ile nasıl işlendiği etkili olmaktadır. Şekil 1 ‘de aktarıldığı gibi kişilerin travma olayı öncesinde sahip olduğu dünyaya ilişkin bilişleri travma sonrası büyüme durumunu etkileyen unsurlardan biridir. Tedeschi ve Calhoun (2004), travma sonrası büyüme durumundan söz edebilmek için bireyin dünya ve kendisi ile ilgili inançlarını yıkacak kadar etkili bir travmatik yaşantı

varlığı olması gerektiğinden deprem metaforunu kullanarak bu modele açıklık getirmeye çalışmışlardır. Sarsıcı travmatik yaşantı etkisiyle bireyin sahip olduğu inançları etkisiz hale gelmektedir. Travma sonrası büyümenin gerçekleşebilmesi için kişi başta istemsiz olarak oluşan daha sonra istemli hale gelen ruminasyonlar aracılığı ile, yıkılan binanın yeniden inşa edilmesi gibi birey de inanç sisteminin yeniden inşasını sağlamaya, yeni anlamlar bulmaya çalışmaktadır. Başarılı sonuçlanmasında etkisi olan diğer durumlar ise bireyin kişilik özellikleri, sosyal desteğin varlığı ve bu desteğin nasıl algılandığı ve travmanın çeşididir (Tedeschi ve Calhoun, 2004).

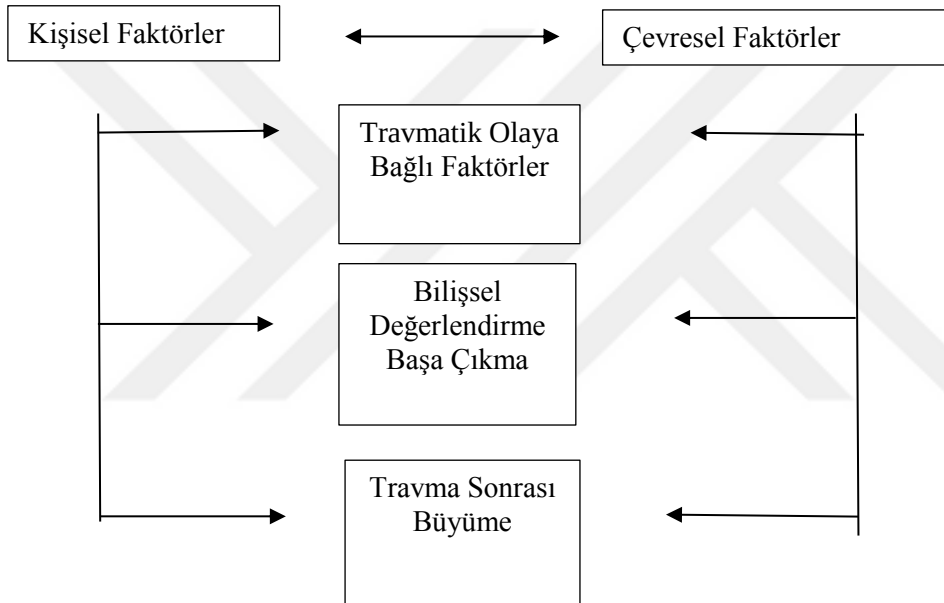

Şekil 1: Betimsel-İşlevsel Modele Göre Travma Sonrası Büyüme (Tedeschi ve Calhoun, 2004).

1.4.2.2. Schaefer ve Moss'un Yaşam Krizleri ve Büyümenin Kavramsal Modeli

Schaefer ve Moos (1992)'un modeline göre kişilerin travmatik olay değişkenleri ve bireysel ve çevresel kaynakları travmayı ve travma sonrası büyüme durumunu belirlemektedir. Travmatik yaşantı değişkenleri travma sonrası büyümeyi bireyin bilgi işlememesi ve baş etme mekanizmaları aracılığı ile yordamaktadır. Bireysel kaynaklar , sosyo demografik değişkenler, travmatik olay öncesi yaşantılar, motivasyonlar, özgüven ve psikolojik dayanıklılık gibi kişisel özellikler olarak açıklanırken; çevresel kaynaklar ise bireyin sosyal destek mekanizmalarının varlığı, zamanlaması ve uygunluğu ile ilgili olarak açıklanmaktadır.

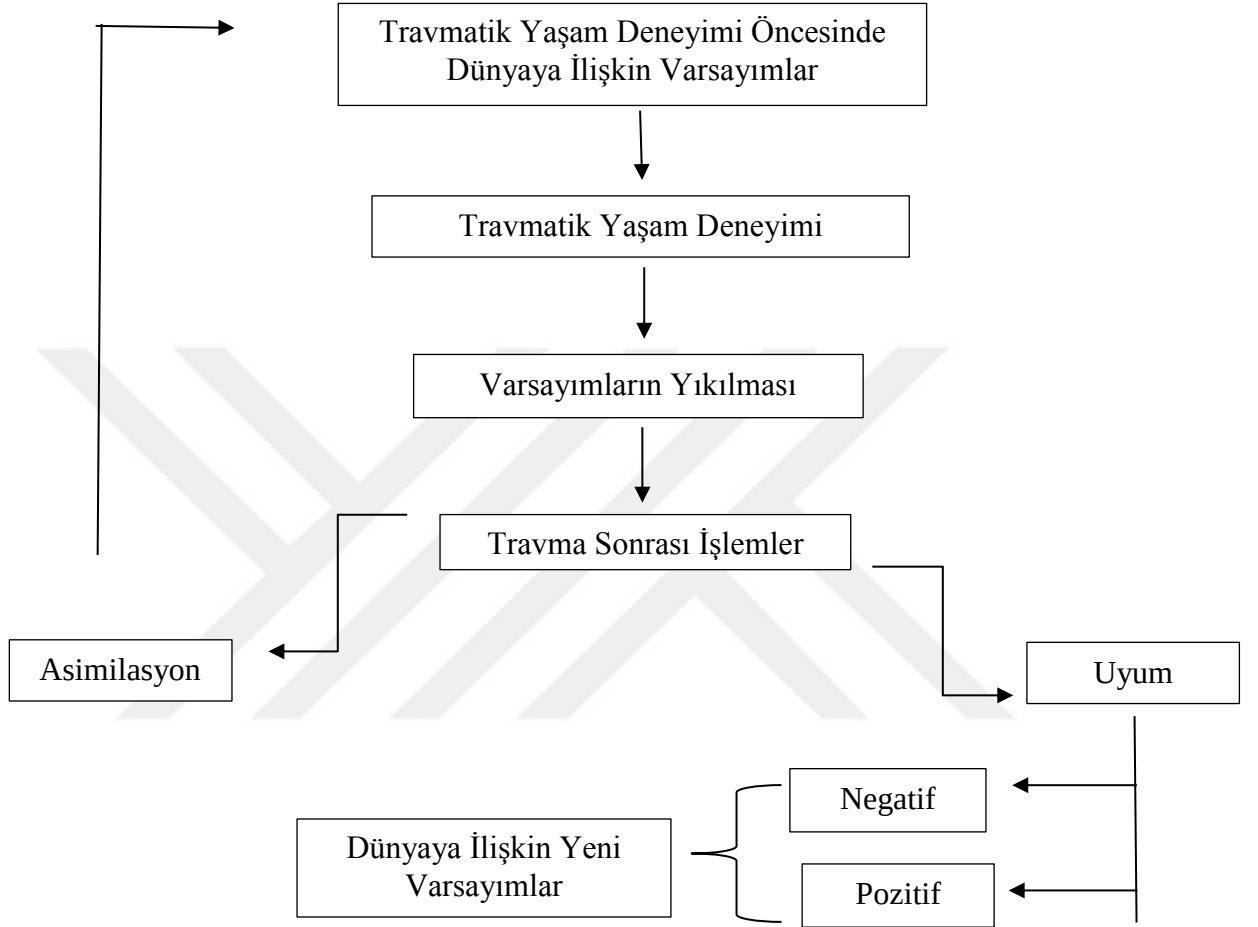

Şekil 2: Travma Sonrası Büyüme'ye Dair Kavramsal Model (Schaefer ve Moss, 1992)

1.4.2.3. Organizmik Değerlendirme Kuramı

Joseph ve Linley' nin (2006) oluşturduğu Organizmik Değerlendirme Kuramı diğer kuramlardan farklı olarak birey merkezli ve pozitif psikolojinin sosyal-bilişsel bakış açısı ile daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Kişilerin büyüme göstermeye eğilimli organizmalar olduğu açıklanmaktadır. Bu kurama göre travmatik yaşantı sonrası bilgiler bireyin mevcut şemalarına göre asimilasyon (özümseme) veya akomodasyon (uyuma) yoluyla işlenmektedir. Bilgi özümseme yönünde işlendiğinde kişi yeni krizlere karşı savunmasız kalarak travma öncesi seviyede seyretmektedir. Bilgi uyuma yönünde anlamlandırma çabasıyla işlenmeye başladığında ise ortaya negatif ve pozitif uyuma

denilen durum ortaya çıkmaktadır. Kişi travmayla ilgili bilgilerini negatif yönde anlamlandırır ise ortaya patolojik tepkiler çıkabilir. Pozitif bir anlamlandırma, uyum görüldüğünde ise birey travma sonrası büyüme yaşayabilecektir. Sosyal çevre, kişilik özellikleri gibi etkenlerin de büyümeyi destekleyen unsurlar olduğu belirtilmektedir.

Şekil 3: Organizmik Değerlendirme Kuramı (Joseph ve Linley, 2008)

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmanın örneklemi 18-30 yaş aralığındaki, lisans ve lisansüstü öğrencisi olup daha önce ya da şuanda flört ilişkisi/ ilişkileri deneyimlemiş ve evli olmayan 318 kadın birey oluşturmaktadır. Romantik İlişkileri Değerlendirme Ölçeği'nin geliştiricileri tarafından ölçeğin evli bireylere uygulanması için geçerlik ve güvenirlik çalışılmalarının yapılması gerektiği yönündeki öneri ve ayrıca flört şiddetinin, evli olmayan iki kişinin flört ilişkisinde var olan şiddet anlamına gelmesi nedenleri ile evli olan bireyler araştırmaya dahil edilmemiştir.

2.2. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencisi kadınların, flört şiddetine maruz bırakılma düzey ve türleri açısından travma sonrası stres belirtilerini ve travma sonrası büyüme durumlarını belirlemektir. Bu nedenle araştırmanın modeli ilişkisel tarama modelidir ve kesitsel bir çalışmadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada kullanılan veri toplama araçları, katılımcıların gönüllü olarak katıldıklarını belirten Bilgilendirilmiş Onam Formu, demografik bilgilerin edinilmesi için Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların şiddete maruz bırakılıp bırakılmadığını belirlemek için Şiddete Maruz Kalma Bilgi Formu, maruz bırakılan şiddetin düzeyini belirlemek için Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği (RİDÖ), travması sonrası stres belirtilerini belirlemek için Olayların Etkisi Gözden Geçirilmiş Formu (OEO-R) ve travma sonrası büyüme durumunu belirlemek için de Travma Sonrası Büyüme Ölçeği'nden oluşmaktadır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların kişisel bilgileri araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu aracılığı ile alınmıştır. Bu formda yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer, ailenin eğitim ve aylık gelir düzeyi, ailenin birliktelik ve vefat durumları gibi demografik bilgilerinin yanında, bireyin ailede şiddet görme sıklığı ve türü son olarak da romantik ilişkilerine dair bilgilerin edinildiği sorular yer almaktadır.

2.3.2. Şiddete Maruz Kalma Bilgi Formu

Bu çalışmada kullanılan Şiddete Maruz Kalma Bilgi Formu başlıklı form, Yılmaz ve Karaboğa (2011) tarafından geliştirilmiştir. 4 maddeden oluşmaktadır. Bireylerin şiddete maruz bırakılıp bırakılmadığı, şiddetin türü, sıklığı ve ne zaman yaşandığına ilişkin bilgi edinmeyi hedeflemektedir. İlk soru fiziksel şiddete, ikinci soru cinsel şiddete, üçüncü soru psikolojik şiddete ve dördüncü soru ise ekonomik şiddete yöneliktir.

2.3.3. Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği (RİDÖ)

Kılınçer ve Tuzgöl Dost (2013) tarafından 2013 yılında geliştirilen ve 70 sorudan oluşan ölçek bu çalışmada kadın üniversite öğrencilerinin maruz bırakıldığı flört şiddetini ölçme amaçlı kullanılmıştır. 5'li likert tipinden oluşan bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 70, en yüksek puan 350'dir. Alınan puanın yükselmesi maruz bırakılan flört şiddeti düzeyinin arttığı anlamına gelmektedir. Cronbach Alfa katsayısı 0.97 bulunan güvenilirliği yüksek bir ölçektir.

2.3.4. Olayların Etkisi Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu (OEO-R)

Olayların Etkisi Ölçeği (The Impact of Event Scale;IES) travma sonrasında yaşanan stres belirtilerini belirlemek amacıyla Horowitz ve diğerleri (1979) tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışmada kullanılan gözden geçirilmiş form (The Impact of Event Scale- Revised; IES-R) ise Weiss ve Marmar (1997) tarafından hazırlanmıştır. Ölçekte toplam 22 soru bulunmakta olup Amerikan Psikiyatri Birliği (1994) tarafından belirlenen travma sonrası stres belirtilerinin hepsini sorgulamaktadır. Ölçekte yeniden yaşantılama (1, 2, 3, 6, 9, 14, 16, 20. sorular), kaçınma (5, 7, 8 11, 12, 13, 17, 22. sorular) ve aşırı uyarılma (4, 10, 15, 18, 19, 21. sorular) olmak üzere üç alt ölçek bulunmaktadır.

Türkçe halinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, Çorapçıoğlu ve diğerleri (2016) tarafından 18-65 yaş arası TSSB tanısı olan ve olmayan 2 grup ile yapılmıştır. Yapılan incelemede 3 alt ölçeğin de istatistiksel olarak tutarlı bir ilişki içinde olduğu görülmüştür. Cronbach Alfa iç tutarlılık kat sayısının da farklı gruplar için 0.87 ila 0.93 arasında seyretmesiyle, travma sonrası stres bulgularını değerlendirmek amacıyla kullanılabilecek olan tutarlı ve güvenli bir ölçek olduğu kanaatine varılmıştır.

2.3.5. Travma Sonrası Büyüme Ölçeği

Travma Sonrası Büyüme Ölçeği (Posttraumatic Growth Inventory), bireylerin travmatik olaylar sonrasında yaşadığı değişimleri belirlemek amacıyla Tedeschi ve Calhoun (1996) tarafından geliştirilmiştir. 21 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. 6 'lı likert tipi ölçektir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi travma sonrası büyüme seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Beş alt ölçek, kişilerarası ilişkilerde değişim (15, 14, 17, 16, 3 ve 9. maddeler), kendilik algısında değişim (2, 1, 7 ve 13. maddeler), yaşamın değerini anlama (18, 5 ve 12. maddeler), yeni seçeneklerin fark edilmesi (6, 8, 20 ve 21. maddeler) ve inanç sistemindeki değişimden (10, 4, 11 ve 19. maddeler) oluşmaktadır. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. Türkçe uyarlaması Dürü (2006) tarafından yapılan Travma Sonrası Büyüme ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı ise .93 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması İşlemi

İstanbul Kent Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınan onay sonrasında anket soruları çevrimiçi bir anket sistemi olan Google Forms aracılığı ile düzenlenmiş olup, sosyal medya aracılığı ile (Whatsapp, Telegram, Instagram vb.) katılımcılara iletilmiş ve kartopu örneklem seçimi kullanılmıştır. Anketin başında bulunan bilgilendirilmiş onam formu ile katılımcıların gönüllü onayı alınmış, kimlik bilgilerinin istenmediği ve araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Anketin devamında gelen kişisel bilgi formunun ve veri toplama ölçeklerinin doldurulması ile araştırma sona ermiştir. Verilerin toplanması için gerekli sürenin yaklaşık olarak 10 dakika olduğu belirlenmiştir.

2.5 Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizleri için IBM SPSS 20 kullanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin arasında ilişki olup olmadığını saptamak için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. İki gruba fazla grubun ölçek ortalamalarına göre karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İki grubun ölçek ortalamalarının karşılaştırılması için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. İki grup arasında ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla ise ki kare analizi kullanılmıştır.

Tablo 1'de, araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Normallik testi sonuçlarına çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak ulaşılmıştır.

Tablo 1
Normallik Test Sonuçları

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık
RİDÖ	1.24	1.04
OEÖ alt boyutları		
Yeniden yaşantılama	0.64	-0.77
Kaçınma	0.3	-1.06
Aşırı uyarılma	0.78	-0.5
OEÖ toplam	0.43	-0.95
TSBÖ alt boyutları		
Kişilerarası ilişkilerde değişim	0.21	-1.14
Kendilik algısında değişim	-0.17	-1.42
Yaşamın değerini anlama	0.01	-1.04
Yeni seçeneklerin fark edilmesi	0.7	-0.62
İnanç sisteminde değişim	-0.45	-1.16
TSBÖ toplam	-0.05	-1.05

Tablo 1 incelendiğinde verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ile -1,5 arasında olduğu saptanmıştır. Tabachnick ve Fidell (2013), çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ile -1,5 arasında olmasının verilerin normal dağılım gösterdiği anlamına geldiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, araştırma verilerinin analiz edilmesinde parametrik testler kullanılmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde flört şiddetine maruz bırakılan üniversite öğrencisi kadınların travma sonrası stres belirtileri gösterme ve travma sonrası büyüme yaşama arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara ve katılımcıların sosyodemografik bilgilerine yer verilmiştir.

3.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Tablo 2

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

<i>Değişkenler</i>	<i>N(%)</i>
<i>Yaşamınızın çoğunluğunu geçirdiğiniz yer</i>	
Köy	9(2.8)
Kasaba	11(3.5)
Şehir	297(93.7)
<i>Anne Eğitim Düzeyi</i>	
İlköğretim	140(44.2)
Lise	98(30.9)
Lisans	70(22.1)
Lisansüstü	9(2.8)
<i>Baba Eğitim Düzeyi</i>	
İlköğretim	105(33.1)
Lise	103(32.5)
Lisans	90(30.3)
Lisansüstü	13(4.1)
<i>Ailenizin Aylık Gelir Düzeyi</i>	
5000 TL altı	72(22.7)
5000-8000 TL	72(22.7)
8000-12000 TL	69(21.8)
12000 TL üstü	104(32.8)
<i>Anne Baba Birliktelik Durumu</i>	
Berberler	239(75.4)
Boşandılar/Ayrıldılar	56(17.7)
Annem vefat etti	4(1.3)
Babam vefat etti	16(5.0)
Anne ve babam vefat etti	2(0.6)
<i>Yaş</i>	
Ort±SS	22.44±2.66

Tablo 2’de katılımcılara ait sosyodemografik bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya toplamda 317 üniversite öğrencisi bekar kadın katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 22.44’tür. Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu, yaşamının çoğunluğunu geçirdiği yer şehir olan(93.7), anne ve baba eğitim düzeyleri ilköğretim olan(44.2-

33.1), ailelerinin gelir düzeyi 12000 TL'nin üstü olan(%32.8), anne babası beraber olan(75.4) olan üniversite öğrencisi olan kadın bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 3

Katılımcıların Aile İçi Şiddete Maruz Bırakılma Durumlarına Dair Bulgular

<i>Değişkenler</i>	<i>N(%)</i>
<i>Aile İçi Şiddete Maruz Bırakılma Durumu</i>	
Hayır	165(52.1)
Ara sıra	135(42.6)
Çok sık	17(5.4)
<i>Aile İçi Şiddet Türü</i>	
Fiziksel	10(5.9)
Psikolojik	80(47.3)
Ekonomik	4(2.4)
Birden fazla tür	75(44.4)

Tablo 3'te katılımcıların aile içi şiddete maruz bırakılma durumlarına dair sosyodemografik bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu aile içi şiddete maruz bırakılmamış(%52.1) bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 4

Katılımcıların Romantik İlişkilerine Dair Bulgular

<i>Değişkenler</i>	<i>N(%)</i>
<i>En uzun romantik ilişkiniz ne kadar sürdü</i>	
1 yıldan az	82(25.9)
1-3 yıl	148(46.7)
4-6 yıl	72(22.7)
6 yıldan fazla	15(4.7)
<i>Birliktelik Durumu</i>	
Şu an romantik ilişkim var	159(50.2)
Şu an romantik ilişkim yok	158(49.8)

Tablo 4'te katılımcıların romantik ilişkilerine dair bulgular yer almaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu en uzun birliktelik süresi 1-3 yıl(%46.7) ve şu anda romantik ilişkisi bulunan(50.2) bireylerdir.

Tablo 5**Katılımcılara Ait Klinik Bulgular**

<i>Değişkenler</i>	<i>N(%)</i>
<i>Psikiyatrik tedavi alma durumu</i>	
Tedavi alıyorum	49(15.5)
Tedavi almıyorum	268(84.5)
<i>Alınan Tanı</i>	
Depresyon	8(16.3)
Anksiyete	16(32.7)
Depresyon ve anksiyete	11(22.4)
DEHB	4(8.2)
Bipolar	2(4.1)
Yeme bozukluğu	1(2.0)
OKB	5(10.2)
TSSB	2(4.1)
<i>Tedavi Türü</i>	
İlaç	33(64.7)
Psikoterapi ve ilaç	10(19.6)
Psikoterapi	8(15.7)

Katılımcıların klinik bulgularına bakıldığında büyük çoğunluğu psikiyatrik tanı almayan(%84.5) bireylerdir.

3.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklerin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6**Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri**

Değişkenler	N	Ort±SS
RİDÖ	317	0.64±0.65
OEÖ alt boyutları		
Yeniden Yaşantılama	317	1.29±1.2
Kaçınma	317	1.38±1.1
Aşırı Uyarılma	317	1.14±1.15
OEÖ Toplam	317	1.28±1.07
TSBÖ alt boyutları		
Kişilerarası İlişkilerde Değişim	317	2.15±1.58
Kendilik Algısında Değişim	317	2.64±1.8
Yaşamın Değerini Anlama	317	2.25±1.53
Yeni Seçeneklerin Fark Edilmesi	317	1.62±1.53
İnanç Sisteminde Değişim	317	2.92±1.75
TSBÖ Toplam	317	2.3±1.49

3.3. Katılımcıların Flört Şiddetine Maruz Bırakılma Durumlarına İlişkin Sosyodemografik Bulgular

Tablo 7

Flört Şiddeti Türlerine Dair Bulgular

<i>Değişkenler</i>	<i>N(%)</i>
Sadece Fiziksel Şiddet	16(10.5)
Sadece Cinsel Şiddet	35(23.0)
Sadece Psikolojik Şiddet	24(15.8)
Sadece Ekonomik Şiddet	2(1.3)
Birden fazla şiddet türü	75(49.3)

Tablo 7’de katılımcıların hangi flört şiddeti türüne maruz bırakıldığına dair bulgular yer almaktadır. Flört şiddetine maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu birden fazla şiddet türüne maruz bırakılan(%49.3) bireylerdir.

Tablo 8

Katılımcıların Şiddete Maruz Bırakılma Sıklığı

	Şiddete Maruz Bırakılma Sıklığı		
	bir kez N(%)	ara sıra N(%)	çok sık N(%)
Şiddet türü			
Fiziksel(N=59)	23(38.9)	30(50.9)	6(10.2)
Cinsel(N=96)	54(56.3)	32(32.3)	12(11.4)
Psikolojik(N=91)	41(45.1)	20(23.0)	29(31.9)
Ekonomik(N=14)	11(78.6)	3(20.2)	5(1.2)

Tablo 8’de katılımcıların ne sıklıkla şiddete maruz bırakıldıklarına dair bulgular yer almaktadır. Fiziksel şiddete maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu ara sıra(%50.9), cinsel şiddete maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu bir kez(%56.3), psikolojik şiddete maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu bir kez(%45.1) ve ekonomik şiddete maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu bir kez(%78.6) şiddete maruz bırakılan bireylerdir.

Tablo 9
Katılımcıların Flört Şiddetine Ne Kadar Zaman Önce Maruz Bırakıldığına Dair
Bulgular

	Şiddetin en son ne kadar zaman önce yaşandığı				
	0-1 ay N(%)	1-3 ay N(%)	3-6 ay N(%)	6-12 ay N(%)	1 yıldan fazla N(%)
Şiddet Türü					
Fiziksel(N=59)	3(5.4)	8(14.6)	5(9.5)	6(11.2)	35(59.3)
Cinsel(N=96)	3(2.1)	8(8.0)	10(15.9)	19(18.8)	53(55.2)
Psikolojik(N=91)	6(8.3)	4(6.4)	7(9.7)	12(15.2)	55(60.4)
Ekonomik(N=14)	1(7.1)	1(7.1)	0	1(7.1)	10(78.7)

Tablo 9’da katılımcıların ne kadar zaman önce şiddete maruz bırakıldıklarına dair bulgular yer almaktadır. Fiziksel(%59.3), cinsel(%55.2), psikolojik(%60.4) ve ekonomik(%78.7) şiddete maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu 1 yıldan uzun süre önce şiddete maruz bırakılan bireylerdir.

3.3. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Tablo 10
Romantik İlişkiyi Değerlendirme, Olayların Etkisi ve Travma Sonrası Büyüme
Ölçek Değerleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

	RİD Ö	OEÖ	YY	K	AU	TSB Ö	KİD	KAD	YDA	YSF E	İSD
RİDÖ	1	.63**	.6**	.57**	.58**	.27**	.27**	.32**	.22**	.101	.3**
OEÖ		1	.95**	.91**	.93**	.24**	.21**	.26**	.25**	.062	.28**
YY			1	.77**	.85**	.21**	.18**	.24**	.24**	.067	.24**
K				1	.76**	.25**	.24**	.28**	.24**	.062	.31**
AU					1	.18**	.17**	.21**	.21**	.038	.21**
TSBÖ						1	.95**	.92**	.88**	.84**	.92**
KİD							1	.82**	.77**	.8**	.82**
KAD								1	.78**	.65**	.88**
YDA									1	.70**	.8**
YSFE										1	.65**
İSD											1

**p<0.01

Pearson korelasyon analizi uygulanarak romantik ilişkiyi değerlendirme, olayların etkisi, travma sonrası büyüme değişkenleri ve yeniden yaşantılama, kaçınma, aşırı uyarılma, kişilerarası ilişkilerde değişim, kendilik algısında değişim, yaşamın değerini anlama, yeni seçeneklerin fark edilmesi ve inanç sistemindeki değişim alt boyutları arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Romantik ilişkiyi değerlendirme ve olayların etkisi değişkenleri arasında yüksek ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=0.63$; $p<0.01$). Romantik ilişkiyi değerlendirme ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=0.27$; $p<0.01$). Romantik ilişkiyi değerlendirme ile yeniden yaşantılama($r=0.6$, $p<0.01$), kaçınma($r=0.57$, $p<0.01$), aşırı uyarılma($r=0.58$, $p<0.01$) alt boyutları arasında yüksek ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Romantik ilişkiyi değerlendirme ile kişilerarası ilişkilerde değişim($r=0.27$, $p<0.01$), kendilik algısında değişim($r=0.32$, $p<0.01$), yaşamın değerini anlama($r=0.22$, $p<0.01$), inanç sistemindeki değişim($r=0.3$, $p<0.01$) alt boyutları arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Olayların etkisi ile travma sonrası büyüme değişkenleri arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($r=0.24$, $p<0.01$). Olayların etkisi ile kişilerarası ilişkilerde değişim($r=0.21$; $p<0.01$), kendilik algısında değişim($r=0.26$; $p<0.01$), yaşamın değerini anlama ($r=0.25$; $p<0.01$) ve inanç sistemindeki değişim ($r=0.28$; $p<0.01$) alt boyutları arasında zayıf, pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Olayların etkisi ölçeği alt boyutlarından kişilerarası yeniden yaşantılama ile kişilerarası ilişkilerde değişim($r=0.18$, $p<0.01$), kendilik algısında değişim($r=0.24$, $p<0.01$), yaşamın değerini anlama($r=0.24$, $p<0.01$) ve inanç sisteminde değişim($r=0.24$, $p<0.01$) arasında zayıf, pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kaçınma ile kişilerarası ilişkilerde değişim($r=0.24$, $p<0.01$), kendilik algısında değişim($r=0.28$, $p<0.01$), yaşamın değerini anlama($r=0.24$, $p<0.01$) ve inanç sisteminde değişim($r=0.31$, $p<0.01$) arasında zayıf, pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Aşırı uyarılma ile kişilerarası ilişkilerde değişim($r=0.17$, $p<0.01$), kendilik algısında değişim($r=0.21$, $p<0.01$), yaşamın değerini anlama($r=0.21$, $p<0.01$) ve inanç sisteminde değişim($r=0.21$, $p<0.01$) arasında zayıf, pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 11
Katılımcıların Flört Şiddetine Maruz Bırakılma Durumlarına Göre Ölçek
Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Flört şiddetine maruz bırakılanlar (N=153)	Flört şiddetine maruz bırakılmayanlar (N=164)	t	P
	Ort±Ss	Ort±Ss		
Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği				
	1.0±0.72	0.33±0.37	-9.88	p<0.01
Olayların Etkisi Ölçeği Alt Boyutları				
Yeniden Yaşantılama	1.7±1.19	0.9±1.08	-6.19	p<0.01
Kaçınma	1.85±1.01	0.93±1.0	-8.13	p<0.01
Aşırı Uyarılma	1.5±1.15	0.8±1.05	-5.59	p<0.01
OEÖ Toplam	1.7±1.0	0.9±1.0	-7.27	p<0.01
Travma Sonrası Büyüme Ölçeği Alt Boyutları				
Kişilerarası İlişkilerde Değişim	2.51±1.44	1.81±1.63	-4.03	p<0.01
Kendilik Algısında Değişim	3.14±1.62	2.18±1.84	-4.93	p<0.01
Yaşamın Değerini Anlama	2.51±1.37	2.01±1.63	-2.96	p<0.01
Yeni Seçeneklerin Fark Edilmesi	1.76±1.43	1.5±1.61	-1.48	p>0.05
İnanç Sisteminde Değişim	3.42±1.46	2.5±1.87	-5.06	p<0.01
TSBÖ Toplam	2.7±1.26	2.0±1.6	-4.23	p<0.01

Katılımcıların flört şiddetine maruz bırakılma durumlarına göre romantik ilişkiyi değerlendirme, olayların etkisi ve travma sonrası büyüme ölçek ortalamaları, bağımsız örneklem t-testi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonucuna göre ölçek puan ortalamalarının katılımcıların flört şiddetine maruz bırakılma durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır(p<0.05). Flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin romantik ilişkiyi değerlendirme, olayların etkisi ve travma sonrası büyüme ölçek ortalamalarının flört şiddetine maruz bırakılmayan bireylerden yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 12
Katılımcıların Maruz Bırakıldıkları Flört Şiddeti Türüne Göre Ölçek
Ortalamalarının Karşılaştırılması

Flört Şiddeti Türleri						F	P	Fark
Fiziksel¹	Cinsel²	Psikolojik³	Ekonomik⁴	Birden fazla şiddet türü⁵(N=75)				
(N=16)	(N=35)	(N=24)	(N=2)					
Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss				
Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği								
0.53±0.48	0.66±0.52	0.71±0.51	0.3±0.16	1.32±0.74	11.14	p<0.01	5>1,2,3,4	
Olayların Etkisi Ölçeği Alt Boyutları								
Yeniden Yaşantılama	1.16±1.24	1.65±1.15	1.48±1.13	0.63±0.0	1.96±1.17	2.5	p<0.05	5>1
Kaçınma	1.5±1.06	1.91±0.93	1.42±1.11	1.13±0.0	2.08±0.94	3.04	p<0.05	5>1,3
Aşırı Uyarılma	1.05±1.06	1.31±1.13	1.17±0.96	1.0±0.24	1.81±1.19	2.88	p<0.05	5>1,2,3
OEÖ Toplam	1.25±1.04	1.65±0.96	1.36±1.01	0.91±0.06	1.96±0.96	3.28	p<0.01	5>1,3
Travma Sonrası Büyüme Ölçeği Alt Boyutları								
Kişilerarası İlişkilerde Değişim	3.15±1.5	2.21±1.41	2.0±1.43	1.83±2.12	2.7±1.4	2.4	p<0.05	1>2,3 2<1,5
Kendilik Algısında Değişim	3.44±1.65	2.61±1.7	2.94±1.5	1.75±2.47	3.42±1.56	2.11	p>0.05	5>2
Yaşamın Değerini Anlama	3.12±1.33	2.27±1.34	2.3±1.2	1.83±1.65	2.6±1.4	1.49	p>0.05	1>2
Yeni Seçeneklerin Fark Edilmesi	2.83±1.48	1.22±1.11	1.7±1.6	1.25±1.06	1.82±1.41	3.84	p<0.01	1>2,3,5
İnanç Sisteminde Değişim	3.55±1.53	3.11±1.49	3.34±1.46	2.5±1.41	3.58±1.45	0.85	p>0.05	-
TSBÖ Toplam	3.21±1.4	2.28±1.19	2.42±1.24	1.83±1.79	2.82±1.22	2.39	p<0.05	1>2,3 2<1,5

Araştırmaya katılan bireylerin romantik ilişkiyi değerlendirme, olayların etkisi ve travma sonrası büyüme ölçek ortalamalarını maruz bırakıldıkları flört şiddeti türüne göre karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre romantik ilişkiyi değerlendirme ortalamalarının maruz bırakılan şiddet türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır($F=11.14$, $p<0.01$). Olayların etkisi ortalamalarının maruz bırakılan şiddet türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır($F=3.28$, $p<0.01$). Travma sonrası büyüme ortalamalarının maruz bırakılan şiddet türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır($F=2.39$, $p<0.05$).

Farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc analizlerinden LSD kullanılmıştır. Birden fazla şiddet türüne maruz bırakılan bireylerin romantik ilişkiyi değerlendirme ortalamalarının fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddete maruz bırakılan bireylerin romantik ilişkiyi değerlendirme ortalamalarından yüksek olduğu saptanmıştır. Birden fazla türde flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin olayların etkisi ölçeği ortalamalarının fiziksel ve psikolojik flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin olayların etkisi ölçeği ortalamalarından yüksek olduğu bulunmuştur. Fiziksel şiddete maruz bırakılan bireylerin travma sonrası büyüme ortalamalarının cinsel ve psikolojik şiddete maruz bırakılan bireylerin travma sonrası büyüme ölçeği ortalamalarından yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsel şiddete maruz bırakılan bireylerin travma sonrası büyüme ortalamalarının fiziksel şiddete ve birden fazla flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin travma sonrası büyüme ölçeği ortalamalarından düşük olduğu bulunmuştur.

3.4. Kategorik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Tablo 13

Şiddete Maruz Bırakılma Durumu ile Anne-Baba Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki

	Şiddete Maruz Bırakılma Durumu		p
	şiddete maruz bırakılanlar	şiddete maruz bırakılmayanlar	
	N(%)	N(%)	
Anne eğitim düzeyi			
Lisans	46(30.1)	24(14.6)	0.00
Lisansüstü	3(2.0)	6(3.7)	
Lise	51(33.3)	47(28.7)	
İlköğretim	53(34.6)	87(53.0)	
Baba eğitim düzeyi			
Lisans	51(33.3)	45(27.4)	0.05
Lisansüstü	7(4.6)	6(3.7)	
Lise	56(36.6)	47(28.7)	
İlköğretim	39(25.5)	66(40.2)	

Analiz sonucuna göre flört şiddetine maruz bırakılma ile anne-baba eğitim düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur($p < 0.05$). Şiddete maruz bırakılan(%34.6) ve bırakılmayan(%53) bireylerin büyük çoğunluğunun annelerinin eğitim düzeyi ilköğretim seviyesindedir(%34.6). Şiddete maruz bırakılan bireylerin büyük çoğunluğunun babaları ise lise(%36.6) düzeyinde eğitim seviyesine sahipken şiddete maruz bırakılmayan bireylerin büyük çoğunluğunun babalarının eğitim düzeyi ilköğretim(%40.2) seviyesindedir.

Tablo 14

**Şiddete Maruz Bırakılma ile Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyi
Arasındaki İlişki**

	Şiddete Maruz Bırakılma Durumu		P
	Şiddete Maruz Bırakılanlar	Şiddete Maruz Bırakılmayanlar	
	N(%)	N(%)	
Ailenin Aylık Gelir Düzeyi			
5000 TL altı	24(15.7)	45(27.4)	0.04
5000-8000 TL	33(21.6)	39(23.8)	
8000-12000 TL	38(24.8)	34(20.7)	
12000 TL üstü	58(37.9)	46(28.0)	

Ki-kare analiz sonucuna göre şiddete maruz bırakılma ile katılımcıların ailelerinin aylık gelir düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır($p<0.05$). Şiddete maruz bırakılan(%37.9) ve bırakılmayan(%28) bireylerin büyük çoğunluğunun ailelerinin aylık gelir düzeyi 12000 TL üstüdür.

Tablo 15

**Flört Şiddetine Maruz Bırakılma Sıklığı ile Aile İçi Şiddete Maruz Bırakılma
Arasındaki İlişki**

	Flört Şiddetine Maruz Bırakılma Durumu		p
	Şiddete Maruz Bırakılanlar	Şiddete Maruz Bırakılmayanlar	
	N(%)	N(%)	
Aile içinde şiddete maruz bırakılma sıklığı			
Şiddete maruz bırakılmadım	68(44.4)	97(59.1)	0.02
Ara sıra	74(48.4)	61(37.2)	
Çok sık	11(7.2)	6(3.7)	

Ki-kare analiz sonucuna göre aile içi şiddete maruz bırakılma sıklığı ile flört şiddetine maruz bırakılma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Flört şiddetine maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu aile içinde ara sıra(%48.4) şiddete maruz bırakıldıklarını belirtmişlerdir. Flört şiddetine maruz bırakılmayan katılımcıların büyük çoğunluğu aile içerisinde de şiddete maruz bırakılmayan(%59.1) bireylerdir.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Bu çalışma, üniversite öğrencisi kadınların flört şiddetine maruz bırakılma durumları, travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme düzeyi arasındaki ilişkiyi ve travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme değişkenlerinin, flört şiddetinin farklı türlerine maruz bırakılma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Flört şiddetine maruz bırakılma değişkeninin bazı demografik bilgilere göre farklılık gösterip göstermediği de incelenerek araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde, alanyazındaki diğer araştırmalar göz önünde bulundurularak bulguların yorumlanmasına ve tartışılmasına yer verilmiştir.

4.1.Kadınların Flört Şiddetine Maruz Bırakılmasına Yönelik Sosyo-Demografik Bulgular

Araştırmaya üniversite öğrencisi 317 bekar kadın katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 22.44'tür. 17-29 yaş arasındaki dönemin flört şiddetine maruz bırakılma açısından en riskli dönem olduğu ve bu riskin 30 yaşından sonra azaldığı belirtilmiştir (Merril ve diğerleri,2005). Bu araştırmaya da 18-30 yaş arasındaki kadınlar dahil edilmiştir ve kadınların yaklaşık yarısının(%48.3) flört şiddetine maruz bırakılması bu dönemin riskli olduğunu gösterir niteliktedir. Eğitim düzeyleri lisans veya lisansüstü öğrenim gören üniversite öğrencisi katılımcılardan oluşmaktadır. Alanyazındaki araştırmalara bakıldığında, eğitim düzeyi hakkında farklı bulgular karşımıza çıkmıştır. Düşük eğitim seviyesinin, flört ilişkisindeki şiddeti yordadığını gösteren çalışmalar olduğu gibi (Demir ve Biçer, 2017), kadının eğitim seviyesinin artmasının ilişkideki şiddeti yordadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Goodyear Smith ve Laidlaw, 1999; Riger ve diğerleri, 2000). Buradan, her eğitim düzeyindeki kadının şiddete maruz bırakılabileceği sonucuna varılabilmektedir.

Sosyokültürel değişkenleri ele alırsak, anne-baba eğitim ve gelir düzeyi ile flört şiddetine maruz bırakılma durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Alanyazına bakıldığında flört şiddetine maruz bırakılma ile aile gelir ve eğitim seviyesi değişkenlerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak, karşımıza şiddet ile gelir seviyesi arasındaki ilişkiden bahseden araştırmalar çıkmıştır (Altınay ve Arat, 2007; Kocacık ve Çağlayandereli, 2009; Özcan ve diğerleri,2020). Yapılan bir araştırmada anne baba eğitim ve gelir düzeyi ile üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimleri

arasındaki ilişki incelenmiştir ve anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Aynı araştırmada öğrencilerin anne babalarının geliri ve toplumsal cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamışken, annenin eğitim düzeyi ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Çocuklarının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumlarının olumlu ve eşitlikçi şekilde gelişebilmesinin annenin eğitim düzeyinin artmasıyla ilgili olabileceği belirtilmiştir (Kodan Çetinkaya, 2013). Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumun flört şiddetine maruz bırakılma durumunu da etkileyebileceği düşünülmektedir. Alanyazın sosyokültürel değişkenler yönünden incelendiğinde aile eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve şiddet arasındaki ilişki konusunda farklı bulgulara rastlanmıştır. Ancak görülmüştür ki flört şiddeti söz konusu olduğunda eğitim düzeyi, yaş, sosyoekonomik düzey gibi değişkenler etken bir faktör olmamakta ve herkes flört şiddetine maruz bırakılabilmektedir (Öztürk, 2017).

Aile içinde şiddete maruz bırakılma ile flört şiddetine maruz bırakılma arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda, katılımcıların %52'si'nin şiddete maruz bırakılmadığı ve %42.6 'sının ara sıra şiddete maruz bırakıldığı görülmüştür. %5.4'ü ise şiddete çok sık maruz bırakılmıştır. Katılımcıların aile içinde en yüksek oran ile (%44) birden fazla şiddet türüne maruz bırakılmışlardır. Aile içi şiddete maruz bırakılma sıklığı ile flört şiddetine maruz bırakılma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde ise anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Flört şiddetine maruz bırakılmayan katılımcıların çoğunluğu aile içerisinde de şiddete maruz bırakılmayan bireylerken, flört şiddetine maruz bırakılan katılımcıların çoğunluğu ara sıra şiddete maruz bırakılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde aile içinde en çok maruz bırakılan şiddet türünün psikolojik şiddet olduğunu gösteren bu araştırma gibi başka araştırmalar da mevcuttur (Bilican Gökkaya, 2011; Kodan Çetinkaya, 2013). Makepeace (1987) çocukluğunda ailesi tarafından cezalandırılan ve katı bir otorite altında tutulan bireylerin ileride flört şiddetine maruz bırakıldıklarını aktarmıştır. Erkeğin çocukluğunda, özellikle babasının annesini maruz bıraktığı şiddete tanıklık etmesi ve kendisinin de şiddete maruz bırakılması, ileride kadını şiddete maruz bırakmasındaki temel etken olduğunu ifade eden birçok araştırma mevcuttur (Altınay ve Arat, 2007; Counts ve diğerleri,1999; Jewkes ve diğerleri, 2001). Türkiye'nin farklı bölgelerinden üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen başka bir araştırmada katılımcıların %35,4'ü aile içinde şiddete maruz bırakılmışken, %32'si tanıklık etmiştir. Aynı araştırmada çocukluğunda aile içi şiddete

tanıklık etme ile flört şiddetine maruz bırakılma arasında da pozitif yönde bir ilişki bulunurken, flört şiddeti uygulama arasında bir ilişki saptanmamıştır. Aynı araştırmada şiddete maruz bırakılma ve şiddet uygulama ile aile içinde maruz kalınan şiddet türü arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Gökkaya ve Öztürk, 2021). Bu araştırmanın bulguları ile tutarlı olarak, çocukluk döneminde aile içinde şiddete maruz bırakılmanın ileride flört şiddetine maruz bırakılma durumu ile ilişkili olduğunu gösteren birçok araştırma mevcuttur (Aslan ve diğerleri, 2008; Choi ve Temple: 2016; Karlsson ve diğerleri, 2015; Lewis ve Fremouw, 2001).

4.2.Flört Şiddetine Maruz Bırakılma, Travma Sonrası Stres Belirtileri ve Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Hipotezler göz önünde bulundurulduğunda, flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası stres belirtileri değişkenleri arasında yüksek ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı şekilde flört şiddetine maruz bırakılma ile travma sonrası stres belirtileri ölçeği alt boyutlarından yeniden yaşantılama, kaçınma ve aşırı uyarılma arasında yüksek ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Şiddete maruz bırakılmak ve şiddet korkusu stresi ortaya çıkarmaktadır. Stresin psikopatolojiler ile ilgisi bilinmekte olup TSSB'nin de bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Coyne ve Downey, 1991; Golding, 1999). Pek çok uzman depresyon gibi diğer patolojilerin semptomları mevcut olsa bile yakın partner şiddetinden kaynaklanan deneyimler için TSSB'nin en uygun tanı kriteri olduğunu düşünmektedir (Browne,1993). Aile içindeki kadına yönelik şiddet vakalarında da TSSB yaygındır (Campbell ve Lewandowski, 1997).

Flört şiddeti ve TSSB açısından ise en riskli dönemin 17-29 yaşları arası, üniversite ve genç yetişkinlik dönemi olduğu bilgisi değerlendirildiğinde, yapılan çalışma için flört şiddeti ve travma sonrası stres belirtisi değişkenlerinin genç yetişkinlik (üniversite) dönemi için incelenmesi önemli bulunmuştur. Alanyazına benzer çalışmaları incelemek için bakıldığında ise flört şiddeti ve travma sonrası stres belirtileri değişkenlerinin ergenler üzerinden incelendiği görülmektedir. Aynı zamanda TSSB ise genelde yakın partner şiddeti ve ev içi şiddete maruz bırakılan kadınlar üzerinden incelenmiştir. Bu doğrultuda benzer bir araştırmada ergenlerin flört şiddetine maruz

bırakılması ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Katılımcılar, yaşları 13 ile 19 arasında değişen erkek ve kız 190 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre kızlar için artan flört şiddeti seviyeleri (şiddet, sıklık, yaralanma) daha yüksek travma sonrası stres belirtisi seviyesi ile ilişkili bulunmuştur (Callahan ve diğerleri, 2003). Paralel olarak Türkiye’de ergenler ile gerçekleştirilen başka bir araştırmada, 12-18 yaşlarında olan kız ergenlerin flört ilişkisindeki cinsel şiddeti incelemek amaçlanmıştır. Flört ilişkisinde şiddete maruz bırakılan ve bırakılmayan grup karşılaştırıldığında iki grupta da en çok karşılaşılan tanının travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve akut stres bozukluğu (ASB) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Flört ilişkisinde cinsel şiddete maruz bırakılan kızlarda ise travma sonrasında intihar girişimi anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Demir ve diğerleri, 2016). Golding J. (1999) tarafından yakın partner ilişkisinde şiddete maruz bırakılan kadınların psikolojik iyi oluşunu incelemek amacıyla ortaya konan bir meta-analiz araştırmasının bulgularına göre, şiddete maruz bırakılan kadınların %64’ünde TSSB görülmüştür. Kadınlarda görülen travma sonrası stres belirtileri yeniden yaşantılama, psikolojik sıkıntı, fiziksel olarak hissizleşme, kaçınma ve aşırı uyarılma tepkilerinden oluşmaktadır. Aynı zamanda şiddetin seviyesi veya süresi TSSB’nin de seviyesi ve yaygınlığı ile ilişkili bulunmuştur. Kadın katılımcılarla gerçekleştirilen bu araştırma bulgularına göre de, flört şiddetine maruz bırakılma değişkeni ile travma sonrası stres belirtileri ölçeği alt boyutlarından yeniden yaşantılama, kaçınma ve aşırı uyarılma arasında yüksek ve pozitif yönde anlamlı bir sonuç ortaya çıkmıştır. Başka bir çalışmadan edinilen bilgiye göre; partner şiddetinin özellikle fiziksel, duygusal ve ısrarlı takip türleri ile, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır (Basile ve diğerleri, 2004). Görüldüğü üzere, flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası stres belirtileri değişkenleri arasında yüksek ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulgusu alanyazındaki diğer çalışmalar tarafından desteklenmektedir.

Hipotezler doğrultusunda, flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası büyüme değişkenleri incelenmiştir. Flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Flört şiddetine maruz bırakılma ile travma sonrası büyüme alt boyutlarından kişilerarası ilişkilerde değişim, kendilik algısında değişim, yaşamın değerini anlama, inanç sistemindeki değişim alt boyutları arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yeni seçeneklerin fark edilmesi

alt boyutu ile flört şiddetine maruz bırakılma değişkenleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tedeschi ve Calhoun (1998), travma sonrası büyüme kavramından bahsedilebilmesi için stres faktörünün gerekliliğinden söz etmektedir. İlişkilerde şiddetin varlığının stres ile ilişkisi önceki bölümlerde vurgulanmıştır. Buna ve bu araştırmanın konusuna bağlı olarak, flört şiddetinin stresi ortaya çıkartan bir yaşam olayı olduğu ve dolayısıyla flört şiddetinden sonra travma sonrası büyüme yaşanabileceği düşünülmüştür. Linley ve Joseph'in (2004) 39 çalışmayı inceleyerek ortaya çıkardıkları derleme araştırmasında, demografik değişkenler açısından genç katılımcıların, kadınların, eğitim seviyesi ve gelir düzeyi yüksek olan bireylerin daha fazla travma sonrası büyüme yaşadığını ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası büyüme değişkeninin tüm alt boyutlarıyla birlikte arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada genç, kadın ve eğitim seviyesi yüksek olan katılımcılar bulunması yönünden yüksek bir ilişki çıkması beklenirken zayıf bir ilişki çıkmasının nedenlerinden birinin gelir düzeyi değişkeni olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışmada 30 yaşında ve eğitim seviyesi lisansüstü olan katılımcılar olduğu gibi 18 yaşında ve üniversiteye yeni başlamış daha genç katılımcıların varlığı da ilişkinin gücünü etkilemiş olabilir.

Alanyazın benzer çalışmalar yönünden incelendiğinde yakın partner ilişkilerinde yaşanan şiddet ile travma sonrası büyümenin konu edildiği bazı araştırmalar yapıldığı dikkat çekmiştir. Flört şiddeti ve travma sonrası büyüme değişkenlerini inceleyen bir araştırmaya alanyazında rastlanmamıştır. Bu yönden yapılmış olan bu çalışmanın alanyazın için önemli olduğu ve bu konuda yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası büyüme değişkenlerini benzer çalışmalar yönünden değerlendirdiğimizde; şiddete maruz bırakılan kadınlar ile gerçekleştirilen bir çalışmada, travma sonrası büyümenin en az bir alt türünde büyüme bildiren kadınların %71.6 oranında karşımıza çıktığı görülmektedir (Young, 2007). Yakın partner şiddetine maruz bırakılan kadınların travma sonrası büyüme yaşadığını bulgulayan başka bir çalışma, ağır şiddete maruz bırakılan kadınlardaki büyüme oranının daha yüksek olduğunu da ortaya koymuştur (Cobb ve diğerleri, 2006). Kadınların şiddete maruz bırakıldığı başka bir çalışmada dini ritüellerin daha çok gerçekleştirildiği ve

inancı olmayan kişilerin de inançlarını fark ettikleri ortaya konmuştur (Senter ve Caldwell, 2002). Bu araştırmada da inanç sistemindeki değişim alt boyutu ile flört şiddetine maruz bırakılma değişkeni arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Travmatik yakın partner şiddetini takiben travma sonrası büyümeye ulaşmayı başaran kadınların yaşadıklarını inceleyen bazı araştırmalarda kadınların kendilerini mağdur olarak değil kazanan olarak adlandırdıkları dikkat çeken başka bir bulgudur. Katılımcılar olumlu tutumlarının, kişisel güçlerinin ve gerçekle yüzleşmenin travma sonrası büyüme için etkili olduğunu ve deneyimlerinin travma sonrası büyüme ile sonuçlandığını belirtmişlerdir (Bryngeirsdottir ve Halldorsdottir, 2022; Bryngeirsdottir ve diğerleri, 2022). Yapılan bir araştırmada partneri tarafından istismara maruz bırakılan üniversite öğrencilerine Sosyal Öğrenme Temelli Psikososyal Müdahale'nin (SÖTPM) travma sonrası büyüme için etkisi incelenmiştir. Bulgulara göre; SÖTPM uygulanan girişim grubunda kontrol grubuna göre travma sonrası büyümenin her alt boyutu için (kendilik algısındaki değişim, kişilerarası ilişkilerde yaşanan değişim, yaşam felsefesinde yaşanan değişim) istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazla artış yaşandığı belirlenmiştir (Demirkol, 2021). Bu araştırmadaki katılımcıların klinik bulgularına bakıldığında, sadece 18 kadın (%5,7) katılımcının psikoterapi aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Travma sonrası büyüme alt boyutlarından yeni seçeneklerin fark edilmesi ve flört şiddetine maruz bırakılma değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bunun nedeninin, yaşanan travmatik olayın üzerinden geçen zaman kaynaklı olabileceği, o dönem alınan kararların ve yeni seçeneklerin fark edildiğinin hatırlanmasının zor olabileceği düşünülmektedir. Büyüme bazen travmatik olaydan hemen sonra gerçekleşebilirken bazen ise yıllar alabilmektedir (Linley ve Joseph, 2004). Weiss (2004), travmatik olaydan sonra geçen sürenin travma sonrası büyümeyi etkileyebileceğini açıklamıştır. Yapılan bu araştırmanın bulgularına göre psikolojik(%60.4) cinsel(%55.2), fiziksel(%59.3) ve ekonomik(%71.4) şiddete maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu 1 yıldan uzun süre önce şiddete maruz bırakılan bireylerdir. Bu nedenle travmatik olaydan sonra geçen süre, yeni seçeneklerin fark edilmesi değişkenini etkileyebileceği gibi travma sonrası büyüme ile flört şiddetine maruz bırakılma arasındaki ilişki gücünün zayıf çıkmasına da etki etmiş olabilir. Görüldüğü üzere, flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucu alanyazındaki diğer çalışmalar tarafından desteklenmektedir.

Travma sonrası stres belirtileri ile travma sonrası büyüme değişkenleri arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Travma sonrası stres belirtileri ile travma sonrası büyüme ölçeği alt boyutlarından kişilerarası ilişkilerde değişim, kendilik algısında değişim, yaşamın değerini anlama ve ve inanç sistemindeki değişim arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yeni seçeneklerin fark edilmesi alt boyutu ile travma sonrası stres belirtileri değişkenleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Hatırlanıldığı üzere, Calhoun ve Tedeschi (2006) travma sonrası büyümenin ortaya çıkması için travma olayının öncesindeki etmenlerin, travmatik yaşantı özelliklerinin, travmatik yaşantı sonucu oluşan stresin ve travma içerikli ruminasyonların etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca travmatik stres ile büyümenin bir arada bulunabileceğini açıklamışlardır (Calhoun ve Tedeschi, 1998). Analiz sonuçlarına göre bu araştırmada travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Alanyazın incelendiğinde mevcut araştırmayı destekler nitelikte, travma sonrası büyüme ve travma sonrası stres belirtileri değişkenleri arasında pozitif ilişki ortaya koyan bir çok araştırma mevcuttur (Helgeson ve diğerleri,2006; Linley ve Joseph, 2004; Özcan ve Arslan, 2020). Mevcut bulgular farklı bulgular açısından değerlendirildiğinde, travma sonrası stres belirtileri orta düzeyde olan bireylerin daha fazla travma sonrası büyüme gösterdiğini bulgulayan araştırmalar vardır. Aynı zamanda bu araştırmadaki bulguların aksine travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren araştırmalar da mevcuttur (Cordova ve diğerleri, 2007; Haspolat, 2019 ;Widows ve diğerleri, 2005)

Travma sonrası stres belirtileri alt boyutlarının travma sonrası büyüme alt boyutları ile ilişkisine bakacak olursak; yeniden yaşantılama, kaçınma ve aşırı uyarılma alt boyutlarının kişilerarası ilişkilerde değişim, kendilik algısında değişim, yaşamın değerini anlama, ve inanç sisteminde değişim alt boyutlarıyla arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yeni seçeneklerin fark edilmesi alt boyutu ile yeniden yaşantılama, kaçınma ve aşırı uyarılma alt boyutları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Özcan ve Arslan'ın (2020) yaptığı araştırmanın bulgularına göre travmatik stres seviyesi yüksek olan bireylerin sosyal çevreden daha fazla destek algıladıkları

görülmüştür. Algılanan sosyal desteğin artmasıyla birlikte ise kişilerin manevi konulara ilgisinin arttığı ve buna bağlı olarak da travma sonrası büyümenin arttığı ortaya çıkan diğer sonuçtur.

Alanyazında travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişki yönünden tutarlı sonuçlar bulunmadığı görülmüştür. Mevcut çalışmada iki değişken ve tüm alt boyutlarının birbiri ile ilişkisi incelendiğinde zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Mevcut çalışmaya katılan bireylerin, travmalarının flört şiddeti kaynaklı olması, benzer eğitim seviyelerine ve yakın yaşlara sahip olmaları, medeni durumlarının bekar ve cinsiyetlerinin kadın olması gibi bir çok ortak faktör, aynı zamanda sosyal çevrelerinin, travmatik yaşantı özelliklerinin ve travmatik yaşantıyla ilgili ruminasyonlarının da benzer olması sonucunu doğurabileceği düşünülmüştür.

Katılımcıların flört şiddetine maruz bırakılma durumlarına göre diğer ölçek ortalamalarının karşılaştırılması analiz sonucuna göre ölçek puan ortalamalarının katılımcıların flört şiddetine maruz bırakılma durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin, romantik ilişkiyi değerlendirme, olayların etkisi ve travma sonrası büyüme ölçek ortalamalarının flört şiddetine maruz bırakılmayan bireylerden yüksek olduğu saptanmıştır.

Flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin, romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeğinden (flört şiddetine maruz bırakılma düzeyini ölçmek için kullanılan) flört şiddetine maruz bırakılmayan bireylere göre daha yüksek sonuç elde etmeleri beklendik bir sonuçtur.

Flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin, flört şiddetine maruz bırakılmayan bireylere göre daha yüksek travma sonrası stres belirtisi göstermesi bulgusunu destekleyen alanyazındaki diğer araştırmalara baktığımız da karşımıza fiziksel şiddete maruz bırakılmış 179(%81) kadın ile, sözel şiddete maruz bırakılmış 48(%63) kadının % 63'ünün TSSB tanı ölçütüne uygun olduğunu gösteren bir araştırma çıkmıştır. Kemp ve diğerlerinin (1991) çalışmasında da benzer olarak, aile içi şiddete maruz bırakılan ve sığınma evinde bir hafta geçirdikten sonra görüşülen 77 kadının % 84'ünde TSSB bulunduğu saptanmıştır. Aile içinde şiddete maruz bırakılan kadınların travma sonrası stres belirtileri gösterdiğini bulgusunu destekler nitelikte olan başka araştırmalar da vardır

(Benight ve Bandura, 2004; Clements ve diğerleri, 2004; Damka, 2009; Dişçigil, 2003; Yeniocak, 2011).

Mevcut bulgulardan farklı bulgular elde eden başka bir araştırma üniversite öğrencisi kadınların romantik ilişkisi dışındaki kimselerden şiddete maruz bırakılma durumunu da araştırmaya dahil etmiştir. Elde ettiği bulgulara göre; romantik ilişkisi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınlarda romantik ilişkisi dışındaki kimseler tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılanlara göre travma sonrası stres belirtileri görülme oranları daha yüksektir ancak oranlar arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Değerlendirmeleri sonucunda anksiyete, intihar düşüncesi ve davranışı, depresyon ölçeklerinin puanları romantik ilişkisi dışında şiddete maruz bırakılan kadınlarda romantik ilişkisi tarafından şiddete maruz bırakılan kadınlarda da, hiç şiddete maruz bırakılmayan kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı oranda yüksek bir bulguya ulaşılmıştır (Kütük ve diğerleri, 2018). Boşanmış oldukları evliliklerinde şiddete maruz bırakılan ve bırakılmayan kadınların travma sonrası büyüme durumlarını inceleyen bir araştırmada, şiddete maruz bırakılan kadınların inanç sistemlerinin şiddete maruz bırakılmayan kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Keskin, 2013).

4.3. Kadınların Maruz Bırakıldıkları Flört Şiddeti Türüne Göre Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Tartışma bölümünün bu kısmında, flört şiddetinin türüne göre ölçek ortalamalarının karşılaştırılmasına yönelik bulguların tartışılmasından önce flört şiddetinin türüne göre maruz bırakılma oranları, maruz bırakılma sıklığı ve ne kadar zaman önce yaşandığına ilişkin bilgiler kısaca yorumlanacaktır.

Araştırmadan edinilen bulgular sonucunda, 317 kadın katılımcının %48.3'ü flört şiddetine maruz bırakılmıştır. Katılımcıların %18.6'sı fiziksel şiddete, %30.3'ü cinsel şiddete, %28.7'si psikolojik şiddete ve %4.4'ü ekonomik şiddete maruz bırakılmıştır. Kadınlar %30.3 oranla en çok cinsel şiddete maruz bırakılmışlardır. Bunu sırasıyla psikolojik şiddet, fiziksel şiddet ve ekonomik şiddet izlemektedir.

Alanyazın incelendiğinde, bireylerin flört şiddeti türleri arasından en yüksek oranla psikolojik şiddete maruz bırakıldığını gösteren araştırmalar mevcuttur (Akış ve diğerleri, 2019; Follingstad ve diğerleri, 1991; Tarı Selçuk ve diğerleri, 2018).

Araştırmada en yüksek orana sahip türün cinsel flört şiddeti olması, katılımcıların eğitim seviyelerinin yüksek olmasından ve cinsel içerikli sorulara eskisine kıyasla daha içten yanıt verilebilmesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Türkiye örnekleminde ve benzer olarak üniversite öğrencisi 500 kadın katılımcı ile gerçekleştirilen bir araştırmanın bulgularına göre kadınlar, duygusal şiddete %88, sözel şiddete %22, ekonomik şiddete %21, fiziksel şiddete %16 ve cinsel şiddete %7,2 oranında maruz bırakılmıştır (Dikmen ve diğerleri, 2018). Bu araştırmanın bulguları mevcut bulgular ile karşılaştırıldığında fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakılma oranları birbirine yakınken, ekonomik şiddete maruz bırakılma oranları daha yüksek ve cinsel şiddete maruz bırakılma oranları daha düşüktür. Ekonomik şiddete maruz bırakılma oranlarının yüksek olmasının nedeninin bahsi geçen araştırmada “Partnerim çalışmak istediğim halde çalışmamı engeller.” maddesine 107 kişinin ‘evet’ cevabı vermesi kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Yapılan bu araştırmanın ise ekonomik şiddeti ölçen sorusunda bu madde bulunmamaktadır. KSGM (2014) raporuna göre ise kadınlar tarafından en fazla belirtilen ekonomik şiddet davranışları işten ayrılmaya sebep olma ve çalışmaya engel olma davranışlarıdır.

Katılımcıların flört şiddetine maruz bırakılma sıklığı incelendiğinde, çoğunluğu fiziksel şiddete ara sıra(%50.9), cinsel şiddete bir kez (%56.3), psikolojik şiddete bir kez (%45.1), ekonomik şiddete bir kez(%78.6) maruz bırakılmıştır.

Zara Page ve İnce (2008) mevcut bulguları destekler nitelikte, kadınların erkekler tarafından uygulanan fiziksel flört şiddetine çoğunlukla birden fazla kez maruz bırakıldığını belirtmiştir. Bu araştırmada fiziksel flört şiddeti dışındaki tüm flört şiddeti türleri çoğunlukla bir kez yaşanmıştır. Erkeğin daha önce bir kez bile olsa partnerine şiddet uygulaması aile içi şiddetin nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Riggs ve diğerleri, 2000). Yeni evlenmiş olan çiftlerle gerçekleştirilen bir araştırmanın bulgularına göre, evlenmeden önce partnerini şiddete maruz bırakmış erkeklerin, daha önce partnerini hiç şiddete maruz bırakmayan erkeklere oranla evliliğin ilk senesinde şiddete maruz bırakma olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Demir ve Biçer’in (2017) belirttiğine göre, kadınların eğitim ve gelir seviyeleri yükseldikçe ilişkide yaşanan şiddetin sıklığında azalma görülmektedir. Bu araştırmada da kadınların çoğunlukla bir kez şiddete maruz bırakılmasının bu nedenden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Araştırmada çok sık maruz bırakılan flört şiddeti türünün ise %31.9 oranıyla psikolojik şiddet olduğu görülmüştür. Psikolojik şiddetin

görünür olmamasından kaynaklı bu sonucun beklendik bir sonuç olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların maruz bırakıldığı flört şiddetinin ne kadar zaman önce yaşandığına ilişkin bulgulara bakıldığında, fiziksel şiddete (%59.3), cinsel şiddete (%55.2), psikolojik şiddete (%60.4) ve ekonomik şiddete (%78.7) maruz bırakılan katılımcıların büyük çoğunluğu 1 yıldan uzun süre önce şiddete maruz bırakılmışlardır. Bu durum kullanılan ölçek maddelerinin iyi hatırlanamamasından kaynaklı diğer değişkenler ile daha zayıf güçte ilişki ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Aynı zamanda, Golding J. (1999) araştırmasında belirttiği gibi, depresyonun seviyesinin maruz bırakılan şiddetin ortadan kalkmasıyla azaldığı görülürken, TSSB'nin hala devam ettiği görülmüştür. Bu nedenle değişkenlerin ilişki gücü etkilenmemiş de olabilir.

Katılımcılar maruz bırakıldıkları flört şiddeti türüne göre incelenmiştir. Katılımcıların %10.5'i sadece fiziksel şiddete, %23'ü sadece cinsel şiddete, %15.8'i sadece psikolojik şiddete, %1.3'ü sadece ekonomik şiddete ve %49.3'ü birden fazla flört şiddeti türüne maruz bırakılmıştır. Flört şiddetine maruz bırakılan katılımcıların yarısı birden fazla flört şiddeti türüne maruz bırakılmıştır. Fiziksel ve cinsel şiddete maruz bırakılma oranları benzer olan bir araştırmada kızların %9.7'si fiziksel şiddete ve %21.3'ü cinsel şiddete erkek arkadaşı tarafından maruz bırakılmıştır (Coker ve diğerleri, 2000). Başka bir araştırmada partnerleri tarafından şiddete maruz bırakılan ergen kızların %3.7'sinin cinsel ve %6.4'ünün hem cinsel hem de fiziksel şiddete maruz bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Silverman ve diğerleri, 2001). Alanyazına bakıldığında araştırmalar da psikolojik ve cinsel şiddetin fiziksel şiddet ile bir arada görüldüğünü göstermektedir ve mevcut bulguları desteklemektedir (Aosved ve Long, 2005; Marcus ve Sweet, 2002). Japonya'da kadınlar ile gerçekleştirilen bir araştırmada ise sadece fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı %10'dan az iken, %57'si hem psikolojik, hem fiziksel, hem de cinsel şiddete maruz bırakılmıştır (Yoshihama ve Sorenson, 1994). Cinsel ve fiziksel şiddetin nasıl bir arada olabileceğine lise öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiş olan ve kızların %37'sinin partnerlerinin cinsel isteklerini reddettikleri için fiziksel şiddete maruz bırakıldıklarını bildiren çalışma örnek verilebilir (Molidor ve Tolman, 1998).

Flört şiddetinin türüne göre ölçek ortalamalarının karşılaştırılmasına yönelik bulgular incelendiğinde ise flört şiddetine maruz bırakılma, travma sonrası stres belirtileri

ve travma sonrası büyüme ölçek ortalamalarının maruz bırakılan şiddet türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Farklılığın saptandığı anlamlı bulgular incelendiğinde birden fazla flört şiddeti türüne maruz bırakılan bireylerin, sadece fiziksel, sadece cinsel, sadece psikolojik ve sadece ekonomik şiddete maruz bırakılan bireylere göre maruz bırakıldıkları flört şiddeti seviyesi daha fazladır. Travma sonrası stres belirtileri için incelendiğinde, birden fazla türde flört şiddetine maruz bırakılan bireylerin sadece fiziksel ve sadece psikolojik şiddete maruz bırakılan bireylere göre travma sonrası stres belirtileri seviyeleri daha fazladır. Birden fazla flört şiddeti türüne maruz bırakılan bireylerin sadece cinsel şiddete maruz bırakılan bireylere göre travma sonrası büyüme seviyeleri daha fazladır. Aynı zamanda anlamlı ve dikkat çeken diğer bir bulgu, sadece fiziksel şiddete maruz bırakılan bireylerin, sadece cinsel ve sadece psikolojik şiddete maruz bırakılan bireylere göre travma sonrası büyüme seviyelerinin daha fazla olmasıdır.

Bireylerin birden fazla flört şiddeti türüne maruz bırakıldığında flört şiddetine maruz bırakılma seviyelerinin daha fazla olacağı beklendik bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut bulgular benzer araştırmalarla birlikte incelendiğinde ise, kadınların maruz bırakıldıkları şiddetin türü bakımından algıladıkları stres seviyelerinin anlamlı olarak farklılık gösterdiği bir araştırma karşımıza çıkmıştır. Bu araştırmaya göre, sadece psikolojik şiddete maruz bırakılan kadınlar ile her iki şiddet türüne bir arada maruz bırakılan kadınlar arasında stres seviyelerinin anlamlı şekilde farklılık gösterdiği ancak sadece fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınlar ile her iki şiddet türüne bir arada maruz bırakılanlar arasında farklılık göstermediği saptanmıştır. Aynı zamanda en fazla stres algılayan grubun hem psikolojik hem de fiziksel şiddete maruz bırakılan grup olduğu belirlenmiştir. En fazla stres algılayan ikinci grup ise fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınlardır. (Aktan ve diğerleri, 2014). Sabina ve Straus (2008) ise, TSSB ortaya çıkmasında en güçlü belirleyicinin birden fazla şiddet türüne maruz bırakılma durumu olduğunu belirtmişlerdir. Aynı şekilde psikolojik ve fiziksel şiddetin ikisine birden maruz bırakılmanın TSSB için büyük bir haberci olduğunu ifade eden Taft ve diğerleri (2005) çalışmalarında tedavi gören erkeklerin 6 ay geçtikten sonra maruz bıraktıkları fiziksel şiddeti azaltmalarının TSSB semptomlarındaki düşüşle paralellik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Görüldüğü üzere, birden fazla türde flört şiddetine maruz bırakılan kadınların sadece fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakılan kadınlara göre travma sonrası stres belirtileri seviyelerinin yüksek olduğu bulgusu alanyazındaki diğer

alışmalar tarafından da desteklenir niteliktedir. Sadece fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların sadece psikolojik ve cinsel şiddete maruz bırakılan kadınlara göre daha fazla travma sonrası büyüme yaşamaları bulgusu ise alanyazında inanç sisteminde değişim alt boyutunu yordayan değişkenin fiziksel şiddet olması ile karşımıza çıkmıştır (Keskin, 2013). Kadınlar maruz bırakıldıkları şiddet olayını, duyu organlarının algılayabileceğinin çok daha ötesinde ve olağandışı şeklinde belirtmişlerdir. Ayrıca olay yaşanırken yüce varlığın onlara güç verdiğini ifade etmişlerdir (Senter ve Caldwell, 2002). Maruz bırakılan fiziksel şiddet türünün daha fazla travma sonrası büyümeye neden olmasının başka bir sebebi de bu çalışmadaki kadınların diğer şiddet türlerine göre fiziksel şiddete daha sık maruz bırakılmış olmasından kaynaklanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan sonuçlar kısaca özetlenmiştir. Son olarak psikoterapi süreçleri için ve alanyazına bu konuda katkı sağlayacak araştırmacılar için öneriler sunulmuştur.

Flört şiddetine maruz bırakılma durumunun bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi sonucunda, anne-baba eğitim ve gelir düzeyi ile flört şiddetine maruz bırakılma durumları arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Aile içi şiddete maruz bırakılma sıklığı ile flört şiddetine maruz bırakılma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde ise istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Flört şiddetine maruz bırakılma, travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda, flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası stres belirtileri arasında yüksek ve pozitif yönde, flört şiddetine maruz bırakılma ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasında zayıf ve pozitif yönde, travma sonrası stres belirtileri ile travma sonrası büyüme değişkenleri arasında zayıf ve pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Flört şiddetinin türüne göre ölçek ortalamalarının karşılaştırılması sonucunda, flört şiddetine maruz bırakılma, travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme ölçek ortalamalarının maruz bırakılan şiddet türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

- Psikoterapi süreçleri için önerilerde bulunulduğunda: TSSB bildiren kadın danışanlar için flört şiddeti varlığı sorgulanabilir. Flört şiddeti nedeni ile başvuran kadın danışanlar için ise TSSB belirtileri araştırılabilir. Aynı zamanda travma sonrası büyüme durumları da sorgulanarak olumlu değişimlere vurgu yapıp danışanın güçlendirilmesi sağlanabilir.
- Yapılacak araştırmalar için önerilerde bulunulduğunda: Araştırmanın değişkenleri olan flört şiddetine maruz bırakılma, travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme ile ilgili demografik değişkenlerin daha detaylı hazırlandığı bir

kişisel bilgi formu hazırlanabilir ve forma şiddete maruz bırakıldığı ilişkinin süresini ölçen bir soru eklenebilir.

- Araştırma örneklemini 18-30 yaş aralığında olan 317 üniversite öğrencisi kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Örneklem sayısının arttırıldığı, yaş aralığının genişletildiği, farklı eğitim düzeyine sahip katılımcıların olduğu ve erkek bireylerin araştırmaya dahil edildiği araştırmaların yapılması daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.
- Veri toplandıği zaman diliminde flört şiddetine maruz bırakıldıkları ilişkileri devam eden katılımcılar için şiddete maruz bırakıldıklarını kabul etmek zor olabilir. Aynı zamanda 71 soruluk Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeğini doldurmak katılımcılar için yorucu ve sıkıcı olabilir. Önemli noktalardan bir diğeri de flört şiddetinin hassas bir konu olmasından kaynaklı katılımcılar mahremiyetlerinin korunacağından kaygı duyabilir. Bu nedenler ile veri toplama aşamasının uygun araçlarla yüz yüze gerçekleştirildiği çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ackard, D. M. ve Neumark Sztainer, D. (2002). Date violence and date rape among adolescents: Associations with disordered eating behaviors and psychological health. *Child Abuse & Neglect*, 26(5), 455-473.
- Adalet Bakanlığı.(2020).*Adli istatistikler*. Ankara.
- Afşar, S. T. (2015). Türkiye’de şiddetin kadın yüzü. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (52).
- Aker, A. T. (2012). Temel sağlık hizmetlerinde ruhsal travmaya yaklaşım. *Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği Ruhsal Travma ve Afet Psikiyatrisi Çalışma Birimi Yayını*.
- Akgül, A. ve Uğurlu, Ö. (2021). Kadına yönelik şiddetin, şiddeti uygulayan ve mekân bağlamında incelenmesi: katledilmiş kadınlar örneği. *Planlama Dergisi*, 31(1), 128-140.
- Akış, N., Haşıl Korkmaz, N., Taneri, P. E., Özkaya, G. ve Güney, E. (2019). Üniversite öğrencilerinde flört şiddeti sıklığı ve etkileyen etmenler. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 4(3), 294-300. (doi:10.35232/estudamhsd.550913)
- Aktan, Z. D., Karatana, Ö. ve Yazar, O.(2014). Farklı şiddet türlerine maruz kalan kadınların, algılanan stres düzeyleri üzerine bir çalışma. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 3(10), 91-99.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet*. İstanbul: Punto Baskı Çözümler.
- Altıparmak, İ. B. (2019). Kadına yönelik aile içi şiddetin boyutları: Ankara örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 55-76.
- Altmaier, E. M. (2019). *Promoting positive processes after trauma*. Cambridge: Elsevier Academic Press
- Amar, A. F. ve Gennaro, S. (2005). Dating violence in college women: Associated physical injury, healthcare usage, and mental health symptoms. *Nursing Research*, 54(4), 235-242.

- American Psychiatric Association. (1952). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-I*. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- American Psychiatric Association. (1966). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-II (2.Baskı)*. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-III (3. Baskı)*. Washington, DC: American Psychiatric Association
- American Psychiatric Association. (1987). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-III revised (3. Baskı)*. APA: Washington, DC
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-IV (4.Baskı)*. APA: Washington, DC
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5. Baskı)*. American Psychiatric Publishing.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2014). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM- V), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*. (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Anderson, K. L. (2005). Theorizing gender in intimate partner violence research. *Sex Roles*, 52(11), 853-865.
- Aosved, A. C. ve Long, P. J. (2005). College women's experiences of psychological maltreatment and sexual assault. *Violence and Victims*, 20(5), 577-587.
- Arıcı Özcan, N. ve Arslan, R. (2020). Travma sonrası stres ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide sosyal desteğin ve maneviyatın aracı rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 299-314.
- Aslan, D. (1998). *Aile içi kadına yönelik şiddet ve İstanbul kadın misafırhanesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

- Aslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T. ve Temel, F. (2008). Ankara’da iki hemşirelik yüksekokulunun birinci ve dördüncü sınıflarında okuyan öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanması araştırması. *Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi. Teknik Rapor.*
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı. (2014). *Kadına yönelik şiddet: AB Çapında Bir Araştırma.* Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı.
- Avşar Baldan, G. ve Akış, N. (2017). Flört şiddeti. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-44.
- Ayan, S. (2006). Şiddet ve fanatizm. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 191-209.
- Baker, C. K., Helm, S., Bifulco, K. ve Chung-Do, J. (2015). The relationship between self-harm and teen dating violence among youth in Hawaii. *Qualitative Health Research*, 25(5), 652-667.
- Bal, N. (2014). Sosyolojide şiddet kavramı. *Yurt ve Dünya Dergisi*, 6, 6-22.
- Basile, K. C., Arias, I., Desai, S. ve Thompson, M. P. (2004). The differential association of intimate partner physical, sexual, psychological, and stalking violence and posttraumatic stress symptoms in a nationally representative sample of women. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 17(5), 413-421.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14), 198-210.
- Benight, C. C. ve Bandura, A. (2004). Social cognitive theory of posttraumatic recovery: The role of perceived self-efficacy. *Behaviour Research and Therapy*, 42(10), 1129-1148.
- Benjet, C., Bromet, E., Karam, E. G., Kessler, R. C., McLaughlin, K. A., Ruscio, A. M., Shahly, V., Stein, D.J., Petukhova, M., Hill, E., Alonso, J., Atwoli, L., Bunting, B., Bruffaerts, R., Caldes-De-Almeida, J.M., Girolamo, G., Florescu, S., Gureje, O., Huang, Y., Lepine, J.P., Kawakami, N., Masfety, V., Mora, M.E., Mateu, F.,

- Piazza, M., Villa, J., Scott, K.M., Shalev, A., Slade, T., Have, M., Torres, Y., Viana, M.C., Zarkov, Z. ve Koenen, K. C. (2016). The epidemiology of traumatic event exposure worldwide: results from the World Mental Health Survey Consortium. *Psychological Medicine*, 46(2), 327-343.
- Berkowitz, E. (2013). *Sex and punishment: Four thousand years of judging desire*. (8.Baskı).(O.Düz, Çev.). Kolektif Kitap.
- Bilgiç, S. (2011). *Travma sonrası stres bozukluğu ve akut stres bozukluğu ile uyum bozukluğunun klinik açıdan karşılaştırılması* [Tıpta uzmanlık tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Bilican Gökkaya, V. (2011).Türkiye’de kadına yönelik ekonomik şiddet. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2).
- Bilican Gökkaya, V. ve Öztürk, M. (2021). Çocukluktaki aile içi şiddet öyküsü ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 219-240.
- Birleşmiş Milletler. (1993). Kadına yönelik şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge.
- Bownes, I. T., O’Gorman, E. C. ve Sayers, A. (1991). Assault characteristics and posttraumatic stress disorder in rape victims. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 83(1), 27-30.
- Breslau, N., Kessler, R. C., Chilcoat, H. D., Schultz, L. R., Davis, G. C. ve Andreski, P. (1998). Trauma and posttraumatic stress disorder in the community: the 1996 Detroit Area Survey of Trauma. *Archives of General Psychiatry*, 55(7), 626-632.
- Brewin, C. R., Andrews, B. ve Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 748-766.
- Brewin, C. R., Cloitre, M., Hyland, P., Shevlin, M., Maercker, A., Bryant, R. A., Humayun, A., Jones, L. M., Kagee, A., Rousseau, C., Somasundaram, D., Suzuki, Y., Wessely, S., Ommeren, M. ve Reed, G. M. (2017). A review of current evidence regarding the ICD-11 proposals for diagnosing PTSD and complex PTSD. *Clinical Psychology Review*, 58, 1-15.

- Brown, T. A., Campbell, L. A., Lehman, C. L., Grisham, J. R. ve Mancill, R. B. (2001). Current and lifetime comorbidity of the DSM-IV anxiety and mood disorders in a large clinical sample. *Journal of Abnormal Psychology, 110*(4), 585.
- Browne, A. (1993). Violence against women by male partners: Prevalence, outcomes, and policy implications. *American Psychologist, 48*(10), 1077.
- Bryngeirsdottir, H. S., Arnault, D. S. ve Halldorsdottir, S. (2022). The post-traumatic growth journey of women who have survived intimate partner violence: A synthesized theory emphasizing obstacles and facilitating factors. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(14), 8653.
- Bryngeirsdottir, H. S. ve Halldorsdottir, S. (2022). “I’m a winner, not a victim”: The facilitating factors of post-traumatic growth among women who have suffered intimate partner violence. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(3), 1342.
- Bufacchi, V. (2005). Two concepts of violence. *Political Studies Review, 3*(2), 193-204.
- Bulut, M., Aslan, R. ve Arslantaş, H. (2020). Kabul edilmemesi gereken toplumsal bir gerçek: Yakın partner şiddeti. *Sakarya Tıp Dergisi, 10*(2), 334-347.
- Burcky, W., Reuterman, N. ve Kopsky, S. (1988). Dating violence among high school students. *The School Counselor, 35*(5), 353-358.
- Calhoun, L. G. ve Tedeschi, R. G. (1998). Beyond recovery from trauma: Implications for clinical practice and research. *Journal of Social Issues, 54*(2), 357-371.
- Calhoun, L. G. ve Tedeschi, R.G. (2004). The foundations of posttraumatic growth: New considerations. *Psychological Inquiry, 15* (1), 93-102.
- Calhoun, L. G. ve Tedeschi, R. G. (2006). *The foundations of posttraumatic growth: an expanded framework*. In L. G. Calhoun & R. G. Tedeschi (Ed.), *Handbook of 74 Posttraumatic Growth: Research & Practice*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Callahan, M. R., Tolman, R. M. ve Saunders, D. G. (2003). Adolescent dating violence victimization and psychological well-being. *Journal of Adolescent Research, 18*(6), 664-681.

- Campbell, J. C. ve Lewandowski, L. A. (1997). Mental and physical health effects of intimate partner violence on women and children. *Psychiatric Clinics of North America*, 20(2), 353-374.
- Carlson, B. E. (1987). Dating violence: A research review and comparison with spouse abuse. *Social Casework*, 68(1), 16-23.
- Carlson, E. B. ve Dalenberg, C. J. (2000). A conceptual framework for the impact of traumatic experiences. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1(1), 4-28.
- Ceco, E. (2018). *Yakın partner şiddetine maruz bırakılan kadınlarda travma sonrası büyüme ve psikolojik iyi oluşun incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cepeda, I., Lacalle Calderon, M. ve Torralba, M. (2021). Microfinance and violence against women in rural Guatemala. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3-4), 1391-1413.
- Chan, K. L. (2011). Gender differences in self-reports of intimate partner violence: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 16(2), 167-175
- Chan, K. L., Straus, M. A., Brownridge, D. A., Tiwari, A. ve Leung, W. C. (2008). Prevalence of dating partner violence and suicidal ideation among male and female university students worldwide. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 53(6), 529-537.
- Choi, H. J. ve Temple, J. R. (2016). Do gender and exposure to interparental violence moderate the stability of teen dating violence? Latent transition analysis. *Prevention Science*, 17(3), 367-376.
- Clements, C. M., Sabourin, C. M. ve Spiby, L. (2004). Dysphoria and hopelessness following battering: The role of perceived control, coping, and self-esteem. *Journal of Family Violence*, 19(1), 25-36.
- Cobb, A. R., Tedeschi, R. G., Calhoun, L. G. ve Cann, A. (2006). Correlates of Posttraumatic growth in survivors of intimate partner violence. *Journal of Traumatic Stress*, 19(6), 895–903 (doi: 10.1002/jts.20171).

- Coker, A. L., McKeown, R. E., Sanderson, M., Davis, K. E., Valois, R. F. ve Huebner, E. S. (2000). Severe dating violence and quality of life among South Carolina high school students. *American Journal of Preventive Medicine*, 19(4), 220-227.
- Coker, A. L., Sanderson, M., Cantu, E., Huerta, D. ve Fadden, M. K. (2008). Frequency and types of partner violence among Mexican American college women. *Journal of American College Health*, 56(6), 665-674.
- Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644.
- Cordova, M. J., Giese-Davis, J., Golant, M., Kronenwetter, C., Chang, V. ve Spiegel, D. (2007). Breast cancer as trauma: Posttraumatic stress and posttraumatic growth. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 14(4), 308-319.
- Counts, D. A., Brown, J. K. ve Campbell, J. (Ed.). (1999). *To have and to hit: Cultural perspectives on wife beating*. University of Illinois Press.
- Coyne, J. C. ve Downey, G. (1991). Social factors and psychopathology: Stress, social support, and coping processes. *Annual Review of Psychology*, 42(1), 401-425.
- Cusack, S. E., Hicks, T., A., Bourdan, J., Sheerin, J. M., Overstreet, J. M., Kendler, K.S., Dick, D.M. ve Amstadter, A.B. (2019). Prevalence and predictors of PTSD among a college sample. *Journal of American College Health*, 67(2), 123-131, (doi: 10.1080/07448481.2018.1462824)
- Çetin, İ. (2014). Gelenek ve modernite arasında Türkiye’de son dönem kadın cinayetleri. *Sosyoloji Dergisi*, (30), 41-63.
- Çolak, B., Kokurcan, A. ve Özsan, H. H. (2010). DSM’ler boyunca travma kavramının seyri. *Kriz Dergisi*, 18(3), 19-26.
- Çorapçıoğlu, A., Yargıç, İ., Geyran, P. ve Kocabaşoğlu, N. (2006). Olayların etkisi ölçeği. (In IES-R). *Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliği. Yeni Symposium*, 44(1), 14-22.

- Damka, Z. (2009). *Sığınma evinde kalan şiddet mağduru kadınlar: anksiyete duyarlılığı, travmaya bağlı suçluluk, travma sonrası stres bozukluğu ve psikolojik belirtiler* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dekel, S., Solomon, Z., Horesh, D. ve Ein-Dor, T. (2014). Posttraumatic stress disorder and depressive symptoms: joined or independent sequelae of trauma? *Journal of Psychiatric Research*, 54, 64-69.
- Demir, G. ve Biçer, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma durumları ve etkileyen faktörler. *Turkish Studies*, 12(13), 177-188.
- Demirkol, H.(2021). *Partner ilişkisinde sorun yaşayan üniversite öğrencilerde sosyal öğrenme temelli psikososyal müdahalenin travma sonrası büyümeye etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi].Ege Üniversitesi.
- Dikmen Alan, H., Özaydın, T. ve Yılmaz, S. D. (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 170-176.
- Dişçigil, A.G. (2003). *Aile içi şiddet gören kadınlarda psikiyatrik bozukluklar: bir psikiyatri polikliniği örnekleme* [Uzmanlık Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Dursun, P., Saracli, S. ve Konuk, O. (2014). The roles of meaningful life and posttraumatic stress in posttraumatic growth in a sample of Turkish university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 159, 702-706.
- Dürü, Ç. (2006). *Travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyümenin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve bir model önerisi* [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ehlers, A., Mayou, R. A. ve Bryant, B. (1998). Psychological predictors of chronic posttraumatic stress disorder after motor vehicle accidents. *Journal of Abnormal Psychology*, 107(3), 508.
- Ergil, D. (2001). Şiddetin kültürel kökenleri. *Bilim ve Teknik*, 399(2), 40-41.
- Ergin, N., Bayram, N., Alper, Z., Selimoglu, K. ve Bilgel, N. (2006). Domestic violence: A tragedy behind the doors. *Women & Health*, 42(2), 35-51.

- Ertürk, Y. (2015). *Sınır tanımayan şiddet: Paradigma, politika ve pratikteki yönleriyle kadına şiddet olgusu*. Metis Yayınları.
- Fang, X. ve Corso, P. S. (2007). Child maltreatment, youth violence, and intimate partner violence: Developmental relationships. *American Journal of Preventive Medicine*, 33(4), 281-290.
- Fawole, O. I. (2008). Economic violence to women and girls: is it receiving the necessary attention? . *Trauma, Violence, & Abuse*, 9(3), 167-177.
- Federici, S. (2004). *Caliban and the Witch*. Autonomedia.(Aktaran. Özkazanç, A. (2021). Toplumsal Cinsiyet ve Şiddete Dair Zor Sorular. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 11-26.)
- Fidan, F. ve Yeşil, Y. (2018). Nedenleri ve sonuçları itibariyle flört şiddeti. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 16-24
- Follingstad, D. R., Brennan, A. F., Hause, E. S., Polek, D. S. ve Rutledge, L. L. (1991). Factors moderating physical and psychological symptoms of battered women. *Journal of Family Violence*, 6(1), 81-95.
- Foshee, V. A., Benefield, T. S., Ennett, S. T., Bauman, K. E. ve Suchindran, C. (2004). Longitudinal predictors of serious physical and sexual dating violence victimization during adolescence. *Preventive Medicine*, 39(5), 1007-1016.
- Foshee, V. A., Benefield, T., Suchindran, C., Ennett, S. T., Bauman, K. E., Karriker-Jaffe, K. J., Reyes, H.M. ve Mathias, J. (2009). The development of four types of adolescent dating abuse and selected demographic correlates. *Journal of Research on Adolescence*, 19(3), 380-400.
- Foshee, V. A., Karriker Jaffe, K. J., Reyes, H. L. M., Ennett, S. T., Suchindran, C., Bauman, K. E. ve Benefield, T. S. (2008). What accounts for demographic differences in trajectories of adolescent dating violence? An examination of intrapersonal and contextual mediators. *Journal of Adolescent Health*, 42(6), 596-604.

- Foshee, V. A., Linder, F., MacDougall, J. E. ve Bangdiwala, S. (2001). Gender differences in the longitudinal predictors of adolescent dating violence. *Preventive Medicine*, 32(2), 128-141.
- Fournier, B., Brassard, A. ve Shaver, P. R. (2011). Adult attachment and male aggression in couple relationships: The demand-withdraw communication pattern and relationship satisfaction as mediators. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(10), 1982-2003.
- Frankl, V.E.(2020). *İnsanın Anlam Arayışı* (72.Baskı). (S. Budak, Çev.). Okuyan Us Yayınevi.
- Frans, Ö., Rimmö, P. A., Åberg, L. ve Fredrikson, M. (2005). Trauma exposure and post- traumatic stress disorder in the general population. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 111(4), 291-290.
- Frieze, I. H. (2000). Violence in close relationships development of a research area: Comment on Archer (2000).
- Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A., Ellsberg, M., Heise, L. ve Watts, C. H. (2006). Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *The Lancet*, 368(9543), 1260-1269.
- Glass, N., Laughon, K., Campbell, J., Block, C. R., Hanson, G., Sharps, P. W. ve Taliaferro, E. (2008). Non-fatal strangulation is an important risk factor for homicide of women. *The Journal of Emergency Medicine*, 35(3), 329-335.
- Golding, J. M. (1999). Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: A meta-analysis. *Journal of Family Violence*, 14(2), 99-132.
- Goodyear Smith, F. A. ve Laidlaw, T. M. (1999). Aggressive acts and assaults in intimate relationships: Towards an understanding of the literature. *Behavioral Sciences & the Law*, 17(3), 285-304.
- Gül, E. (2014). Travmatik Olaylar ve Olası Travma Sonrası Stres Bozukluğu'nun Yaygınlık Oranları ve İzmir'den Toplum Örnekleminde Travma Sonrası Stres ve Gelişim'in Yordayıcıları. *Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara*.

- Haspolat, A. (2019). *Travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme: Temel inançlardaki değişim, ruminasyonlar ve bilgece farkındalığın rolü* [Yüksek lisans tezi].Başkent Üniversitesi.
- Helgeson, V. S., Reynolds, K. A. ve Tomich, P. L. (2006). A meta-analytic review of benefit finding and growth. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(5), 797.
- Herman, J.L.(2020). *Travma ve iyileşme* (7.Baskı).(T,Tosun, Çev.). Literatür Kitabevi.
- Hill, J. (2021). *Kadının hiç suçu yok*. (F,Kurt, Çev.).Okuyan Us Yayınevi.
- Hooberman, J., Rosenfeld, B., Rasmussen, A. ve Keller, A. (2010). Resilience in trauma- exposed refugees: The moderating effect of coping style on resilience variables. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(4), 557.
- Hutchinson, J. (2012). *Dynamics of cultural nationalism: The Gaelic revival and the creation of the Irish nation state*. Routledge.
- İftar, M. (2016). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutum ve davranışları* [Yüksek lisans Tezi]. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi. (2020). *Kadına yönelik şiddet pandemi sürecinde artarak devam ediyor- Birleşik Metal İş*. <http://isigmeclisi.org/20434-kadina-yonelik-siddet-pandemi-donemindeartarak-devam-ediyor-birlesik-met> (Erişim tarihi:17.11.2022).
- Jackson, S. M. (1999). Issues in the dating violence research: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 4(2), 233-247.
- Janoff Bulman, R. (1992). *Our Fundamental Assumptions: Shattered Assumptions*. New York: Free Press.
- Jewkes, R., Levin, J. ve Penn-Kekana, L. (2002). Risk factors for domestic violence: Findings from a South African cross-sectional study. *Social Science & Medicine* (1982), 55(9), 1603-1617.

- Johansen, V. A., Wahl, A. K., Eilertsen, D. E. ve Weisaeth, L. (2007). Prevalence and predictors of post-traumatic stress disorder (PTSD) in physically injured victims of non-domestic violence. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 42(7), 583-593.
- Jones, S. M. (2015). Attachment theory. *The International Encyclopedia of Interpersonal Communication*, 1-5.
- Joseph, S. ve Linley, P. A. (2006). Growth following adversity: The oretical perspectives and implications for clinical practice. *Clinical Psychology Review*, 26(8), 1041-1053.
- Joseph, S. ve Linley, P. A. (Ed.). (2008). *Trauma, recovery, and growth: Positive psychological perspectives on posttraumatic stress*. New, York: John Wiley & Sons Inc.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2019 Veri Raporu. <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2889/kadincinayetlerinidurduracagiz-platformu-2019-raporu> (Erişim tarihi: 17.11.2022).
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet Araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kadının Statütüsü Genel Müdürlüğü. (2014). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması özet rapor*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2016). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kaplan, B. (2020). Şiddetin toplumsal taşıyıcısı olarak flört şiddeti: Ankara örneği. *Kent Akademisi*, 13(3), 526-538.
- Karancı, A. N., Işıklı, S., Aker, A. T., Gül, E. İ., Erkan, B. B., Özkol, H. ve Güzel, H. Y. (2012). Personality, posttraumatic stress and trauma type: Factors contributing to posttraumatic growth and its domains in a Turkish community sample. *European Journal of Psychotraumatology*, 3(1), 17303.

- Karancı, N. (2005). *Travma-sonrası gelişim ve yordayıcı faktörler*. Uluslararası Ruhsal Travma Toplantıları IV, Özet Kitabı.
- Karancı, N. A., Aker, T. A. ve Işıklı, S. (2009). Yetişkinlerde travmatik olay yaşama yaygınlığı, travma sonrası stres bozukluğu ve travma sonrası gelişim'in değerlendirilmesi. *TUBİTAK SOBAG Projesi*.
- Karlsson, M. E., Temple, J. R., Weston, R. ve Le, V. D. (2016). Witnessing interparental violence and acceptance of dating violence as predictors for teen dating violence victimization. *Violence Against Women*, 22(5), 625-646.
- Kaukinen, C. (2014). Dating violence among college students: The risk and protective factors. *Trauma, Violence, & Abuse*, 15(4), 283-296.
- Kaukinen, C., Gover, A. R. ve Hartman, J. L. (2012). College women's experiences of dating violence in casual and exclusive relationships. *American Journal of Criminal Justice*, 37(2), 146-162.
- Kaya, B. ve Sungur, M. Z. (1997). Travma sonrası stres bozukluğu. *Psikiyatri Dünyası*, 1(1), 40-43.
- Kemerli, N. (2003). Aile içinde kadına yöneltilen şiddet. *Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu Kitabı*, 41-59.
- Kemp, A., Rawlings, E. I. ve Green B. L. (1991). Post- traumatic stress disorder (PTSD) in battered women: A shelter sample. *Journal of Traumatic Stress*, 4(1), 137-148.7
- Keskin, G. S. (2013). *Travmatik bir yaşantı olarak boşanma: Aile içi şiddet, travmatik stres ve sosyal desteğin travma sonrası büyüme ile ilişkisi* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kessler, R. C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M. ve Nelson, C. B. (1995). Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey. *Archives of General Psychiatry*, 52(12), 1048-1060.
- Kessler, R. C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M. ve Nelson, C. B. (1995). Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey. *Archives of General Psychiatry*, 52(12), 1048-1060.

- Kılınçer, A. S. ve Tuzgöl Dost, M. (2013). Romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 4(1), 15-32
- Kidd, A. G. (2017). *Mansplaining: the systematic sociocultural silencer*. University of North Georgia 22nd Annual Research Conference, Georgia.
- Kocacık, F. ve Çağlayandereli, M. (2009). Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 24-43.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 21-43.
- Koenig, M. A., Ahmed, S., Hossain, M. B. ve Mozumder, A. B. M. (2003). Women's status and domestic violence in rural Bangladesh: individual-and community-level effects. *Demography*, 40(2), 269-288.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L. ve Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The Lancet*, 360(9339), 1083-1088.
- Kütük, E. K., Gümüştas, F. ve Almış, B. H. (2018). Üniversite öğrencisi kızlarda flört şiddetinin belirleyicileri ve psikiyatrik sonuçlar açısından flört dışı şiddetten farklılıkları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 217-222.
- Lewis, S. F. ve Fremouw, W. (2001). Dating violence: A critical review of the literature. *Clinical Psychology Review*, 21(1), 105-127.
- Linley, P. A. (2003). Positive adaptation to trauma: Wisdom as both process and outcome. *Journal of Traumatic Stress*, 16(6), 601-610.
- Linley, P. A. ve Joseph, S. (2004). Positive change following trauma and adversity: A review. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of the International Society for Traumatic Stress Studies*, 17(1), 11-21.
- Lorenz, K. (1996). Saldırganlığın spontanlığı. *Cogito*, 6, 165-168

- Lundgren, E. (2009). *Şiddetin Normalleştirilme Süreci*.(B.Ekal, Çev.). Reng Ahenk Sanatevi.
- Makepeace, J. M. (1981). Courtship violence among college students. *Family Relations*, 97-102.
- Makepeace, J. M. (1987). Social factor and victim-offender differences in courtship violence. *Family Relations*, 87-91.
- Marcus, R. F. ve Swett, B. (2002). Violence and intimacy in close relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(5), 570-586.
- McLaughlin, K. A., Koenen, K. C., Hill, E. D., Petukhova, M., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M. ve Kessler, R. C. (2013). Trauma exposure and posttraumatic stress disorder in a national sample of adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 52(8), 815-830.
- McVay, K. D. (2012). *Using attachment theory to understand intergenerational transmission of intimate partner violence and implications for use in treatment and policy reform* [Doktora Tezi]. University of Pittsburgh.
- Merrill, L. L., Crouch, J. L., Thomsen, C. J., Guimond, J. ve Milner, J. S. (2005). Perpetration of severe intimate partner violence: Premilitary and second year of service rates. *Military Medicine*, 170(8), 705-709.
- Mihçioğur, S. ve Akın, A. (2015). Flört şiddeti-“şiddet’li sevgi”. *Sağlık ve Toplum*, 25(2), 9-15.
- Molidor, C. ve Tolman, R. M. (1998). Gender and contextual factors in adolescent dating violence. *Violence Against Women*, 4(2), 180-194.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (2016). *Türkiye’de erkek şiddetiyle mücadele mekanizmalarını izleme raporu*. Mor Çatı Yayınları.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı.(2022). *Şiddetin döngüsü*. <https://morcati.org.tr/siddetin-dongusu/> (Erişim tarihi: 18.11.2022).

- Morris, Y.(2017.31.03). *How to recognize gaslighting and get help*. <https://booksandtables.com/static/4fad049864515bbe259db473a5de4f7b/gaslighting-signs-and-tips-for-seeking-help> (Erişim tarihi: 18.11.2022).
- Muehlenhard, C. L. ve Linton, M. A. (1987). Date rape and sexual aggression in dating situations: Incidence and risk factors. *Journal of Counseling Psychology*, 34(2), 186.
- Ntvmsnbc. (2009.24.11). *Kadın cinayetleri binde 1400 artış gösterdi*. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25024737/> (Erişim tarihi:10.11.2021).
- O'Keefe, M. (1998). Factors mediating the link between witnessing interparental violence and dating violence. *Journal of Family Violence*, 13(1), 39-57.
- Okutan, M. ve Tengilimoğlu, D. (2002). İş ortamında stres ve stresle başa çıkma yöntemleri: bir alan uygulaması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 4(3), 15-42.
- O'Leary, K. D., Slep, A. M. S., Avery-Leaf, S. ve Cascardi, M. (2008). Gender differences in dating aggression among multiethnic high school students. *Journal of Adolescent Health*, 42(5), 473-479.
- Overstreet, C., Berenz, E.C., Kendler, K.S., Dick, D.M. ve Amstadter, A.B. (2017). Predictors and mental health outcomes of potentially traumatic event exposure. *Psychiatry Research*, 247, 296–304.
- Özar, ř. (2012). Türkiye’de 1980 sonrası dönemde kadın emeği ve istihdamı politikaları: Kadın hareketi, sendikalar, devlet ve işveren kuruluşları. *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Kadın Emeği. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara*, 266-304.
- Özcan, A., Kaya, ř. ř., Özdil, K., Öztürk, G. K., Sezer, F., Niğdelioğlu, D. ve Yaşar, Z. (2020). Lise öğrencilerinde şiddet eğilimi ve etkileyen faktörler. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 2-13.
- Özcan, Ö. (2009). *Partneri tarafından duygusal ve fiziksel şiddete uğramış ve uğramamış kadınların umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.

- Özer, E. J., Best, S. R., Lipsey, T. L. ve Weiss, D. S. (2003). Predictors of posttraumatic stress disorder and symptoms in adults: a meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 129(1), 52.
- Özgen, F. ve Aydın, H. (1999). Travma sonrası stres bozukluğu. *Klinik Psikiyatri*, 1(34-41).
- Öztürk, N. (2017). *Gençler arası ilişkilerde flört şiddeti broşürü*. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. <https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2017/07/flort-brosur-internet-1.pdf> (Erişim tarihi: 18.11.2022).
- Page, A. Z. ve İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.
- Pai, A., Suris, A. M. ve North, C. S. (2017). Posttraumatic stress disorder in the DSM-5: Controversy, change, and conceptual considerations. *Behavioral Sciences*, 7(1), 7.
- Petrakis, I. L., Rosenheck, R. ve Desai, R. (2011). Substance use comorbidity among veterans with posttraumatic stress disorder and other psychiatric illness. *The American Journal on Addictions*, 20(3), 185-189.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Price, E. L., Byers, E. S., Belliveau, N., Bonner, R., Caron, B., Doiron, D., Greenough, J., Breau, A., Hicks, L., Landry, A., Lavoie, B., Oreto, M., Legere, L., Lemieux, S., Lirette, M., Maillet, G., McMullin, C. ve Moore, R. (1999). The attitudes towards dating violence scales: Development and initial validation. *Journal of Family Violence*, 14(4), 351-375.
- Qu, J., Wang, L. ve Zhao, J. (2018). Correlates of attitudes toward dating violence among police cadets in China. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(16), 4888-4903.
- Reidy, D. E., Smith-Darden, J. P., Cortina, K. S., Kernsmith, R. M. ve Kernsmith, P. D. (2015). Masculine discrepancy stress, teen dating violence, and sexual violence perpetration among adolescent boys. *Journal of Adolescent Health*, 56(6), 619-624.

- Resmi Gazete (2021.20.03). Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 31429. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210320-1.htm> (Erişim tarihi:20.11.2022).
- Riger, S., Ahrens, C. ve Blickenstaff, A. (2000). Measuring interference with employment and education reported by women with abusive partners: Preliminary data. *Violence and Victims*, 15(2), 161-172.
- Riggs, D. S., Caulfield, M. B. ve Street, A. E. (2000). Risk for domestic violence: Factors associated with perpetration and victimization. *Journal of Clinical Psychology*, 56(10), 1289-1316.
- Riggs, D. S., O'leary, K. D. ve Breslin, F. C. (1990). Multiple correlates of physical aggression in dating couples. *Journal of Interpersonal Violence*, 5(1), 61-73.
- Roscoe, B. ve Benaske, N. (1985). Courtship violence experienced by abused wives: Similarities in patterns of abuse. *Family Relations*, 419-424.
- Rutherford, A., Zwi, A. B., Grove, N. J. ve Butchart, A. (2007). Violence: a glossary. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 61(8), 676-680.
- Rutledge, K. (2000). Social Learning Theory–Notes on Ormond's Psychology of Learning. (Erişim tarihi: 15.03.2022)
- Sabina, C. ve Straus, M. A. (2008). Polyvictimization by dating partners and mental health among US college students. *Violence and Victims*, 23(6), 667-682.
- Schaefer, J. A. ve Moos, R. H. (1992). Life crises and personal growth. B. N. Carpenter (Ed.), *Personal coping: Theory, Research and Application* (s. 149–170) içinde. Westport, CT: Praeger.
- Selçuk, K. T., Avcı, D. ve Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*.
- Selye, H. (1976). The stress concept. *Canadian Medical Association Journal*, 115(8), 718.

- Senter, K. E. ve Caldwell, K. (2002). Spirituality and the maintenance of change: A phenomenological study of women who leave abusive relationships. *Contemporary Family Therapy*, 24(4), 543-564.
- Shorey, R. C., Cornelius, T. L. ve Bell, K. M. (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: Comparing the dating and marital fields. *Aggression and Violent Behavior*, 13(3), 185-194.
- Silverman, J. G., Raj, A., Mucci, L. A. ve Hathaway, J. E. (2001). Dating violence against adolescent girls and associated substance use, unhealthy weight control, sexual risk behavior, pregnancy, and suicidality. *Jama*, 286(5), 572-579.
- Simonelli, C. J. ve Ingram, K. M. (1998). Psychological distress among men experiencing physical and emotional abuse in heterosexual dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 13(6), 667-681.
- Smith, D. M. ve Donnelly, J. (2000). Adolescent dating violence: A multi-systemic approach of enhancing awareness in educators, parents, and society. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 21(1), 53-64.
- Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi.(2020). Covid-19 karantinasından kadının etkilenimi ile kadın ve çocuğa yönelik şiddete ilişkin Türkiye araştırma raporu. <https://sahamerkezi.org/covid-19-karantinasından-kadının-etkilenimi-ile-kadın-ve-cocuga-yonelik-siddete-iliskin-turkiye-arastirma-raporu/> (Erişim tarihi: 17.11.2022).
- Sözleşmesi, İ. (2011). Kadına Yönelik şiddet ve Aile İçi şiddetin önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, İstanbul. *Avrupa Konseyi Sözleşmeler Dizisi*, (210), 11.
- Stark, E. (2013). Coercive control. *Violence against women: Current theory and practice in domestic abuse, sexual violence and exploitation*, 17-33.
- Straus, M. A. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, 10(7), 790-811.
- Sungur, M. Z. (1999). İkincil travma ve sosyal destek. *Klinik Psikiyatri*, 2(2), 105-108.

- Sutton, T. E., Simons, L. G., Wickrama, K. A. S. ve Futris, T. (2014). The intergenerational transmission of violence: Examining the mediating roles of insecure attachment and destructive disagreement beliefs. *Violence and Victims*, 29(4), 670-687.
- Şahin, B. (2014). Seyahat ecentası çalışanlarında örgütsel stresin örgütsel bağlılıkla ilişkisi üzerine bir araştırma: İstanbul Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(32), 193-210.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6.Baskı). USA: Pearson Education Limited.
- Taft, C. T., Pless, A. P., Stalans, L. J., Koenen, K. C., King, L. A. ve King, D. W. (2005). Risk factors for partner violence among a national sample of combat veterans. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(1), 151.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019). *Kadına yönelik şiddetle mücadele koordinasyon planı (2020-2021)*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Tedeschi, R. G. ve Calhoun, L. G. (1996). The posttraumatic growth inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 9, 455–471.
- Tedeschi, R. G. ve Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1–18.
- Tedeschi, R. G., Park, C. L. ve Calhoun, L. G. (Ed.). (1998). *Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Toplu, E. ve Hatipoğlu-Sümer, Z. (2011). Flört ilişkisinde şiddetin yaygınlığı ve türleri. *XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Selçuk, İzmir
- Tuz, C. (2015). *Bir üniversitedeki kız öğrencilerin cinsel şiddet öyküsü ve şimdiki depresyonla ilişkisi* [Tıpta Uzmanlık Tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Türk Dil Kurumu.(2020).*Türk dil kurumu sözlüğü*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi:15.10.2022)
- Üçok Demir, N., Irmak, M. Y., Murat, D. ve Perdahanlı Fiş, N. (2016). Cinsel istismara uğrayan ergen adli olgularda flört ilişkisinde şiddet varlığı. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(3).
- Volant, A., Johnson, J., Gullone, E. ve Coleman, G. (2006). The relationship between family violence and animal abuse: An Australian study. *Journal of Interpersonal Violence*.
- Walby, S. (1990). *Theorizing Patriarchy*. Blackwell
- Waters, E., Posada, G., Crowell, J. ve Lay, K. L. (1993). Is attachment theory ready to contribute to our understanding of disruptive behavior problems? . *Development and Psychopathology*, 5(1-2), 215-224.
- Weiss, T. (2004). Correlates of posttraumatic growth in husbands of breast cancer survivors. *Psycho- Oncology: Journal of the Psychological, Social and Behavioral Dimensions of Cancer*, 13(4), 260-268.
- Wekerle, C. ve Wolfe, D. A. (1999). Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19(4), 435-456.
- White, J. W. ve Koss, M. P. (1991). Courtship violence: Incidence in a national sample of higher education students. *Violence and Victims*, 6(4), 247-256.
- Widows, M. R., Jacobsen, P. B., Booth-Jones, M. ve Fields, K. K. (2005). Predictors of posttraumatic growth following bone marrow transplantation for cancer. *Health Psychology*, 24(3), 266.
- World Health Organization. (2013). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence.
- World Health Organization.(2015). Definition and typology of violence. (Aktaran. Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.)

- Yeniocak, N. (2011). *Şiddet bağlamında incelenen üç kadın grubunun başa çıkma biçimleri ve bu bağlamda çocuklarında algıladıkları sorunlar* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Yılmaz, B. ve Karaboğa, I. (2013). *Şiddete maruz kalma bilgi formu*. Yayımlanmamış Çalışma Raporu.
- Yoshihama, M. ve Sorenson, S. B. (1994). Physical, sexual, and emotional abuse by male intimates: Experiences of women in Japan. *Violence and Victims*, 9(1), 63-77.
- Young, M. D. (2007). *Finding meaning in the aftermath of trauma: Resilience and posttraumatic growth in female survivors of intimate partner violence*. University of Montana.
- Yumuşak, A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları, toplumsal cinsiyetçilik ve narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki* [Yüksek Lisans Tezi]. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli Katılımcı,

Katılmak üzere olduğunuz bu araştırma İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı kapsamında, Psikolog Gülce Yılmaz tarafından Doç.Dr. Bülent Kadri Gültekin danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın amacı, flört şiddetine maruz bırakılan kadın üniversite öğrencilerinin, flört şiddetine bağlı travma sonrası stres belirtilerini ve travma sonrası büyüme durumlarını belirlemek ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri incelemektir.

Bu araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Kimlik bilgileriniz talep edilmeyecektir. Verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece araştırma kapsamı içinde kullanılacaktır. Anket soruları katılımcılara rahatsızlık verecek unsurlar içermemektedir. Buna karşın, araştırmanın herhangi bir aşamasında rahatsızlık hissederseniz, çalışmaya katılmaktan herhangi bir zamanda vazgeçebilir ve yarım bırakabilirsiniz. Ancak bilimsel bir araştırma ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada yanıtlarınızın gerçekliği ve samimi olması oldukça önemlidir. Lütfen her ölçeğin başında yer alan yönergeleri okuyarak sizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz cevabı işaretleyiniz. Soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Soruları yanıtlamanız yaklaşık 10 dakika sürecektir.

Araştırma ;

18-30 yaş arası,

hayatları boyunca en az bir romantik ilişki yaşamış,

daha önce ve şu anda evli olmayan,

üniversite öğrencisi,

kadın bireyleri kapsamaktadır. Eğer bu şartları sağlamıyorsanız çalışmayı doldurmayınız.

İçten cevaplarınız ve vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Yukarıdaki bilgileri okudum, bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum.

Evet ( ) Hayır ( )

Telefon kullanmaktaysanız anket seçeneklerini daha iyi görebilmek adına cihazınızın yatay kullanımını önermekteyiz. Dikey kullanımlarda seçeneklerin hepsi görünmemektedir.

Telefon ekranımı yatay olarak ayarladım. ( )

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız : _____
2. Cinsiyetiniz: ( ) Erkek ( ) Kadın ( ) Diğer
3. Eğitim durumunuz:( ) Üniversite öğrencisi (Lisansüstü katılımcılar için de bu seçenek uygundur)
( )Diğer
4. Medeni durumunuz: ( ) Bekar ( ) Dul/Boşanmış ( ) Evli
5. Yaşamınızın çoğunluğunu geçirdiğiniz yer: ( ) Köy ( ) Kasaba ( ) Şehir
6. Annenizin eğitim düzeyi nedir? : ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Lisans ( ) Lisansüstü
7. Babanızın eğitim düzeyi nedir?: ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Lisans ( ) Lisansüstü
8. Ailenizin aylık gelir düzeyi nedir? : 5000 TL altı ( ) 5000-8000 TL ( ) 8000-12.000 TL
( ) 12.000 TL üstü
9. Anneniz ve babanız : ( ) Beraberler ( ) Boşandılar/ Ayrılar ( ) Annem vefat etti ( )
Babam vefat etti ( ) Anne ve babam vefat etti
10. Aile içinde şiddete maruz bırakıldınız mı ? : ( ) Hayır ( ) Ara sıra ( ) Çok sık
11. Aile içinde şiddete maruz bırakıldıysanız, bu şiddetin hangi türüydü ? (Birden çok
seçenek işaretleyebilirsiniz.) :
( ) Fiziksel şiddet (Tekme atma, tokat atma, yumruk atma, kesici alet kullanma, itme vb.)
( ) Cinsel şiddet (Cinsel ilişkiye girmeye çalışma, istenmeyen cinsel dokunuşlar, sözlü
cinsel mesajlar vb.)
( ) Psikolojik şiddet (Tehdit ederek baskı altında tutma, başkalarının yanında küçük
düşürme, yetersiz olduğunuz mesajını iletme vb.)
( ) Ekonomik şiddet (Para kazanmaya zorlama, borç istemeye zorlama, sizin üzerinizden
para kazanma vb.)
12. Şu anda herhangi bir psikiyatrik rahatsızlık nedeniyle tedavi alıyor musunuz? : ( ) Evet
( ) Hayır
Evet ise, tanınız nedir? : _____
Evet ise, ne tür bir tedavi alıyorsunuz? (Örneğin psikoterapi, ilaç vb.) : _____
13. En uzun romantik ilişkiniz ne kadar sürdü? : _____
14. Şu anda mevcut bir romantik ilişkiniz var mı? : ( ) Evet ( ) Hayır

Ek 3: Şiddete Maruz Kalma Bilgi Formu

Aşağıda şu an ya da geçmişte yaşadığınız ilişkideki partnerinizin (sevgiliniz ya da nişanlınız/sözlünüz) size karşı yapmış olduğu ya da halen yapıyor olabileceği bazı davranışlar bulunmaktadır. Bu davranışlar soruların sırası ile bağlantılı olarak fiziksel şiddeti, cinsel şiddeti, psikolojik şiddeti ve ekonomik şiddeti tanımlamaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyup, ilişkiniz boyunca bu tür davranışlara maruz bırakılıp bırakılmadığınızı belirtiniz. Tanımlanan türde bir davranışa bir kez bile maruz bırakılmış olsanız lütfen evet seçeneğini işaretleyiniz.

1. Şimdiye kadar eski ya da şimdiki partneriniz tokat atma, tekme atma, itme, yumruklama ya da kesici alet kullanma gibi bir yöntemle sizi fiziksel olarak incitmeye çalıştı mı ?

Evet ( ) Hayır ( )

Yanıtınız evet ise, bu olay ne zaman yaşandı ? (gün / ay / yıl önce)

_____

Buna benzer olayları ne sıklıkla yaşıyordunuz / yaşıyorsunuz ?

Bir kez oldu ( ) Ara sıra ( ) Çok sık ( )

2. Şimdiye kadar eski ya da şimdiki partneriniz sizinle istemediğiniz halde ya da istemediğiniz türde cinsel ilişkiye girmeye çalıştı mı ya da sizi cinsel açıdan yetersiz olmakla suçladı mı ?

Evet ( ) Hayır ( )

Yanıtınız evet ise, bu olay ne zaman yaşandı ? (gün / ay / yıl önce)

_____

Buna benzer olayları ne sıklıkla yaşıyordunuz / yaşıyorsunuz ?

Bir kez oldu ( ) Ara sıra ( ) Çok sık ( )

3. Şimdiye kadar eski ya da şimdiki partneriniz sizi arkadaşlarınız ya da ailenizle görüşmekten alıkoyma, başkalarının yanında küçük düşürme, size, ailenize ya da arkadaşlarınıza herhangi bir zarar vermek ile tehdit etmek gibi yollarla baskı altına almaya çalıştı mı ?

Yanıtınız evet ise, bu olay ne zaman yaşandı ? (gün / ay / yıl önce)

_____

Buna benzer olayları ne sıklıkla yaşıyordunuz / yaşıyorsunuz ?

Bir kez oldu ( ) Ara sıra ( ) Çok sık ( )

4. Şimdiye kadar eski ya da şimdiki partneriniz maddi olanakları (parayı) sizin üzerinizden bir yatırım aracı olarak kullandı mı ? (Örneğin, sizin, çocuklarınızın ya da evin temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere çok kısıtlı bir harçlık verme, kazandığınız paraya el koyma, daha fazla para kazanmaya zorlama, izinsiz kredi kartınızı kullanma , arkadaşlarınızdan ya da ailenizden borç istemeye zorlama gibi)

Yanıtınız evet ise, bu olay ne zaman yaşandı ? (gün / ay / yıl önce)

_____

Buna benzer olayları ne sıklıkla yaşıyordunuz / yaşıyorsunuz ?

Bir kez oldu ( ) Ara sıra ( ) Çok sık ( )

Ek 4: Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği (RİDÖ)

Aşağıda geçmişte ya da şu anda romantik ilişki yaşadığınız partnerinizin size yönelik davranışları ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Partnerinizin size bu davranışları hangi sıklıkta yaptığını düşününüz. Maddede yer alan davranışa hiç maruz bırakılmadıysanız “hiçbir zaman” seçeneğini işaretleyiniz. Maddedeki davranışa maruz bırakıldıysanız, bunun sıklığını düşünerek “hiçbir zaman, nadiren, bazen, sıklıkla ve çok sık” seçeneklerinden uygun olanı işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

MADDELER	HİÇBİR ZAMAN	NADİREN	BAZEN	SIKLIKLA	ÇOK SIK
1. Başkalarının yanında beni küçümser.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
5. Bana tokat atar.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
10. Görüşlerini kabul etmediğim zaman çok sinirler.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
15. Bana küfreder.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
20. İzin almadan özel eşyalarımı (çanta, günlük vb.) karıştırır.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
25. Beni başkalarına şikâyet eder.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
30. Beni dövmekle tehdit eder.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
35. Fikirlerini kabul ettirmek için baskı kurar.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
40. Bilgisayarımı veya kişisel iletişim araçlarımı (MSN-facebook-cep telefonu) kontrol eder.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
45. Kıyafet-saç veya makyajıma karıştır.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
50. İstemediğim halde pornografik görüntüler izlememizi talep eder.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
55. Bana tehlikeli maddeler fırlatır.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )

118

60. Beni yeterince takdir etmez.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
65. Ailemi bana kötüler.	( )	( )	( )	( )	( )
	( )	( )	( )	( )	( )
70. Benim için önemli olan eşyalara zarar verir.	( )	( )	( )	( )	( )

Ek 5: Olayların Etkisi Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu (OEÖ-R)

Aşağıda partner şiddetinden sonra yaşanabilecek bazı zorlukları görüyorsunuz. Her cümleyi dikkatlice okuyunuz. Maruz bırakıldığınız partner şiddetini (Fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik) düşünerek, geçtiğimiz yedi gün içerisinde bu zorlukların sizi ne kadar rahatsız ettiğini cümlelerin sağındaki beş kutucuktan yalnızca birini işaretleyerek belirtiniz.

0=Hiç 1=Biraz 2=Orta 3=Fazla 4=Çok fazla

0	1	2	3	4	
Hiç	Biraz	Orta	Fazla	Çok fazla	
1. Benzeyen her şey olayla ilgili duygularımı aklıma getiriyor ve hatırlatıyor.	0	1	2	3	4
2. Uykumu sürdürmekte, kesintisiz ve derin bir uyku uyumakta zorlanıyorum, uykum bölünüyor.	0	1	2	3	4
3. Olayla ilgisiz ve farklı şeyler dahi bana olayı hatırlatıyor, aklıma getiriyor ve düşündürüyor.	0	1	2	3	4
4. Kendimi huzursuz ve öfkeli hissediyorum.	0	1	2	3	4
5. Olayı düşündüğümde, olayı hatırlatan şeylerle karşılaştığımda keyfimin kaçmasına canımın sıkılmasına izin vermiyorum.	0	1	2	3	4
6. İstemediğim halde olay aklıma geliyor ve onu düşünmek zorunda kalıyorum.	0	1	2	3	4
7. Sanki olayı yaşamamışım, olmamış ve gerçek değilmiş gibi hissediyorum.	0	1	2	3	4
8. Olayı hatırlatan durum, yer ve koşullardan uzak duruyorum, kaçınıyorum.	0	1	2	3	4
9. Olayla ilgili görüntüler fotoğraf gibi, film gibi gözümün önünde canlanıyor.	0	1	2	3	4
10. Ani ses, görüntü ve hareketlerden çabuk irkiliyorum ve abartılı tepkiler veriyorum.	0	1	2	3	4
11. Olayı düşünmemeye çalışıyorum.	0	1	2	3	4
12. Olayla ilgili birçok duyguyu hala taşıdığımı fark ettim fakat bunların üzerinde durmuyorum ve çözmeye çalışmıyorum.	0	1	2	3	4
13. Sanki bütün duygularımı kaybetmiş gibi hissediyorum. Kendimi hissizleşmiş ve donuklaşmış gibi algılıyorum.	0	1	2	3	4
14. Zaman zaman olay sırasındaki duygularımı yeniden hatırlıyorum ve sanki o anı yeniden yaşıyormuşum gibi tepkiler gösteriyorum.	0	1	2	3	4
15. Uykuya dalmakta zorluk çekiyorum.	0	1	2	3	4
16. Olayla ilgili yaşadığım duyguları o kadar canlı hatırlıyorum ki, sanki dalga dalga üzerime geliyorlar.	0	1	2	3	4
17. Olayı hafızamdan silmeye ve unutmaya çalışıyorum.	0	1	2	3	4
18. Dikkatimi toparlamada ve yoğunlaşmada zorluk çekiyorum.	0	1	2	3	4
19. Olayı hatırlatan şeylerle karşılaştığımda terleme, kızarma, titreme, çarpıntı, nefes alma güçlüğü, göğüste baskı hissi gibi belirtiler yaşıyorum.	0	1	2	3	4
20. Olayla ilgili rüyalar görüyorum.	0	1	2	3	4
21. Kendimi tetikte ve diken üstünde hissediyorum, güvenliğimle ilgili endişeler duyuyorum.	0	1	2	3	4
22. Olay hakkında konuşmamaya çalışıyorum.	0	1	2	3	4

Ek 6: Travma Sonrası Büyüme Ölçeği

Travmatik yaşam olaylarının, yaşamınızda ne ölçüde olumlu değişikliklere sebep olduğu aşağıdaki ifadeler ile belirlenecektir. Maruz bırakıldığınız partner şiddetinden (Fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik) sonra düşüncelerinizde ve yaşamınızda meydana gelen değişimleri lütfen aşağıda verilen puanlama ölçütlerine göre 0 ve 5 arasında değerlendiriniz.

0= Bu olay nedeniyle böyle bir değişiklik yaşamadım

1= Bu olay nedeniyle bu değişikliği çok az derecede yaşadım

2= Bu olay nedeniyle bu değişikliği az derecede yaşadım

3= Bu olay nedeniyle bu değişikliği orta derecede yaşadım

4= Bu olay nedeniyle bu değişikliği oldukça fazla derecede yaşadım

5= Bu olay nedeniyle bu değişikliği aşırı derecede yaşadım

1. Hayatıma verdiğim değer arttı.	0	1	2	3	4	5
2. Hayatımın kıymetini anladım.	0	1	2	3	4	5
3. Yeni ilgi alanları geliştirdim.	0	1	2	3	4	5
4. Kendime güvenim arttı.	0	1	2	3	4	5
5. Manevi konuları daha iyi anladım.	0	1	2	3	4	5
6. Zor zamanlarda başkalarına güvенеbileceğimi anladım.	0	1	2	3	4	5
7. Hayatıma yeni bir yön verdim.	0	1	2	3	4	5
8. Kendimi diğer insanlara daha yakın hissetmeye başladım.	0	1	2	3	4	5
9. Duygularımı ifade etme isteğim arttı.	0	1	2	3	4	5
10. Zorluklarla başa çıkabileceğimi anladım.	0	1	2	3	4	5
11. Hayatımı daha iyi şeyler yaparak geçirebileceğimi anladım.	0	1	2	3	4	5
12. Olayları olduğu gibi kabullenmeyi öğrendim.	0	1	2	3	4	5
13. Yaşadığım her günün değerini anladım.	0	1	2	3	4	5
14. Yaşadığım kazadan sonra benim için yeni fırsatlar doğdu.	0	1	2	3	4	5
15. Başkalarına karşı şefkat hislerim arttı.	0	1	2	3	4	5
16. İnsanlarla ilişkilerimde daha fazla gayret göstermeye başladım.	0	1	2	3	4	5
17. Değişmesi gereken şeyleri değiştirmek için daha fazla gayret göstermeye başladım.	0	1	2	3	4	5
18. Dini inancım daha güçlendi.	0	1	2	3	4	5
19. Düşündüğümden daha güçlü olduğumu anladım.	0	1	2	3	4	5
20. İnsanların ne kadar iyi olduğu konusunda çok şey öğrendim.	0	1	2	3	4	5
21. Başkalarına ihtiyacım olabileceğini kabul etmeyi öğrendim.	0	1	2	3	4	5

ÖZ GEÇMİŞ

Gölce YILMAZ, 2019 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi Psikoloji bölümünden onur derecesi ile mezun olmuştur. Lisans sürecinden bu yana çeşitli kurumlarda stajlarını tamamlayarak gözlem yapma fırsatı bulmuştur. 2020 yılında İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programına başlamıştır. 2021 yılından bu yana online ve yüz yüze olacak şekilde yetişkin/ergen terapilerine devam etmektedir.

